

Přílohy

Příloha č. 1: Sociální podpora poskytovaná prostřednictvím vztahových osob.

Sociální opora poskytovaná prostřednictvím vztahových osob, na základě studie Dunkel-Schettera (1984) a jejího srovnání s aktuální studií					
Rozdělení sociální opory (Dunkel-Schetter, 1984)		Osoby, které vám doposud významně dopomohly při zvládnání nádorového onemocnění?		Který člověk je pro vás vzhledem k nádorovému onemocnění nejdůležitější?	
manželský partner, děti, sourozenci	34,0%	manželský partner	7,8%	přítel, přítelkyně	96,1%
lékaři, zdravotní sestry	30,0%	děti	64,4%	dítě	86,4%
přátelé	16,0%	přítel, přítelkyně	61,7%	partner, partnerka	52,4%
jiní pacienti s rakovinou	9,0%	přátelé, známí	60,2%	matka	9,7%
nadřazení, kolegové	6,0%	ošetřující personál	47,7%	otec	5,8%
ostatní	5,0%	příbuzní	47,1%		
		kolegové v zaměstnání	22,2%		
		rodiče	34,3%		
		psychoterapeut	13,5%		

V aktuální studii bylo možné uvést několik odpovědí, takže procentuální údaje nelze bezprostředně porovnávat
[Tschuschke 2004:109]

Příloha č. 2: Rozhovory s pacienty

Petr 23 let

- Jaké bylo dozvědět se o tom, že máš rakovinu?
No byl to šok, co si budeme namlouvat, tak nějak jakoby co mě přišlo, většinou jsem to hodně podceňoval, já jsem měl tušení nějakou dobu že není všechno v pořádku, ale tak nějak jsem si říkal že na to kašlu a hlavně nikdy by mě nenapadlo že by to mohlo být to, co to bylo že jo, jsem si prostě říkal, že já nevím něco přejde a bude to v pohodě. Ale pak celkem jako jsem měl nějaký bolesti, tak jako mě to úplně nepřestávalo, tak jsem si řekl, že možná bych s tím měl začít něco třeba dělat. Hlavně já jsem měl to bylo v červnu, já jsem v tom červnu dělal státnice, tak jsem si řekl, no tak jsem udělal státnice, nemám nic do školy, mám čas tak prostě vyřeším tohle a kašlu na to, já jsem třeba ani nevěděl jak se jmenoval ten doktor, ten co vyšetřuje tyhle věci, nevím zjistit vůbec kam s tím zajít, co mě dostalo nejvíc, bylo to že jsem ten den vyhledával nějaký věci na internetu, protože mě bolely záda, celá pánev mě bolela a tak, tak jsem si vyhledával nějaký věci na internetu, tam mě nějaký lidi psali co by to mohlo bejt a právě jsem si vzpomněl, že na jednom fóru bylo, že někdo psal, že jeho kamarád nebo nevím co, tak měl jakoby stejné příznaky a že to teda nakonec se ukázalo, že to byla rakovina varlete ne, nebo nádor varlete, takže to mě celkem popíchlo k tomu že je jsem si řekl, že je ten pravej čas s tím někam zajít k nějakému odborníkovi. Tak jsem šel vlastně do ordinace, přišel

jsem, stáhl jsem kalhoty, ten doktor během tak pěti sekund trošku zvažněl, pak si vzal nějaký ten, pak si vzal, on měl v ordinaci, jak se tomu říká?

- Ultrazvuk?

Ten ultrazvuk přesně tak, s tím mě projel během 15 sekund ultrazvukem a během minuty si byl jistý, že je to nádor na varleti, během pěti minut mi vysvětlil, že půjdu na operaci, pak může následovat nějaká chemoterapie a možná během 5 minut jsem byl z té ordinace.

- To věřím

Ty vole jako, ale tak jako v zásadě jsem zpětněji, to celkem bral, že to bylo super, že to nebylo nějaký, že mi neřek ježiš chudáčku vy máte to a to, no to je hrozný, že to v prostě bral jakoby tam přišel s chřipkou, že prostě řek že mi to odoperuje, pak že možná pokud to bude zhoubný tak půjdu na nějaké chemičky, ale že 99 % tady těch nádorů, prostě ti lidi se úplně vyléčí, to bylo skoro to první co mi řek. Řek mi že mám přijít příští úterý, já jsem tam byl ve čtvrtek, tak jsem řek, že jo, tak mi řek abych přišel do Rokycan, že mi to tam odoperuje, tak jsem řek, že jo a šel jsem no.

- Ty jo tak to bylo fakt ráz naráz

mi dal, v podstatě nejdýl mi zabralo že mi psal nějakou zprávu že jsem musel mít předoperační vyšetření, že mi psal nějakou tu zprávu se všema vyšetřeníma a co vlastně potřebuju oběhnout a tak. Během deseti minut jsem byl pryč a šel jsem no.

- Tak to je fakt drsný, takhle rychle, no a jak si to pak říkal doma?

Nevím.. Já jsem měl vlastně volno, a šel jsem tam hned ráno někdy prostě třeba od osmi jsem šel na internet, všechno jsem zjistil, možná v devět jsem byl u doktora, někdy kolem desátý jsem byl zpátky. Celou cestu jsem přemejšlel jako co mě čeká nebo nečeká, jaký to bude nebo nebude a tak. Hlavně jsem teda přemejšlel o tom, jakože jak to řeknu doma, protože třeba můžu říct, že u Lucky jsem tak nějak věděl, já nevím, že ta prostě bude v pohodě, že jí to vysvětlím a že to bude nějak brát. Největší jakoby strach jsem měl z mojí máti, protože za prvý je to matka, to je první, já jsem jedináček, já jsem jediný syn, a tak vůbec to doma máme tak, že přece jenom má ke mně asi silnější pouto, než třeba nějaký ostatní matky k jiným těm, k jiným dětem. Takže tam jsem si říkal, že jakože to možná bude zajímavý, ale pak jako jo no. Napřed jsem zavolaal Lucce, byli jsem domluvený, že ke mně přijede někdy na jedenáctou, dvanáctou, takže jsme se viděli no, tak jsem jí řekl že jsem byl ráno u doktora, že to je to a to, že vím to a to, že mi prostě řek ten doktor to a to. Že pravděpodobně příští tejdén půjdu na operaci, protože pro ni to byl asi taky velkej šok, ale doteďka jí prostě musím ocenit, že to prostě brala velmi statečně, že mě v tu chvíli měla ráda, že to pro ni taky nebylo lehký, ale že vždycky nikdy to nedávala moc znát, že jakože podporovala mě a všechno a že nikdy to nebylo takový že já bych jí musel konejšit, že to bude v pohodě, že by opravdu byla nějaká hysterická a tak, takže to brala super. No pak jako máti, pak když jsem jí to říkal, pak vlastně jsem řekl Lucce, s Luckou jsme tak různě debatovali, no a pak vlastně odešla, někdy pak přišla máti z práce někdy ve čtyři, tak jsem za ní přišel, řekl jsem jí to samý, že jsem byl u doktora, že mi tohle zjistil a že to je tak a tak, samozřejmě nevěděl jsem skoro nic, já jsem věděl jenom pár věcí co mě doktor řek, to jsem jí řek, tak samozřejmě, že z toho byla vyplesklá o trošku víc, tak to hned jako začala řešit, máme doktorku známou v Budějicích, tak jsem začal jakoby volat jí, jakože co to je a co z toho může bejt a nebo nemůže bejt atd. Tak to taky trošku vysvětlovala, konějšila jí no a byla z toho určitě vyplesklá daleko víc ale postupně to taky začala brát.

- No a bavili jste se tam o tom, jaký jsou tam možnosti a tak? Probírali jste to, probírali jste to nějak hloub?

Možností moc nebylo, ten doktor jakoby zatím řek, že to je nádor, který musí ven, takže prostě nebyla nějaká diskuze o tom, jestli operace jo nebo ne prostě jo.

- Prostě operace za 5 dní.

Říkal jsem, že doktor říkal, že čím dřív tím líp, takže jako jsem neměl vlastně nějaký nárok odkládat, proč ne. Ten doktor na mě udělal dobrý dojem, takže jsem neměl jediný problém s tím jakoby on mě nabídl dvě možnosti, že buď že buď půjdu k němu, protože on operuje v Rokycanech, on má ordinaci na Bolevci a ordinuje v nemocnici v Rokycanech, tak on 4 dny jakoby má ordinaci a jeden den si operuje svoje pacienty právě v těch rokycanech. mi řekl prostě že nejrychlejší je tohle, že pak je možnost jít do fakultky, ale byla by to daleko delší doba kvůli čekání. Takže jsem skoro vybral, aby to bylo co nejdřív, takže proč ne, slyšel jsem nějaký reference na tu nemocnici a všechno bylo v pohodě, takže jsem řekl proč ne, bude to jednoduchý, budu to mít za sebou a super pak jediným v tu chvíli bylo to, že mi nebyl schopný říct jestli je to zhoubný nádor nebo ne a v případě že by to nebyl zhoubný, tak by to stačilo pouze vyoperovat a hotovo v případě že by zjistili, že je zhoubný, tak by museli následovat nějaký chemoterapie. Ty už by byly jakoby to jsem vlastně nevěděl, ještě šlo o to, jestli se to stačilo rozšířit nějaký ty metastázy někam do těla nebo ne, vlastně mě hned poslal na rentgen plic, kterej byl v pořádku, takže jakoby už v tu chvíli byla velká naděje, protože jakoby z tohoto se to nejvíc šíří do plic, takže on mě udělal rentgen plic, kterej byl v pořádku, takže už v tu chvíli byla velká naděje, protože jakoby z toalety se to nejvíc šíří do plic a on mi udělal rentgen plic a viděl že to tam není, takže byla velká šance že tam ty metastázy tam nejsou. Ale pak přece jenom jsem musel ještě na nějaký ošetření, aby se mohlo s přesností určit, jestli tam ty metastázy jsou nebo nejsou. Takže já jsem tam s tím šel do toho, že operace v každém případě a jediné o co jde že po té operaci mi řeknou jestli půjdu na chemoterapii nebo ne. Takže s tím jsem do toho šel no.

- Já když mě to Lucka řekla, že seš nemocnej, tak já jsem to pak právě taky hledala, přesně jsem se jako dočetla tohle, a že to, no povídej, to vůbec není o mě, povídej, co bylo teda dál.

Co bylo dál... to bylo ten čtvrtek, jako byly to moje narozeniny

- To je pěkný dárek.

Tak nějak. No A pak mi vlastně Lucka, nebo on mě řekl, on mě jakoby poslal za svojí nebo za normálně tou praktickou doktorkou, protože ta je schopná mi to všechno zajistit a udělat.

Všechny ty vyšetření. Ale Lucka to samozřejmě řekla doma, bavila se o tom se s mamčou a tím že její mamča pracuje na železniční, mi pak vlastně volala, protože za první s tím že jí taky tak trošku naskočilo, ona mi volala s tím, že jakoby na toho doktora má nějakou referenci a že prý ten doktor je takovej, že občas stanoví nějakou diagnózu hodně rychle a nemusí to být ono. Tak mi nabídla, že mají někoho, jak se jim říká urolog ne, no prostě ten doktor co tohle vyšetřuje, takže mají na železniční a že mám zítra tam zajít a že se na mě může podívat a říct svůj názor, jestli to je nebo není. Tak jsem prostě řekl, že proč ne, nedá se tím nic zkazit a můžu ti říct, že v tu chvíli už jsem si byl na 99,99 % jistej, že jakoby to zatím je. Protože prostě úplně upřímně řečeno, to jedno varle bylo prostě o hodně větší než to druhý no a prostě v tu chvíli jsem si řekl, že jsem kretén a že jsem si měl k tomu doktorovi zajít dřív

- A jak dlouho si vlastně takhle.

Když to vezmu takhle zpětně, že to to, ale myslím si, že možná něco mezi půl a třičtvrtě rokuty první příznaky tam mohly být před půl až třičtvrtě rokem, předtím než jsem šel na tu operaci. V tuto chvíli s mejma vědomostma bych tam šel už asi před půl rokem, největší problém tohoto toho je, že ti kluci nejsou informovaní, že mě přijde, že já vím, že když má člověk bulku na prsou, nebo holka bulku na prsou, tak že to může být rakovina, ale o tom jsem nevěděl naprosto nic. Takže to bylo to no.

- To já bych prostě chtěla, aby to mělo nějaký přesah, o to já se tak jako trošku taky snažím, nějakou osvětu, protože ale ono to není ani jakoby o tom prsou, já jsem teďka četla, já jsem četla rozhovor s Annou K, ta právě přesně říkala to, co si říkal teď ty, protože si to jako nepřiznáš sám.

... nechci to srovnávat, ale mě přijde, že tady o té informovanosti to trošku je, já vím že ona dělá nějaký věci, nevím už z jakýho zdroje jsem se to dozvěděl, ale jsem si jistě že jakoby o tomhleto už jsem někdy slyšel nebo viděl a věděl jsem že tohleto riziko tady hrozí. No a tak jakoby aby, jsme se dostali dál, tak pak byl ten pátek, já jsem řekl že oukej, že zajdu na to železniční, že tam jakoby mě oznámili ty sestřičky, paní (*matka přítelkyně*,) že je schopná mě protlačit těma frontama, tak jsem řekl že super, první věc že sem šel ráno, že sem šel k tomu doktorovi, ten to teda potvrdil taky, ten mi řekl že se s tím asi nebude moc dělat nic jinýho, s tím mě teda poslali dál, no pak jsem šel teda na ty vyšetření, absolvoval jsem teda nějaký ty předoperační vyšetření klasický, ještě jsem byl na nějakým sonu, na nějaké krvi, na nějakým EKG, prostě nějaký rentgeny a nějaký ty věci. No pak jsem byl tak nějak hotovej, on mě řekl, že s těmato vyšetřeníma prostě mám normálně přijít do nemocnice. To ještě bylo tak, že oni museli být hotový den, protože jsem já jsem v pondělí ráno jel do nemocnice, hned po tom víkendu, v úterý jsem měl operaci a měl jsem to dělat 24h předem, takže jsem na to ještě tlačil že ty výsledky musely být hotový ten den a já v podstatě ten den jsem trávil tím a byl jsem s Luckou, to bylo super, že jsem tam nebyl sám, ale že tam se mnou mohla být ten celý den, prostě u těch doktorech, když jsem někdy něco říkal, něco výsledky. Nějak kolem dvou nebo večer jsem si je vyzvedával no a pak ten víkend se to tak nějak objevilo, tak normálně, že já třeba musím říct, že ... ten doktor mi řek že ta operace je vlastně banální a vím, že mi to někdo i potvrdil, že jakoby ta operace není nic složitýho, je to půlhodina, prostě úplně normální chirurgický zákrok, o nic nejde, tak jsem řek jako jo, prostě o co jde. Sice byla to moje první operace v životě, ale já můžu říct, že jsem to nenes nějak těžce jo. Spíš tak jakoby v tu chvíli jsem začal hledat různé informace atd. Tak nějak jsem se začal i připravovat psychicky. Že pak možná bude i nějaká chemoterapie, takže v tu chvíli jakoby mi tohle leželo v hlavě víc, že tam pak možná bude nějaká chemoterapie a pročítal jsem o dalších různých vedlejších nebo jak ta chemoterapie působí na toho člověka, samozřejmě nebylo úplně příjemný to číst, ale říkal jsem si operace, o co jde, prostě pár dní a nazdar. Ještě si pamatuju, že jsem jakoby hodně přemejšlel, protože to bylo, já jsem přišel na operaci a táta slavil v sobotu padesátiny s celou rodinou, že jsem tak jako přemejšlel a plánovali jsme jako jestli tam pojedou nepojedu, protože jsem pak byl úplně v pohodě. Takže ten víkend jsme nějak strávili s rodinou, s Luckou v pohodě, pak mě mamča odvezla v pondělí do té nemocnice, tak mě klasicky přijmuli, bylo to úžasný že tam v podstatě, já jsem ležel na nějakým tom na nějakým oddělení chirurgickým a nebylo tam moc pacientů a ty sestřičky byly hrozně milý a nechali mě na pokoji samotnýho, tam byly normálně tři pokoje tam bylo šest postelí, ale já jsem tam byl sám, takže to byla paráda. Prostě klídek, měl jsem tam časopisy, nějaký knížky, počítač nevím jestli jsem měl nebo ne, protože jsem normálně strávil ten den, pak odpoledne přišly myslím dokonce i rodiče a Lucka přišli, takže ten den uplynul jako voda, pak mi navečer dali něco na spaní, takže jsem usnul jako rybička no a pak už ráno klasicky před operací mě vzbudili nějak dřív, to byla ještě sranda, ty řečičky že to bude super, fakt se starali, úžasný a byl tam i nějaký nemocniční zřízenec, oni mi pak nějak říkali nějaké jako třeba ... nebo cokoli, byl to právě mladej kluk, byl tam kolektiv 25 ženských kolem čtyřicítky jo a prostě 30ti letej kluk, takže každá si ho tam předcházela, takže mě ráno poslaly za ním, ten mě oholil, odsad' až sem mě jakoby oholil a pak už mi dali, před každou operací ti dají nějakou injekci, aby tě jakoby zblbli, takže to byl kvalitní matroš, doktor přišel, oni mi to píchli, pak ani nevím jak dlouho jsem koukal do nějakýho světla, bylo mi hrozně fajn, člověk byl prostě zblblej

- A bál ses před tou operací?

Musím říct, že ani moc ne. Třeba to ráno, ráno můžu říct, že jsem se vzbudil a já jsem šel hned ráno, já jsem nikdy na žádný operaci nebyl, já můžu říct že předtím jsem nikdy nebyl ani na žádný tý, nikdy nebyl ani na žádný, nebyl jsem v nemocnici před tímhletem, že bych tam ležel přes noc. A pamatuju si že jsem měl hrozněj strach z injekcí, že když jsem byl

malej, tak jsem že mě odebírali krev a já vím, že jsem si tak stoupl, že mi doktor píchl tu injekci a ta ruka mi tak ztuhla, že mi nemohl vzít krev, že to prostě neteklo, mě pak jako začala něco dělat, abych se uvolnil, aby se ta ruka uvolnila, ta krev, takže já jsem měl prostě panický strach z injekcí. Takže tohle nebylo úplně příjemný, ale pak můžu říct, že tohleto jsem postupem času tak nějak překonal... Mám pořád to, že se na to nemůžu dívat, ale můžu říct, že už je mě to jedno, už jsem úplně kapituloval, a za ty tři měsíce, nebo čtyři měsíce po tý operaci, plus chemoterapie mi do těch rukou píchlí asi 60 injekcí, takže jako postupem času jsem si tak nějak jakoby zvyknul a teď už je mi to úplně jedno. Takže ten večer to bylo v pohodě, nebo ten den předtím to bylo v pohodě, to jsem si čet, tam prostě rodina, Lucka, všechno a prostě v pohodě. Ale pak ten den když mě vzbudili, oni mě vzbudili, změřili mě teplotu, a pak jsem chvíli jen tak ležel na posteli, tak to už jsem dostal trošku strach jako, spíš z toho že se jako nic neděje, nevím, do čeho jdu, nikdo tam není, tak jo, to jsem dostal trošku strach, ale to bylo třeba dvacet minut. Pak jsem se stavil za Lojzíkem, popovídali jsme si s Lojzíkem, pak mě píchlí tu injekci a pak už v pohodě no, to nebylo nic. Takže pak si pamatuju jen to, že prostě poslali, nebo že mi dali tu injekci, odvezli mě na ten sál, tam mě ještě přendali na nějaký jiný lůžko, tam mě pak ještě přendali na ten operační sál, tam mě ovázali na to lůžko, ještě jsem se chtěl zeptat doktora proč mě vůbec jako uvazujou a to jse pak pochopil, že kvůli tomu abych nespádnul, protože to operační lůžko je strašně úzký jo, to je fakt třeba já nevím 50, 60 cent'áků, takže v podstatě ruce mi přechuhovaly, tělo mě taky přechuhovalo, oni mi tam v podstatě k tomu jakoby přivázali, ruce mi tam taky v podstatě přivázali.

- Aby si jim neutekl z pŕlky operace

Možná tak. Takže jsem tam v podstatě jako ležel svázaněj, pak si pamatuju, že to byl trošku šok, sice ne tak velké, ale byl jsem trošku mimo díky té injekci, protože pak jsem měl nad sebou dva chirurgy, oni se takhle sklonili, dvě roušky a ten jeden měl takhle v ruce ten skalpel, a já jsem měl prostě takovou jako chuť říct, hergot kruci víte že jako ještě nespím jo. Ještě jako ne, pak naštěstí si pamatuju, že si takhle vzali ty dvě roušky, že ten jeden mě klepl do ruky a že pak řekli, dejte mu jeden nebo dva miligramy něčeho něčeho, pak už si nepamatuju nic. Takže pak už nic nevím, jak jsem se probudil, nevím po jak dlouhé době, mám pocit, že docela brzo. Jo že, fakt mám pocit že třeba mě sestřička přivezla po té půlhodině od operačního sálu, hned mě vzbudila jako na tom pokoji, takže jsem se vzbudil a to jsem byl ještě naprosto ale naprosto mimo, ale pak jsem ještě nějak pomalu nahmatat mobil, že jsem myslím volal mamče, vím že mi říkala, že si se mnou moc nepopovídala, že jako byla ráda že my slyší, ale že jsem říkal úplně nesmysly, tak jsem to pak jenom típnul a pak jsem usnul ještě odpoledne, já jsem tam byl třeba v sedm a v osm jsem byl zpátky, pak jsem ještě dopoledne odpoledne jako spal, pak jsem se probudil kolem tý dvanáctý, mě myslím vzbudili, že mi vezli oběd, nějakou lehkou stravu, a pak už jsem byl docela, pak už to na mě nepŕsobilo, pak už jsem si dal ten oběd, pamatuju si že jsem se jako vzbudil, tak první co je, že jsem se jako vůbec, že jsem si musel zkontrolovat jestli náhodou nevzali o něco víc než měli, ale jako cetil jsem že jako oukej, že to vypadá, že je to všechno v pohodě, jenom vím že to jakoby, že jsem se mohl hejbat jako pak už to bylo v pohodě, ale těma nohama, bolely mě třísla, to jsem jakoby nemoh. Nemohl jsem první den chodit, protože mě to bolelo, oni mi řekli, že nemůžu chodit, aby e to jakoby zahojilo, ta rána. Takže jsem jen tak ležel na lůžku, ten první den jako, oni mi dávali nějaký prášky, pokud jsem chtěl, ale mě to ani moc nebolelo, takže jsem byl docela v pohodě s tím, takže jsem myslím ani žádný nebral, tak nějak jsem si čet, pak zase přišla na návštěvu rodina, přišla další Lucka, tak jsme popovídali, tak jsem vyprávěl všechny ty vtipný historky, jaký jsem vyprávěl i tobě no pak odešli, zase jsem si čet prostě něco.

- Kdy měly být ty výsledky, jestli je to zhoubný nebo ne?

To mě říkali, to jsem se dozvěděl až nějak někdy zpětně, až když jsem odcházel z té nemocnice, a říkali že to týden, do deseti dnů a myslím, že jsem měl nějaký číslo, kam jsem měl jako volat, takže jsem věděl, že to bude týden, deset dnů a tak nějak to no.

- Ty vypadáš, jakože si měl chřipku

Opravdu zpětně musím říct, samozřejmě nechci dělat, že bych nikdy neměl strach, nebo někdy nebyl v pohodě, ale já jsem z toho neměl nějaký jako.

- Nebál ses jo

Takže hned jak mi řekli, že to odoperuju, banální operace, pak sice možná bude chemoška, ale ta chemoška nebude kvůli tomu, že bysme ti chtěli něco a prostě jenom jakoby prevence. A máš prostě 95 %, že se naprosto vyléčíš. Což je jako férová šance, takže jsem si řek, jako jo no.

- Tak to nějak bude no.

Tak to nějak bude, takže říkám, nikdy jsem to nenes jako.

- A tobě řekli po těch 10 dní, že to bylo zhoubný?

Říkali mi že to bylo to to a to a takový... složitý názvy a že to bylo zhoubný a že budu muset na chemoterapii no. On mi vlastně řekl ten původní doktor, kterej mě operoval, tak já jsem tam k němu vlastně šel, po nějakých já nevím 10ti dnech po operaci, tak jsem nějak myslím šel na vyndání stehů. A v tu chvíli o n právě řekl že to bylo zhoubný, že budu muset jít na chemoterapii no, napsal mě nějakou žádanku a nějakou že si tam mám zajít, přihlásit se a že už se tam o mě postarají.

- A řek ti co to může znamenat do budoucna?

Já jsem se ho ptal, on mi řek že většinou to bude chemoterapie v cyklech, že to bude chvíli působit, v tu chvíli říkal asi čtyři dny po sobě, s tím že pak následuje nějaká pauza mezi tím a pak zase následuje další cyklus a pamatuju si že on prostě mluvil že nemůže říct počet těch cyklů, ale on v tu chvíli mluvil asi o čtyřech až šesti. Jo, takže v tu chvíli jsem měl trochu spočítáno, že to bude přibližně, že já tam půjdu někdy na začátku července a že podle toho jeho popisování to bude někdy končit někdy listopad, prosinec. Takže s tím jsem tam šel, přišel jsem tam jo, pamatuju si, že vůbec ta budova jakoby nepůsobila nějak úžasně.

Taková stará to, no ale tak jsem tam přišel. Došel jsem tam k prvnímu okýnku, dal jsem jí tu žádanku, ona se mě zapsala do sešitku, že mě teda objedná k nějaký ošetřovny kde jsou ti doktoři, takže mě k nějakýmu tomu doktorovi objednala a řekla mi že za bude nějakých deset dní mám přijít, že paní doktorka mě řekne, že mě teda řekne co dál, co bude nebo nebude.

- Hele a tam deš v té čekárně, tam deš a tam je spousta těch nemocných lidí, jak si na ně koukal?

Mě to přišlo docela normální. Vlastně mě nepřišlo nikdy že by tam byli, v pokoji to bylo mockrát a nikdy mi nepřišlo, že by to byli nějaký jako nemocní lidi nebo tak. Nikdy jsem z nich neměl ten pocit. Možná je to taky dáno tím, že nejvíc lidí tam pak chodí, že jo každej po tom co si absolvuje svoje, tak tam každej půlrok chodí na ty pravidelný ty, na ty pravidelný prohlídky. Takže možná proto je to dáno tím, že to největší procento lidí co tam je jsou v podstatě relativně zdraví lidi, ti tam pak chodí pravidelně a jak ti lidi tam čekaj na příjem, tak já jsem nikdy neměl pocit, že by to byli nějakí strašně nemocní lidi. Protože podle mě ty nejtěžší případy, tam přileveou jako ležáky a ti pak podle mě ani nejdou před tyhle ordinace, jdou, pak někam odvedou nebo odnesou tam někam nahoru do těch těch, vyloženě na ty oddělení. Takže mě přišlo, že tady v těch ordinacích jsou nějaký jako normální případy, nikdy mě nepřišlo nějak, prostě normální lidi no. Jako jak u normálního doktora.

- Jak sis to představoval, že ta chemoterapie bude vypadat?

Upřímně řečeno já jsem měl ten měsíc na to, abych si k tomu načel svoje, mezi tím mě doktoři řekli svoje, mezitím jsem dostal ten dopis od tebe atd. a pak jsem teda různě hledal, pak jsem četl různý články atd a dával jsem si dohromady informace, ... člověk kterej přemýšlí tak nějak hloub, že nedává najevo emoce, takže jsem chtěl vědět co jakoby o tom do

čeho jdu. Za prvý jsem se dočet že, že na každého to působí jinak, každému předepíší něco jiného, takže jsem na nějak jako obecně, že na toho to bude působit tak a na toho tak. Prostě na každého jinak, takže za první hrozně moc forem, jsou injekce, jsou kapačky, jsou prášky, všechno možný, takže, jsem vlastně nevěděl v tu chvíli co mě dají, ani jsem nevěděl, jestli mi dají vyloženě chemoterapii nebo jestli budu mít radioterapii. To jsem taky nevěděl. A jenom jsem si pročítal u těch všech možnejch, všech možnejch, vedlejších těch, vedlejších jakoby jak to na člověka působí. Tam jsem se jakoby dozvěděl z těch článků ten zásadní princip chemoterapie. Že chemoterapie je o tom, že ti vlastně dají sračku, která ti zničí úplně všechno a jenom ty zdravý buňky se obnovit, takže v zásadě ti oni, ti zničí všechno, ty zdraví se obnoví a ty špatný už se neobnoví, takže když jsem se tohle dozvěděl, tak jsem začal říkat, hergot, není nějak lepší způsob, ale hold asi není, tak jsem řek že oukej. A právě jsem si pročítal taky různý ty, jak máš nechuť k jídlu, že máš zvracení, že máš, tohle mi přišlo jako nejhlavnější, pak je tam samozřejmě úbytek bílých krvinek, červených krvinek, že se budeš cítit hodně unavená, to mě myslím přišlo jako hlavní příznaky, který jsem si dočet z tohoto. Takže tak nějak jsem se psychicky připravoval na to že to bude tak a tak. Jenomže jsem si i říkal, jo že jsem byl domluvenej s mamčou, že mě prostě až se vrátíme, že mě bude vyvažovat ty nejlepší jídla, na jaký budu mít chuť, abych něco jedl, když přijde nějaký nechutenství atd. takže s tím jsem do toho šel že prostě bude to takhle. Nevím, do čeho jdu, můžou tam být tyhle příznaky a hold nějak to půjde no.

- A je to těžký, jakoby si říkat, že si jakoby něco říkat předtím, protože to musíš vždycky předtím brát jakože.

Je to tak no. Hodně jsem se toho dočet. Paradoxně někde jsem se jakoby dočet, nebo jsem si ten názor vytvořil, že jako postupem času na mě přijde zásadní věc, za první, to jsem se zase dočet, že na mladý zdravý tělo jakoby ta chemoška působí daleko jakoby líp, než nebo to tělo to zvládne jakoby mnohem líp než nějaký starý lidi, který už mají svoje jakoby za sebou. Takže už kvůli těm mladým lidem, je samozřejmě o hodně líp, než nějakým těm starým lidem.

- Hlavně to mladší tělo má jakoby větší regeneraci.

Přesně o těchle věcech, takže to mě jakoby povzbudilo, takže jakoby jsem si vytvořil pevnější názor z toho, že kurňa jsem mladej, vím do čeho jdu, tak proč by mi vůbec něco bylo, dočet jsem se i o případech o lidech co to absolvovali v pohodě. Tak jsem si řek, kurňa jsem mladej, tak budu v pohodě, proč ne. Takže s tím jsem do toho šel a to bylo moje základní motor na to všechno, že za první jsem mladej a že budu pevně věřit tomu že mi nic nebude, tak mi taky nic nebude. Nebo tak mi prostě bude o hodně líp, než kdybych do toho šel, že jsem v hajzlu, je to konec a budu se cítit strašně špatně. A druhá věc, která, nemůžu říct jestli může nebo nemůže nebo nepomůže, ale já jsem to dělal, že já jsem si ty první den, kdy to do mě rvali nejvíc, tak jsem pil hodně vody, nebo prostě nějakých tekutin, s tím že moje logika prostě byla, aby se to prostě co nejvíc vyplavilo. Takže to byla ta moje logika, se kterou jsem do toho šel. A ptal jsem se doktorů jestli to jakoby nemůže tu účinnou látku vyplavit a oni říkali že v žádném případě, že to je naprosto v pohodě, ať piju co nejvíc a já můžu říct že jsem si to pak propočítal, že oni mi pak dávali jakoby kapačky vyloženě s fyziologickým roztokem, jakoby mezitím, k tomu jsem si ještě pil a já jsem ty první den vypil, kolik jsem vlastně vypil tekutin ten den, já jsem.. že jsem přišel, vypil jsem něco, šel jsem na záchod, vypil jsem něco, šel jsem na záchod jo, takže každou půlhodinu jsem šel na záchod, takže za ty .. jsem vypil asi 8 litrů a pak jakoby zpětně, nevím jestli to byly tyhle věci, který mě pomohly, nebo by to bylo v pohodě, i kdybych tyhle věci nedělal, ale můžu říct, že samozřejmě nemůžu říct, že jsem byl naprosto v pohodě jo, ale že v rámci možností mě nic hrozného vlastně nebylo.

- Hele a to, přemýšlels někdy nad tím, nebo když ti bylo špatně, přemejšlel si nad tím co by se všechno mohlo stát, že by se to mohlo zhoršit a tak, bál ses toho?

Ne, já jsem věděl, že to je vedlejší účinky chemošky, věděl jsem, že ta chemoška není jako že by mě vyléčila, ale aby se to nevrátilo. Takže já jsem jakoby i když mě třeba bylo občas špatně, tak jsem si říkal, teď bude něco tejdén, čtrnáct dní a pak to bude pryč a zas budu v pohodě. Takže jakoby když mě bylo špatně, tak to jsem nikdy nebral, že jsem nějak nemocnej a že to je prostě jenom důsledek nějaký léčby, kterou oni mi dávají a že to časem odezní a že budu v pohodě.

- A ptal ses někdy proč, jestli ses někdy ptal, proč zrovna na tebe jako, protože těch lidí co to má není tolik tak proč jako zrovna ty, napadlo tě to někdy?

Ten první den když jsem přišel domů, tak to jsem tak jako říkal že jsem tak trochu měl názor že kurva jako proč zrovna já atd. ale můžu říct že ten názor jsem měl třeba tak první řeknu třeba hodinu, potom jsem byl ještě tak v šoku a tak nějak jsem si to postupně uvědomoval, vůbec co to je, atd. no a pak nějak po první hodině musím říct, že jsem už tenhle názor neměl. Že jsem to bral tak nějak že co má bejt, bude a já věřím tomu, že to říkám i teď, že jakoby každě ve svém životě tak bude nějak nemocnej, někdo si to třeba vybere najednou teď, někdo bude každěch pět let s něčím, já za svých 25 let života jsem nikdy musím zaklepat nikdy nic vážnějšího se mi nestalo, nikdy jsem neměl skoro nic zlomenýho, nikdy jsem nebyl nějak dlouhodobě nemocnej, prostě samý blbosti, takže jsem si to prostě vybral, takže věřím tomu, že už mi nic nebude.

- Že už to máš vybráno na dosmrť.

Věřím tomu no.

- No a tobě se to vrátilo?

No nevrátilo..

- Co se teda stalo?

To bylo tak že já jsem, já jsem absolvoval ty tři chemoterapie, to bylo někdy v tom červenci, končil jsem nějak na konci, no dva měsíce to byly, končil jsem někdy v půlce října, nebo tak nějak. Dva měsíce to bylo a pak jsem šel na kontrolní to, pak jsem šel na kontrolní CT a když jsem byl na tom prvním kontrolním CT, tak jakoby objevili že je tam nějaká maličkatej útvar na levý plíci a vzhledem k tomu, že oni nedokážou říct co to je, to prostě z toho CT .. oni ti řeknou že tam mají něco, co není úplně normální, ale nedokážou ti říct co to je. Takže ten doktor mi v tu chvíli nic neřek, tak jsem si řek oukej, je to dobrý, prostě že to bylo něco co to, a samozřejmě pak to měl ten doktor ve fyzickéjch záznamech, potom jsem chodil, potom samozřejmě každě půl rok možná ani to ne, chodím na, chodím k doktorce na pravidelný prohlídky, každě rok mám kontrolu CT, kde mi osvítnou celý to tělo a myslím že to bylo, že e na základě, protože to bylo jedno po tý, po tý chemoterapii, to bylo jedno, pak bylo ještě jedno, tam už jakoby řek že to něco, to něco co tam bylo se obnovilo a zvětšilo oproti tomu původnímu pozorování, ale pořád trvdili že to není nějaká nádor, protože měřil za ten půlrok o něco víc než milimetr a milimetr bylo něco co prostě může být chemoměření, takže pořád jakoby nechtěli říct co to je, nevěděli co to je a myslím že na základě nějakýho většího CT se to zase o malinko zvětšilo, tak už řekli, my sice nevíme co to je, ale prostě zvětšuje se to evidentně a tak nějak z toho bylo, bylo z toho veliký rozhodování že ta doktorka to posílala k posouzení chirurgům do fakultky a že to posuzovali jako lidi vyloženě teda ti, ti onkologové, plus ti chirurgové, že se o tom radili spolu a nakonec řekli že mám pocit že ten nádor je jednoznačnej a že si řekli že oukej, nevíme sice co to je, může to být blbost, ale máme strach, protože ten pacient tady má nějakou historii, řekl mi že kdybytohlencto měl člověk kterej nikdy žádný nádor neměl, tak by nad tím mávli rukou, a že by to nikdy nedělali, ale prostě se báli, evidenetně se báli něco podcenit, protože já tu historii měl, že jo prostě ta metastáza vzniká nejvíc na plících.

- To měl Lance Armstrong

Přesně tak no, na plících a taky, prostě měli strach z toho, že se to maličko zvětšuje, sice ne nějak radikálně, ale že se to maličko zvětšuje, takže se rozhodli teda s tím že oukej, budeš

muset jít na operaci. Na základě té operace mě dělali nějakou biopsii, a pak se podívají co to bylo a rozhodnou se na dalším postupu. Takže mě tohle řekli, já jsem si řek oukej, tak jestli to odsouhlasili ti doktoři, kteří o tom ví mnohem víc než já, tak jsem řek no oukej, tak asi ví, co dělaj, tak půjdu na operaci no.

- Já když jsem byla v té motole, tak tam byl kluk a ten to strašně špatně nesl, ono mu bylo 18 a on jako strašně špatně jakoby ten úděl nes. A byl takovej zahořklej, popadlo tě to někdy?

Můžu říct, že nevím čím to je, možná mojí povahou, že já jsem takovej dost velkej flegmatik, já ty věci tak nějak pouštím dokola a plus možná k tomu není úplně ideální, já jsem takovej ten člověk, co jde k doktorovi až když je jako za pět minut dvanáct. Takže jsem to tak nějak bral že je to jak to je a já jsem měl nastavený to, že já jsem v podstatě zdravej, prostě půjdu na operaci, ten národ tam nebude, jakákoliv chemoterapie bude jen kvůli tomu aby se to nevrátilo a že jsem zdravej člověk. Takže takhle jsem to bral a nikdy jsem nebyl nějakěj jako zahořklej, nebo že bych to nějak bral těžce, ne.

- Hele a to, jaký to bylo když si, jak si přemejšlel že o tom budeš mluvit jakoby před třeba před kamarádama, přece pak když už jakoby máš oholenou tu hlavu při tom chemo tak už jako to neutajíš.

Jako jo, můžu říct že jsem to tajil do poslední chvíle, co to šlo, že jsem to nikomu neřikal, protože jakoby já jsem to bral jakože je to moje věc a nikomu do toho nic není, nebo co do toho komu je jo. Já mám to a to, prostě já se vyléčím a za půl roku budu zase stejnej jako všichni ostatní, takže kdo to nemuesl vědět tak to nevěděl. Takže v podstatě do tý chemoterapie to věděla pouze rodina, Lucka, řeknu možná třeba dva tři moji nejlepší kamarádi, nikdo jinej, protože to nikdo nevěděl a oni mi ještě i řekli, že jakoby je veliká šance že mi ty vlasy vypadají, ale že není 100% tak jsem řek že oukej, tak dokud mi nevypadají, tak proč to nějak řešit, takže jsem to no, takže jsem to no, takže jsem to nikdy nijak nevytruboval, nikde jsem to neřikal, když jsem šel na první chemoterapii, tak mě to jako nějak to, tam mě to nějak absolvoval jsem si, prostě absolvoval jsem první chemoterapie a nic. Tak jsem si říkal, vlasy mám, paráda. Takže jsem tak nějak jel dál no a pak to přišlo samozřejmě, ráz naráz, pak oni říkají jo že ty vlasy ti vypadají těsně před druhou chemoterapií, že máš nějaký lacity mezi těma látkama a těsně předtím než jdeš na druhou tak většinou ti vypadají. Tak to bylo to samý u mě, že jsem šel spát naprosto v pohodě a ráno jsem se probudil a prostě polštář už byl úplně plnej vlasů a pak už jsem si jen projel hlavu, prostě takhle když si projedu hlavu tak mi tam zůstane jeden vlas, ale když jsem si projel hlavou a ta ruka byla naprosto ale naprosto plná vlasů, takže první dny jsem měl ještě trochu snahu jakoby se té hlavy moc nedotýkat, protože ty vlasy nevypadávaly samy o sobě, to bylo pouze na základě toho, že jsem se toho jakoby dotknul, ale po nějakým jednom dnu, že to nebude stálý řešení, protože samozřejmě nevypadávaly ty vlasy moc, ale některý vypadávaly samovolně, takže všude kde jsem chodil tak byly moje vlasy, takže ten den mě Lucka volala, vlastně jakoby ostříhala mě strojkem na nějaký úplný minimum na nějaký já nevím, prostě kousíček. Ale pořád to vypadalo hrozně, no a pak v tu chvíli kdy už to nešlo po nějakých dvou dnech, kdy už jsem tam měl jakoby kruhy na těch vlasech, už to vypadalo jestli si pamatuješ toho autobusáka co nemá ty vlasy, je taky holohlavej, to vypadá že má vlasy tady, tady má nějakěj obrovskej kruh, takže tak jsem vypadal já, takže jsem vzal žiletku, oholil jsem to úplně a byl jsem hotovej no. V ten den jsem, já jsem hrozně nerad nosil čepice, a v ten den jsem jel někam, tak jsem si pak nakoupil asi pět čepic, ty jsem pak jakoby nosil, kdykoliv jsem šel třeba ven, tak jsem nosil čepice a přece jenom když to má člověk naražený stoprocentně až sem, tak si myslím, že to nebylo až tak na první pohled vidět. Ale když se na tebe kdokoliv podíval, tak to samozřejmě vidět bylo, ale na první pohled to nebylo vidět. Takže prostě když jsem šel po ulici tak to mě rozhodně nikdo nevnímá, že bych vypadal nějak zvláštně s oholenou hlavou.

- Já si myslím, že je to teď docela normální.

No přesně tak. Co bylo to teda, chvilku to opalovalo, protože bylo prostě léto, parno, já měl opálenej obličej, ale ten obličej byl opálenej jenom sem a ta hlava byla naprosto bílá, takže ta hlava naprosto zářila, byla úplně bílá, oproti tomu obličej, vím, že jsem pár dní pracoval na tom, že jsem si opaloval tu hlavu, aby se to jakoby nějak vyrovnalo. Pak jsem si tak nějak řek jakože, kurňa když je to úplně normální věc, proč bys nemohl mít holou hlavu, tak jsem do toho šel no. Přestal jsem nosit čepici no, a nikdy jsem se nesetkal s nějakou reakcí, že by se lidi otáčeli, nebo že by si nějak ukazovali, nebo něco takovýho, protože já jsem řasy měl, protože to bylo takový, to asi není úplně normální, že máš řasy, ale řasy jsem měl, a prostě to že jsem neměl vousy a neměl vlasy, tak to bylo docela normální.

- To je normální no, to se nosí

Asi tak no, takže s tím jsem do toho šel a pak už vyloženě jsem takhle chodil i mezi chemoškama jsem chodil do práce, kterou jsem v tu chvíli měl, jako já můžu říct že se mě nikdo ani nezeptal proč jsem holohlavej, všichni to tak nějak asi brali že.

- Takže ty si to ani nikomu neříkal.

Já jsem to nikomu neříkal.

- A probírali jste s Luckou jako jak to říct třeba takhle v partě?

Povídali a dohodli jsme se, že za prvý Lucka to tak nějak řekne všem ostatním, abychom se ušetřili toho, že budu potkávat ty lidi po jednom a budu každému vysvětlovat po jednom co se mnou je a samozřejmě kdybych to řekl, tak by nás to zahrnulo miliony otázek, my jsme se s luckou domluvili, že prostě tem lidem, se kterými se budem vidět, to řekne ona, takže upřímně ani nevím komu to říkala nebo neříkala a jak to bylo nebo nebylo, ale vím že se to prostě všichni lidi dozvědí od Lucky, dozvědí se nějaký základní informace a pak mi už nikdo nikdy se jako nijak nevyptával, pouze byla podpora, což bylo super, protože jsem ty lidi potkával, tak se mě třeba ptali jestli je všechno v pohodě a jak jsem na tom, nebo, jakože na nějaký výsledek, prostě se jen zeptali jestli jsem v pohodě, tak jsem řek že jo a bylo to super. No takže takhle jsme to řešili.

- Takže nebylo ti to jakoby nepříjemný, jak se s tebou, přišlo ti, přišlo ti že s tebou jednájí jakoby jinak než předtím?

Já měl, přesně ten pocit jsem měl, že jsem jakoby nechtěl, aby to někdo věděl, kvůli tomu právě, že by mi každej litoval a choval by se ke mně jinak, to jsem prostě nechtěl, já jsem prostě chtěl, aby mě všichni brali jako naprosto normálního člověka, jako každýho kdo má třeba chřipku, tak já mám třeba tohle a nazdar. Takže to byl možná ten důvod, proč jsem nechtěl aby to někdo věděl a pak nějak jsem samozřejmě jsem musel uznat, já jsem se prostě nechtěl na čtvrt roku zavřít doma, takže jsem prostě chtěl žít úplně normálním životem, takže jsem normálně chodil do hospody s kamarádama, ne nějak často samozřejmě, protože přecejnomo jako je to pravda že já jsem byl dost unavenej celej ten celej ten, celý ty dva měsíce. Takže jsem chtěl žít prostě normálním životem, co mi to umožní a taky jsem žil. A to samozřejmě znamenalo že mě vidí spousta lidí, takže tak nějak jsem si to urovnal v hlavě a domluvil jsem se s luckou že tak, že abych to nemusel každému po jednom vysvětlovat, tak že ona to prostě udělá za mě, všem řekne nějaký základní věci, tím pádem mě odpadne to, že já to budu muset nějak obšírně každému vysvětlovat, a pak jsem fungoval úplně normálně, všichni mě brali úplně normálně, nikdy jsem neměl pocit z nikoho, z nějakýho lepšího kamaráda, že by mi, že by prostě nějak změnil jakoby ten vztah ke mně, to jsem neměl ten pocit.

- No a bavil se přímo s tebou někdo o tom?

Všichni mě brali, takže ne, já mám pocit, že všichni měli možná trošku jako nevím jestli strach, možná jen to, já si myslím že možná.. nikdo jakoby nevěděl, jakoby jak se o tom se mnou má bavit, někteří by se o tom třeba rádi bavili, rádi by třeba věděli jestli jsem v pořádku, jestli tak, vím, že se třeba ptali Lucky, se mnou se o tom nikdo moc nebavil, protože si myslím, že nevěděli jak.

- Takže si měl takovýho tiskovýho mluvčího.

Takže jsem měl tiskovýho mluvčího, vím že Lucka mi říkala, že někam šla a že se jí prostě každej ptal jakoby někde v ústraní jak jsem na tom, a jestli jsem v pohodě, ale mě se nikdo nezeptal z očí do očí. Myslím že to bylo díky tomu, že ti lidi nevěděli, jak jako mají začít, nebo jak to udělat.

- A přijde ti rakovina jako nemoc něčím odlišná, než od ostatních jako..

Jako oproti čemu?

- No oproti tomu, když prostě tak jakoby ty si pořád pacient, ale prostě jestli si připadáš, jako když se mluví, když si byl nemocnej, mě to připadalo jako nějak jinak, jestli právě jakoby tady kvůli tomu obcházení.

.. jo to nebylo vyložene kvůli obcházení, ke mně se ti lidi nechovali jinak, oni se se mnou bavili úplně o normálních věcech, jakoby úplně o stejných věcech, o kterých se se mnou bavili předtím, že já si nemyslím že by to jako bylo něco, že by ke mně změnili vztah, jenom si myslím, že rakovina je trošku jakoby nemoc s horší pověstí, jakoby dlouho jsem nevěděl, jak se mě má zeptat, jak jsem na tom, jakoby jak, ono myslím že obecně o té rakovině moc lidí neví, jakoby do hloubky, a myslím si že to byl ten důvod, proč jakoby se nikdo nechtěl nikdo se nechtěl hlouběji na nic ptát, nebo tak. Radši se zeptali Lucky, to bylo v pohodě. A myslím si, že ty lidi se se mnou nechtěli bavit, protože to pro ně byl prostě šok, že najednou jejich kamarád má rakovinu, že v mých očích, než jsem to dostal, tak pro mě taky rakovina byla strašná, něco prostě úplně ... hroznej strašák a že pomalu ten kdo má rakovinu tak že je prostě kaput a končí všechno. To prostě pro mě bylo než jsem se o tomto dozvěděl něco víc a myslím si že to je i názor hodně lidí a kvůli tomu se ti lidi nás nechtěli ptát, jakoby jak jsem na tom, že o tom moc nevěděli a nevěděli jak se na to mají zeptat jak se mnou o mají komunikovat.

- A doma jste o tom mluvili nějak, že jste to prostě probírali, jestli doma to byl taky takovej strašák, že se to obcházelo jako po špičkách, nebo se přímo prostě...

Doma jsme si vždycky řekli přesně jakoby jak to je, co to je a vždycky všichni věděli, cokoliv řekl nějaký doktor tak všichni věděli, takže tam to bylo vždycky otevřený, spíš to bylo takový, že já si myslím že, já jsem vždycky všem dával takovej ten můj názor na to, že jako je to blbý, ale je to prostě nemoc, kterou překonalo spoustu lidí, kde je 92 % možnost se vyléčit, kterou má spousta lidí a spousta lidí se vyléčilo a s tím do toho všichni šli. Že všichni po tomto prvotním šoku si toto uvědomili a atk nějak jsme to všichni brali.

- Hele a měl si pocit prostě že musíš hrát hrdinu, nebo...

Jo měl. Hlavně u mamky jsem měl ten pocit, že jsem měl ten pocit, jakoby že kdybych, že kdybych to prostě bral nějak špatně, že bych prostě z toho byl nějak špatnej, tak že i ona by to brala o hodně hůř, že měl jsem pocit ten, že pokud já budu v pohodě a že pokud já prostě budu optimista, tak ona na tom bude o hodně líp, než kdybych to bral nějak špatně. Měl jsem ten pocit no.

- A měl si někdy pocit, jakoby někdy říct nějakou obavu a nemoh si, protože si měl pocit, že musíš být právě jakoby ten kdo je ten hrdina

Já musím říct, že jsem nikdy jakoby těch obav neměl moc, a párkrát možná když to na mě dolehlo, tak jsem to probral spíš jenom s Luckou. Jí jsem to jakoby řek, prostě jsme se o tom pobavili a myslím, že i párkrát to tak jako bylo, že jsme nějaký večery to na mě dolehlo nebo tak, tak jsme si tak nějak spolu povídali, ale je pravda že třeba před svojí mamkou jsem někdy i hrál divadlo, že jsem někdy nebyl tak v pohodě, jak jsem se snažil vypadat.

- To právě říkal jeden autor, že se musí stát expertem na to, jak zahrát tu interakci, nějaký ten sociální kontakt, tak to máte podobný.

To jo no.

- Protože ten právě jakoby, ten právě říkal, že jakoby lidi, který běžně jako potkával, tak že musí být ten, kdo hledá ve svatém hovoru...

To se bavili konkrétně o čem?

- No tam právě jakoby zamluvil to, že aby zpříjemnil prostě ten kontakt těm lidem.

No jo no, je fakt že jsem to tak do jisté míry měl taky, když já budu v pohodě, tak budou i ostatní v pohodě, když já nebudu v pohodě tak i oni na tom budou hůř.

- A stávalo se ti třeba to, že, že někdo když si se s ním potkal, tak nevěděl o čem mluvit?

-

Nee..

- Ne?

Musím říct, že všichni se ke mně chovali úplně normálně, jako kdybych byl, jako kdybych byl, jako kdybych prostě nebyl nemocnej. A je pravda, že ten čtvrt roku jsem jakoby pil trošičku víc. Třeba v izolaci jsem pil, protože já nevím, já jsem se snažil nechodit mezi lidi, protože já jsem to měl trošičku zakázaný kvůli tomu, že já jsem docela trpěl na bílý krvinky, kvůli tomu mě párkrát odkládali jakoby o týden tu další chemoterapii, vlastně pokaždý, nebylo to plánovaný, plánuje se to za tři tejdny, já jsem to měl málo bílých krvinek a to samozřejmě znamenalo i to, že jsem měl slabou obranyschopnost a doktoři mi říkali, že nemám moc chodit mezi lidi. Takže jakoby jsem se to snažil dodržovat, ne jakoby absolutně, protože pak nechtěl jsem abych byl tři měsíce zavřenej doma, takže jsem párkrát někde byl a je pravda že jsem mockrát nikden byl, jestli jsem třeba za ty tři měsíce byl pětkrát mezi lidma.

- A přijde ti, že se ti jakoby užil, že se ti přátelé vytříbili?

Kvůli tomuhle?

- No

Nijak, myslím, že to je moc krátká doba na to aby se něco změnilo. Když to vezmu takto je něco, jako když já nevím někdo jede na erasmus, někam na prázdniny nebo něco takovýho, je to pár měsíců.

- Já jsem se třeba vrátila z erasmu a přišlo mi to, že jsem byla někde prostě rok.

Nevím no, přišlo mi že za ty dva měsíce se nic nestalo. Tak víš co, je to i takový že třeba s tou partou lidí z plzně se nevidáme každé týden, tak já jsem třeba s nima pákrát byl, takže mě to nijak nepřišlo, že by se něco změnilo. Ale nejhorší to bylo s kamarádama z plzně, s těma jsme se pravidelně vídali, takže tam se taky nic nezměnilo... jsem se viděl a tady s kamarádkou jsem se taky viděl, ne každé týden ale jednou za čas, takže se vůbec nic nezměnilo.

- Já totiž, já nevím jestli to jakoby není totiž takový, že když je to těm lidem nepříjemný o tom mluvit, takže se jako snaží tomu člověku vyhejbat se prostě, aby nemuselo dojít na tu nepříjemnou konverzaci.

Já tolik zkušeností nemám, protože já jsem po tu dobu, tak nikde moc nebyl, ale jednou si pamatuju že jsem došel mezi jeden kolektiv a že to bylo spíš nakopak, protože z mého pohledu mě to připadalo že mě všichni rádi vidí, že na jednu stranu byli od lucky informovaní o tom že jsem v pohodě a že to tak prostě je nebo není a že naopak mě jako přišlo že mě ti ostatní lidi rádi vidí, že jsou rádi že jsem v pořádku a nebavili jsme se o tom, ale bavili jsme se o úplně normálních věcech jako úplně kdykoliv jindy.

- Hele a jaký to bylo vlastně po té druhý operaci? Ty si, tobě tam přesekli ten nerv od těch hlasivek a hůř si mluvil

... je pravda že třeba ten největší strach co jsem po tu dobu měl byl před první chemoterapií, tak já to měl super, že zase, já nevím jestli to bylo kvůli kontaktům, my jsme měli myslím přes nějaký známý, nevím jak to úplně probíhalo, tak já jsem na dvou ze tří těch chemoterapií co jsem měl, tak, já jsem měl vlastní samostatnej pokoj, to byl vyloženě jednolůžák z televizi se vším všudy, takže jsem nikdy neležel mezi nějakou.. nebo jenom jednou jsem ležel mezi osatníma pacientama, jinak jsem měl vždycky svůj jednolůžák, a největší strach co jsem kdy měl je, když mě ten první den prostě takhle jak na to to pověsí, jak ti zavedou tu kapačku a prostě najednou přijde sestra a pověsí na to ten obrovskej pytel, asi, nechci kecat, ale možná litr, litr a půl nějaký takový tekutiny, kterou normálně vidíš, ta sestra má rukavice, že se toho

pomalou bojí dotknout, nebo oni mají nějaký svoje předpisy, že musí být v rukavicích, je to nějaká nádoba, která je zabalená v alobalu, takže ani nevíš co je vevnitř, taková jako veliká nádoba, tak to tam tak pověsí a teďka tou kapačkou vidíš jak to postupně do tebe jede. Tak v tu chvíli jsme si říkali, ty vole. Já jsem totálně nevěděl, totálně jakoby co to je, o co jde, já jsem do té chvíle, tam bylo takový křesílko, a já jsem do té chvíle seděl na tom křesílku, četl jsem si a tak a najednou přišla ta sestra, zavedla mi to, tu píchačku, nebo zavedla mi tu nádobu a řekla mi jako klidně si tu sed'te, není problém, nic se nemění, a já blbec jsem si lehnul do té postele, říkal jsem si a je to v hajzlu... celý den jsem tam ležel úplně zkoprnělej a jenom jsem takhle koukal jak to postupně mizí a v tý, jak se to smršťuje ta nádoba a takhle jsem pozoroval tu vodičku jak to do mě teče, pak jsem pozoroval i tu ruku, jako, takhle jsem se pozoroval jestli se něco děje, nebo jestli se něco neděje, co se mnou je nebo není a prostě jsem čekal že mi najednou bude strašně blbě, takhle jsem tam ležel, já nevím, čtvrt hodiny, půl hodiny a najednou se nic jako nestalo, tak jsem řekl, to je prostě v pohodě. A pak nějak jsem tam ležel celý den, já jsem byl prvně to bylo pěkně dlouhý, to bylo devět osm hodin tý chemošky, já prostě jsem celý den čekal, oukej zatím je to v pohodě, přijde to příště, příští chemoterapii, tak jsem to nějak čekal, celý večer jsem byl v pohodě, pak jsem usínal s tím, jakože co bude nebo nebude, pak mi začalo brnřet v noze, tak jsem si říkal jo už to přichází, pak jsem si řekl že to je jenom blbost, že to je nějaká normální píchnutí v noze, a pořád to nepřišlo, a v podstatě to nepřišlo vůbec. Já jsem pak měl hodně blbej pocit, že něco v sobě dostaneš a říkáš si, ty vole, teď to přijde, to byl pak asi nejhorší pocit, a co se teda týče toho co si se ptala, tak to bylo, to bylo takový zvláštní, protože, já jsem tam s tím do toho šel, že to bude stejná prkotina jako tá operace, takže já jsem šel do nemocnice, v úterý mě operovali a ve čtvrtek ráno jsem jel domů, takže jako dva dny jsem tam ležel a jako nic a já jsem s tím samým šel do toho, já jsem upřímně v tu chvíli už dost jel v tý práci co dělám, jakože mám dost času, šel jsem tam s tím do toho že to bude prkotina, vzal jsem si tam počítač, vzal jsem si tam internet, oukej tak se probudím a nějaký věci si po tý operaci vyřídím, budu dva dny dva tři v tý nemocnici, užiju si svoje a a za týden jsem zase v práci, úplně v klidu. Takže jsem tam přišel, tam už jakoby ta nemocnice fungovala jiným principem, ty rokycany byly takový malý, přátelský. Ta fakultní to už je jakoby obrovskej stroj, tisíce sester, tisíce pacientů se vším, tam ti dají náramek s číslem a pomalu tě tam ani nikdo nezná, ty sestry se tam pořád mění, předtím jsem tam ty sestry už znal, to samý na tý onkologii, a s těma sestrama se zdravím pomalu i když se potkáme ve městě, že se prostě známe, takže tady se nikdo nezná, ležel jsem na velkém pokoji se spoustou dalšíma pacientama, takže tam bylo nižší než v těch Rokycanech, a takže jsem tam nastoupil, den před tou operací nám dali na pokoj nějakýho ožralu kterej se rozflákal někde na ulici, takže tam strašně smrděl, chrápal, takže ten den předtím jsem se ani moc nevyspal, protože nám dali tady tohohle ožralu na pokoj. Pak nás klasicky v pět ráno vzbudili, jo, dali nám tu, dali nám injekci, to už jsem znal, to už jsem byl tak nějak v pohodě, pořád jsem žil v domnění že ta operace je prkotina, není to problém, pak tam přišel ten operující lékař a zeptal se mě, jestli, oni mají nějaký grant na to, že .... To v tom to, to v těch plicích, on za mnou přišel s tím, že jakoby mají, mají nějaký grant na to, tak zkouší jakoby nějakýj nověj postup, s tím jestli se to vyplatí nebo nevyplatí, že mě odstraní, když už mě jako budou operovat, tak že mě odstraní všechny lymfatický uzliny v celým hrudním koši, protože v případě že by tam něco bylo, tak ty uzliny jsou první, který by to napadlo po tom. Takže v tu chvíli bych měl větší jistotu, že jakoby se to nebude šířit dál, takže mě preventivně vzali všechny lymfatický uzliny, ty který tam nejsou v podstatě k ničemu, tak jsem si to chvíli rozmýšlel, pak jsem řekl že jo, on mi řekl že jakoby o čem to je, že ta operace bude trvat o chvíličku dýl, ale to jsem řekl dobrý, tak hold tam budu o chvíličku dýl, ale ať to teda rovnou udělá, když bude otevřenej ten hrudník, když už to budou operovat, tak ať mi to rovnou vezme. Kdyby to mělo být něco zákeřnýho, tak budu mít větší jistotu, že mě nebudou muset operovat znovu, tak oukej, šel jsem tam do toho s tím, ráno mi

zase píchli oblbovák, jo tam v té motoli už mě jen uspali v nějakým předsáli, no tam mě vodoperovali a pak přišel obrovskej šok s tím, když jsem se probudil při tý operaci, nemohl jsem se ani pohnout, protože jsem byl, prostě zdrogovanej, jsem měl v sobě morfin, nevím jaká to je látka nebo není, ale měl jsem prostě v sobě morfin, takže s jem v podstatě nic necítil, tak z hrudníku mi čouhal dren, taková obrovská hadička, to byla třeba taková (ukazuje) hadička, čouhala z toho hrudníku, kapalo to do nějakýho kýble, kde to probublávalo, nevím co to bylo, ale ten dren měl za úkol odvádět tu krev z toho hrudníku, měl jsem napojenej ten na tep, měl jsem napojenej ten na měření tepu, měl jsem zavednou kapačku s infuzí, do toho byl napojenej ten morfin, takže všude kolem mě pípaly ty přístroje, bylo toho hrozně, měl jsem dokonce i nějaký sondy takhle na hrudníku, byl jsem připojenej na všechno možný, ještě jedna věc, možná že oni mi dali před tou operací mi dali podepsat souhlas s tím, a v tom souhlasu bylo taky to, že s jem srozuměnej se všema rizikama a že jakoby oni za mě nenesou odpovědnost, takže jsem byl prostě srozuměnej s tím, že se to může stát, tak jsem řekl dobrý, co s tím budu dělat, bez toho mě neooperujou, tak jsem to podepsal, a bylo tam napsáno to že je možné poškození hlasu, tak jsem řekl a jak asi, jsem si začal dělat srandu, tak jsem to podepsal, v pohodě. A pak jsem se probudil a byl to prostě obrovskej šok s tím že s jem čekal, že budu zase v pohodě tak jako před tím a místo toho jsem byl pomalu zdrogovanej, kolem mě strašně moc přístrojů, když jsem zkoušel promluvit, tak jsem prostě nemoh říct vůbec nic, ale fakt vůbec, jo že jsem měl zavednou takovou podporu dýchání takhle do nosu, kolem mě pípalo strašně moc přístrojů, všeho tam bylo strašně moc a já jsem se nemoh ani pohnout. A ještě jsem byl v jiným pokoji než předtím, takže jsem byl strašně zmatenej, byl jsem úplně někde jinde, nevěděl jsem kde jsem, zkoušel jsem najít někde mobil, abych jakoby dal vědět, jestli jsem nebo nejsem v pořádku, ale prostě jsem nebyl schopnej, jenom jsem prostě zase usnul, nevím jak dlouho jsem spal, pak jsem se probudil, a byl jsem úplně ve stejným stavu a vím že jsem nebyl schopnej ani nikomu dát vědět, že jsem prostě nenašel ten mobil, on ležel na nočním stolku a já jsem nebyl schopnej se otočit a nahmatat ho tam. Pak jako vím že kolem druhý, nebo kolem třetí přišli zase rodiče a všichni a ten den jsem neřek ani slovo, celou tu dobu jsem to jenom prospal, jsem jenom otevřel oči, oni mi něco vyprávěli, jsem zachrchlal něco. Takže první den jsem prostě dvacet čtyři hodin prospal, nejhorší tři dny byly o tom že jsem spal celý dny, kromě návštěv, mě probouzeli třeba kolem dvanáctý, že přišla návštěva, já jsem s něma něco malinko vyprávěl, v šest odešli a já jsem spal zase celou noc dál, do další návštěvy, takhle jsem tam ležel asi pět dní, pět dní jsem takhle ležel na tom morfinu, v pondělí mě operovali, ano v neděli jsem tam přišel, v pondělí mě operovali a někdy myslím že ve čtvrtek mě odpojili z toho morfinu. Pak jsem se začal probouzet, už jsem nespal tak dlouho a pak jenom mi řekli, že mě budou moct pustit domů až ve chvíli kdy mě vyndají nějakej ten dren, ve chvíli kdy mě přestane odvádět jakoby krev z toho hrudníku, až to přestane krváčet a bude to v pořádku, a pak nakonec se stalo to, že mi v pátek ráno vyndali ten dren, mimochodem to byl asi ten nejhorší pocit v životě co jsem zažil, nemyslím si že bych byl nějaká citlivka, ale tohle bylo fakt strašný, jsem se prostě otočil na bok, a ten doktor, já jsem tam měl dva stehy, ten doktor je prostě povolil a udělal to že takhle tu hadici vzal a takhle to vytrhnul. To je, to je celý jak se vytahuje dren, on ti řekne no, nedejchat a dren je vytrhlej. Takže to jako musím říct, že bych měl asi velkej psychickej problém, kdybych měl někdy v sobě dren, protože bych věděl, že mi ho budou vyndávat, jako nevím co bych dělal, protože ten pocit bych už nechtěl nikdy v životě zažít. Vzhledem k tomu že jsem nevěděl, co čeho jdu, tak jsem řekl oukej, vytáhnou mi dren a půjdu domů, ale ten pocit ten byl strašnej. No a tak jako dobrý, měl jsem to za sebou, postupně jsem tak jako prostě to, jsem se teda uzdravoval, někdy v sobotu mě pustili domů, ale pak jsem si zase řekl že to bude zase prkotina, tak jsem měl naplánovaný ještě tři týdny že budu doma, protože jakoby jsem měl tady v podstatě nějakých 13 stehů a mě bolel nehorázně hrudník, že prej se to dělá tak, že oni ti jakoby rozříznou tu kůži a pak řeknou něco čím jakoby od sebe ty žebra odendají aby tam

mohli operovat, takže mě bolely nehorázně žebra, ta rána bolela taky jako svině, takže jsem měl spoustu prášků na bolest, který jsem jenom pořád jedl a to, možná 14 dní jsem se nebyl schopnej se zvednout z postele, už měl pár takových kotoulů z tý postele nacvičenejch, že jsem prostě nebyl schopnej se opřít o ty ruce a nějak se zvednout, takže asi tejden mě prostě pořád někdo zvedal, pak jsem teda nacvičil pár těch kotoulů a pak nějak po těch 14 dnech to přebolívalo a už to bylo dobrý, ale minimálně to zažití jsem ještě cítil a pak mě řekli, když mě propouštěli tak mi řekli, že normálně se tou intubací poškrábou hlasivky, to se prostě stává a že se to během tak tří čtyř dnů obnoví, že tady to vypadá že pokud se to neobnovilo tak jediná to co se mohlo stát že mě poškodili v hrudníku nějaký nerv, kterej vyživuje tu hlasivku a pak to vypadá tak jak to vypadá, ten doktor se mi omluvil, že se snažil bejt, že ta operace vypadá tak, že čím ta operace je kratší nebo lepší a zároveň musí vzít nějaký počet těch uzlin, takže se to prostě snažil udělat v co nejkratší době a že bohužel ten nerv má asi jeden milimetr v průměru, není vůbec vidě, takže bohužel tady tím skalepelem zajel na místo kam zajet neměl, nemělo by se to stávat, omluvil se mi a takže se to prostě stalo, a že si mám zajít k panu doktorovi, tam mě rovnou objednal, že si mám k němu zajít a ten že mě k tomu řekne víc a s tím mě propustili z tý nemocnice no

Já jsem pak v podstatě šeptal jo, to nebyl hlas, to bylo šeptání, prostě nebyl to normální hlas. To je jak když šeptáš, a tak jsem šel k tomu doktorovi, ta mě teda vyšetřila, řekla mi že mám jednu nefunkční hlasivku a zároveň k tomu řekla, že normální člověk je schopnej mluvit i s jednou hlasivkou, že to je v pořádku, že trvá asi půl roku, než se ten hlas obnoví do nějakýho normálu, tak dobrý no.

Tak jsem šeptal teda, doktorka mi řekla půl roku, tak jsem řekl oukej, tak půl roku, to bylo někdy koncem dubna tohohle, já jsem pak měl blbej pocit, protože ona mi to negarantovala že není schopná to garantovat, a první tři měsíce to bylo takový, že opravdu jsem necítil žádný pokrok, že to bylo takový nemastný, neslaný. A vlastně tohle bylo na konci dubna a poprvý kdy se to hodně zlepšilo tak to bylo někdy v srpnu, někdy po čtyřech měsících, kdy jsem vyloženě začal slyšet, že ten hlas je daleko hlasitější, daleko lepší a to samý taky to, to samý taky okolí mi to hodně říkalo, že najednou z ničeho nic že mluvím daleko líp, takže z toho jsem měl radost a v tu chvíli jsem začal věřit, jo tak to bude asi v pohodě. Bylo mi jasné že nebudu mluvit úplně normálně, ale budu mluvit, bude mě slyšet, tak o co jde.

- Hele a já jsem se chtěla zeptat ještě na jednu věc. Během té léčby, navazoval si nějaký kontakt, bavil si se s nějakýma pacientama?

Když jsem byl na té chemošce tak jsem byl dvakrát sám, takže to vůbec, ale jednou jsem byl na pokoji, na tom pokoji s ostatníma, tam nás bylo asi čtyři a tam jsme se právě jakoby bavili trošku spolu, tam naopak, jsem získal ten názor na to, že jsem na tom ještě relativně dobře, protože co mi vyprávěli lidi tam, tak mi na té rakovině přijde nejstrašnější to, že nikdo ti není schopnej nic říct, oni ti řeknou, my ti to teď vyoperujem, dáme ti tři čtyři chemošky a necháme tě bejt, nazdar. Ale setkal jse mse tam se člověkem, kterej měl nějak hodně metastáz na plicích, který nebyly operovatelný, tak mu to museli udělat chemoškou a tomu řekli že oukej, tak my tě budeme půl roku cpát tady těmahle sračkama a za půl roku přijdeš na rentgen a řekneme ti jak seš na tom. A on na tom může být úplně stejně a můžou ti říct, tak další půl rok, nebo řeknou oukej je to lepší, ale stejně další půl rok, nebo ti řekneme, vyléčil ses, seš v pořádku. Ale nikdo mu to nebyl schopnej říct, takže on vlastně jakoby půl roku ztratí, na to ztratí no. Půl rok si absolvuje ty chemošky, půl rok je mu špatně, půl rok prostě žije tak jak žije a můžu mu říct, že to bude bez jakýchkoliv zlepšení, že jakoby ten půl rok byl úplně k ničemu a že bude další. To mě na tom přijde to nejstrašnější, takže v tu chvíli kdy jsem tohle slyšel, tak jsem si řekl že oukej, o co jde jako u mě.

- Hele a přišla ti ta rozmluva s těma, pacientama, nějaká jako otevřenější?

Jak otevřenější?

- Jestli jste se mohli bavit třeba o věcech, o kterejch si se nemoh bavit s nikým jiným.

To ne.

- To ne?

Noopak jako, já prostě, oni mi to sice vyprávěli, ale já jsem jim tam o sobě nic neříkal, protože pro mě to prostě byli neznámí lidé a mě nebylo úplně příjemný neznámým lidem vyprávět o tom, co mi je a co mi není, jsme si dělali srandu, že tam mě na denní bázi, že ty sestřičky tam nedělají nic jinýho než že dávají kapačky, takže spíš jsme si tam povídali o tom že za jak dlouho dokapeš, že za dvacet minut, já až za půl hodiny a dělali jsme si z toho srandu. Ale nepřipadalo mi jakoby, oni mi to jako vyprávěli, proto to vím, ale já bych asi nějak vyhýbavě odpověděl, kdyby se mě zeptali na to co mi je, jak dlouho se léčím atd. Odpověděl bych jim nějak obecně a mě to prostě přišlo jako osobní věc a ti lidi pro mě byli prostě neznámí, takže bych jim, nebylo by mi příjemný jim sdělovat vyložene něco, nějaký detaily o mě. Pro mě to bylo tak, že jsem tyhle věci probíral s rodinou, s Luckou a se dvěma mýma nejlepšíma kamarádkama a nikomu jinýmu jsem jako neměl potřebu sdělovat nějaký žhavý výsledky, nebo žhavý novinky.

Magda, 28 let

- Jak probíhalo to první, kdy ses o té nemoci dozvěděla?

U mě to bylo takové trošku delší, protože já jsem v podstatě hned nevěděla, o co se jedná. Nejdřív jsem začala mít problémy. Vlastně takové, že jsem začala mít nejdřív trombozy v obou nohách. Po nějakých vyšetřeních se zjistilo, že mám lajdenskou mutaci, což je zvýšená srážlivost krve. Takže se to přičítalo tomu. To bylo někdy v prosinci 2010. To jsem se vlastně léčila tady s tím a byla jsem objednaná na gynekologickou kontrolu na začátku ledna. V podstatě při té cytologii se to zjistilo. Bylo to takové zašmodrchané, protože ty výsledky od toho mého doktora zpracovávali v nějaké laboratoři tady v Plzni a volali mi, že je tam nějaký problém. Jenže to bylo v době, kdy on odjížděl zrovna někam na dovolenou, takže se to řešilo přes sestru. Ta mě sháněla, ať k němu okamžitě přijedu, že je tam nějaký problém a že mě budou posílat do Motola. Vypadalo to, že oni fyzicky ty výsledky neměli v ruce. Jenom to věděli z té laboratoře. Ještě tam vlastně nebyl ten můj doktor, ale nějaká doktorka, která tam zaskakovala a já jsem jí vůbec neznala. V podstatě oni mi přímo neřekli, co tam je. Řekli, že je tam nějaký problém, který může být od toho nejmenšího po ten největší, který je rakovina, takže já jsem vlastně ze začátku vůbec nevěděla. Já jsem věděla, že mám papír se kterým mám jít do Motola a tam vlastně se se mnou bude něco dít. Takže to byl jeden pátek a já jsem do toho Motola měla jít až další pátek. Takže ten týden pro mě byl absolutní nejistota. Vůbec jsem nevěděla co to je. Dost těžko se to popisuje. Každopádně jsem v poslední fázi mluvila s mojí kamarádkou, která měla podobnou zkušenost, ale dopadlo u ní to dobře, takže mě hodně uchlácholila, že to nemusí být až tak strašný. Já jsem pak dorazila do toho Motola, kde mi udělali biopsii. Nabrali si svoje vzorky a já jsem měla přijít za týden pro výsledky. Mezitím byl papírový výsledek od toho mého lékaře, takže jsem si to mezitím vyzvedla u něj. Bylo to zalepené v obálce. První co jsem udělala, to že jsem to rozlepila a bylo tam napsaný, že se jedná o adenokarcinom, takže jsem pochopila, že bude problém. Pak jsem si šla pro výsledky do Motola další týden. Tam vlastně během prvních 30 vteřin, co jsem byla v ordinaci, mi doktor řekl, že je to zhoubný nádor.

- Jak jsi vnímala ten první šok. Jak ta léčba působila dál?

Skoro jsem se složila. Moc jsem to nedávala. Já jsem hlavně v té době říkala, že to ještě může být dobré, ale tam došlo k tomu, že jsem další týden nastoupila na vyšetření. Dělali mi CT, ultrazvuk a bylo to tak, že ten nádor byl strašně malý a nebyl v podstatě ani vidět. To pro mě byla v podstatě první jiskřička naděje, že to nemusí být průser, že se to vyndá a bude to dobrý a viděli to tak i ti lékaři. Akorát jak jsem pak šla na operaci. Ta měla být, že laparoskopicky mi měli vyndat mízní uzliny podle toho, jestli by byli nebo nebyli napadené a pokud by

nebyly tak by se to sfouklo nějakou konizací čípku a bylo by hotovo. Pokud ne tak by mi museli vyndat uzliny, dělohu, vaječníky prostě úplně všechno. Já paradoxně když jsem šla na tu operaci, tak jsem se nejvíce bála té narkózy. Měla jsem z dětství zážitek z operace. Ta narkóza mě úplně strašila, protože s tím mám spojený určitý pocit bezmoci. Člověk se probudí, nemůže nic a je vyklepaný. Pak mě probudili na JIPce a zpráva byla taková, že ačkoliv byl ten nádor malý tak metastázoval kam mohl. Bylo spousta těch možných uzlin napadená. Plácnu, že 40 jich bylo asi 38 napadených. Já jsem byla 6 hodin na sále a vybrali ze mě, co mohli a s tím jsem se probudila nebo to mi řekli. Člověk je takový oblblý a mimo, že si uvědomuje, že je to průser, ale řeší spoustu jiných věcí. To, že ho to bolí, že se nemůže hýbat, není mu dobře a že má žízeň. Řeší primárně takovéhle hlouposti a až potom mu to začne běhat hlavou. Takhle se to stalo mně. Já tenkrát byla 3 dny na jipce a pak mě odvezli na tu onkologii. Dostala jsem hned brzy po té operaci chemoterapii s tím, že první 3 dávky mi naordinovali po 10 dnech, aby to dostalo co nejvíc zabrat. Mělo to být účinné. Říkali mi, že je to zajišťovací chemoterapie, že to všechno vyndali ale, kdyby náhodou něco. Tu operaci jsem moc fyzicky nezvládala. Dělal mi problém se zvednout z postele nebo dojít do koupelny. Já jsem furt řešila věci okolo. Rodiče i partner si uvědomovali, o co jde, ale furt ještě ne. Já si pamatuji, že ty první dny po operaci ani nebrečela prostě mi to tak úplně nedošlo. Věděla jsem, že jsem nemocná, ale tak úplně mi to nedocházelo.

- Snažila ses na to spíš nemyslet nebo to bylo přirozené?

Já si myslím, že v tu chvíli jsem řešila primární problémy. Řešila jsem, že je mi blbě od žaludku a nemůžu nic jíst. Možná je to nějaká schopnost mozku řešit to aktuální a to co není na pořadu dne někam odsouvat.

- Jak tenhle proces probíhal, co se týká komunikace doma? Od toho kdy jsi neměla jistotu...

Já jsem se vlastně přestěhovala s přítelem do bytu, takže jsem vlastně nebyla doma. Já jsem jedináček a moji rodiče o mě vždycky měli hrozný strach a ještě jsme jako rodina hodně semknutí, protože jsme vlastně jenom tři. Já jsem jim to radši neříkala. Nechtěla jsem, aby byli vystresovaní. Dokud to nebudu mít černé na bílém a nebudu vědět, o co se jedná. V podstatě jsem to vůbec neřekla. Protože jsem měla v té době ještě tu trombózu a neměli jsme s přítelem auto, tak jsem musela poprosit tátu aby mě odvezl do Motola a říct mu jedná se o tohle a tohle. Pak tam na mě čekal, až vyjdu z té ordinace, takže to věděl jako první. Co se týká té komunikace tak mám pocit, že u mých rodičů protože spadají do generace, do jaké spadají, tak mají obecně s tou komunikací, která se týká citů a blízkostí tak s tím mají trochu problém. Mám pocit, že mají občas problém vyjadřovat emoce. Spíš to bylo utěšování ve formě to bude dobré a maximální podpora ve formě co budeš potřebovat to pro tebe uděláme. To bylo s rodiči a s přítelem jsme to dost probírali. On je člověk, který má tendenci dost věci pitvat, takže jsme to probírali od a do z.

- Myslíš, že ti pomohlo, že jsi o tom mohla doma mluvit?

Já nevím. Mě by tenkrát stokrát víc pomohlo kdybych o tom mohla mluvit s někým kdo má problémy jako já. To by pro mě bylo přínosnější. Já jsem potřebovala informace, které jsem v té době na tom úplném začátku neměla. Nedokážu to posoudit. Asi mi to nějak pomohlo. Spíš jako ujištění, že ti lidi mám za sebou a že přítel se mnou bude a že to zvládneme.

- Měla jsi pocit, že je musíš nějak chránit? Že je možná lepší jim to neříct? Nebo z tvojí strany byla i snaha říct jim čeho se bojíš?

Ono to bylo asi jasné, čeho se bojím. V tu chvíli v té počáteční fázi léčby to bylo takové, že mi všichni říkali, že to bude dobré. Takže já jsem ani nepřemýšlela o tom, co bude. Měla jsem pocit, že mám dost síly na to to zvládnout a že to dobré bude. Já jsem se třeba do té doby hrozně bála, jak mi bude po chemoterapiích. Teď už se nebojím, je to úplně jedno. Pokud je výsledek dobrý, tak ten průběh té léčby člověk nějak skousne. Neřešila jsem v té době věci jako, že bych se neměla vyléčit nebo že by se to mělo vrátit. To určitě ne.

- Nikdy tě to nenapadlo?

Teď mluvím o tom prvním měsíci, kdy jsem se začala léčit. To bylo dobrý. Ta léčba ale trvá nějakou dobu a za tu dobu se to mění. Člověk se musí potýkat se spoustou věcí. Musí nad tím přemýšlet. Chodí na chemoterapie. Já měla 3 a pak jsem chodila na ozařování. Je to psychárna. Jezdíš každý den do Prahy na ozařování. Je to o tom, že dopoledne funguješ. Pak jedeš na ozařování a pak už je ti jenom blbě. Já do teď vlastně nevím, jak jsem to zvládla. Já mám pocit, že zpětně koukám na film. Jako bych to vůbec nebyla já. Jako by se to dělo někomu jinému. Ty krizovky mi začaly přicházet postupně. Červenec, srpen to bylo hodně zlé. Na přelomu srpna, září jsem se v tom hodně utápěla. Zdály se mi sny, jak ležím v rakvi atp. bylo to docela šílené. Po chemoterapiích jsem měla chvíli klid. Pak jsem byla na kontrole a dopadlo to tak, že doktor mi napsal další chemoterapii, ale prášky, které bych měla brát asi rok. Je to o tom, že týden je beru, pak 14 dní a takhle pořád dokola. Mně se stalo to, že jsem koncem září upadla a nějak jsem tomu nevěnovala pozornost. Hrozně mi potom natekla noha a začalo se zkoumat čím to je. No a zjistili, že mám zvětšené uzliny v tříslech. Takže jsem hned jela do Motola a těm doktorům se to tam nezdálo. Další týden jsem měla přijít na vyšetření, kde by se to celé znova zkouklo a pak se uvidí. To co jsem zažila ten víkend mezi tím, tak to byl nejhorší víkend mého života. Honily se mi hlavou hrozné věci. Já mám pocit, že to mi asi bylo nejhůř za celou dobu. To jsem si říkala, že jestli po tom všem se to vrátí takhle brzo a to i přes tu chemoterapii, kterou vlastně beru tak je to fakt v prdeli. Říkala jsem si proč já a že nechci umřít. Byla jsem úplně vypsychlá celý týden. Nakonec se ty obavy nepotvrdily tak jsem byla hrozně ráda. To bylo asi nejšílenější. Jinak to prožívání se hodně soustředí na ty fyzické potíže. Soustředíš se na to, že je ti blbě. Ty úvahy tě napadají, až když jsem se fyzicky začala dávat dohromady. To bylo někdy v létě. Do té doby to bylo takové fungování. Jsi od rána do večera doma a poleháváš. V tom létě už jsem chtěla něco dělat. Chtěla jsem fungovat a v té hlavě to začínalo šrotovat nějak víc. Není to určitě o tom, že bych si celou dobu říkala jo to bude dobrý a zvládala ty chvíle. Byly chvíle kdy to bylo dobrý a chvíle kdy to bylo špatný.

- Já jsem se hodně setkala s tím, že nejdřív člověk neví a přijde mu, že je všechno špatně a pak přijde zlom, kdy si řekne, že musí bojovat. Zažila jsi ty něco podobného?

Já jsem měla velké odhodlání a chuť bojovat na začátku. V momentě kdy jsem se probudila po té operaci, tak jsem si začala uvědomovat, na čem všem mi záleží a co chci v životě ještě stihnout a byla jsem hrozně odhodlaná. Během té léčby se to trošku ztrácelo. Měla jsem stavy, kdy jsem si říkala, že už prostě nemůžu dál. Neviděla jsem nic pozitivního v budoucnosti. Myslím, že to souviselo dost i s mým partnerským vztahem, protože to bylo čím dál tím komplikovanější a měli jsme větší problémy. To je taky taková věc. Já jsem asi v té době byla víc zničená z toho vztahu než z té nemoci. Ubíralo mi to víc energie.

- Vy jste předtím s přítelem byli dlouho spolu?

Ne jenom půl roku. On ten půl rok byl takový, že on vlastně byl v Brně a vídali jsme se o víkendech a v momentě kdy jsme spolu začali bydlet, tak já jsem onemocněla.

- To je asi náročná zkouška.

Hmm hodně náročná. Ještě o tom bojování. Já když jsem vlastně začala mít ty zdravotní problémy, tak jsem byla ve fázi, kdy jsem hledala práci. Odešla jsem z Plzně a vrátila jsem se domů a najednou jsem měla pocit jako bych neměla nic před sebou. Jako bych nic v tom budoucnu neviděla. Jak má člověk to normální fungování, kdy ví že v životě ho čeká tohle a tohle má nějaký mezníky mezi kterými se pohybuje. Tak já jsem v tom období měla najednou hrozně prázdno. Vlastně zjišťuji, že od té doby až teď po novém roce zjišťuji, že zase vím, co chci dělat a začínám mít ve věcech jasno. Je to věc, co jsme se bavily s těma pacientkami, tak jsem nebyla jediná kdo to takhle měl.

- To chápu.

Ono se to asi nedá úplně chápat. Ta zkušenost z té nemoci je nepřenositelná. Chut' fungovat a žít dlouhodobě mám až teď.

- Cítila ses někdy ukřivděná? Proč zrovna ty?

Jo samozřejmě. Do teď kdy mám slabé chvíle, kdy si zalezu do kouta a brečím, tak si říkám proč já. Nemám pocit ze svého života, že bych byla špatná.

- Říkala sis někdy, že ta rakovina děložního čípku, že jsi měla něco dělat jinak?

Jo říkala jsem si to. Jednak si moc dobře pamatuju, jak vypadala moje životospráva. Pak si pamatuji s tím, že přišla moje nejlepší kamarádka s tím, že se nechala očkovat a já jsem si říkala, že se mi to netýká a že zbytečně tlačí. Možná jsem měla pocit, že se mi nemůže nic stát a tohle jde mimo mě. Pak jsem spadla trošku na čumák.

- Máš pocit, že si jsi měla větší sílu tím, že ti bylo 27? Je to velký šok když onemocníš, ale mladší člověk má přeci jen větší sílu.

Ono jde o to, že to je fyzická síla. To je takový, že si říkáš, jsem mladá a mám takovéhle plány a chci stihnout ještě tohle a tohle. Na druhou stranu mám pocit, že ty starší ženské co jsem potkala tak ty měly výhodu v tom, že měly životní zkušenosti a určitý nadhled. Ty co jsem potkala na tom oddělení, tak jsem byla vždycky radši na pokoji s těma starýma, protože ty v sobě měly víc životní energie než ty mladé. Fyzicky ty síly máš a říkáš si, že toho máš ještě hodně před sebou, ale asi to vnímáš jinak. Najednou nevíš co si s tím počít. Je hrozně těžký se na někoho obrátit. Máš lidi, se kterými se stýkáš a máš přátele, ale všichni jsou zdraví. V tu chvíli je těžké najít někoho, kdo ti rozumí. I ta rodina, i když se snaží sebe víc tak ta zkušenost je nepřenositelná.

- Můžu se vrátit k tomu tvému příteli. Říkala jsi, že jste tam měli nějakou krizi. Z čeho ta krize hlavně vycházela? Z toho, že ti bylo špatně?

Z toho že mi bylo blbě a nefungovala jsem normálně. Taky z toho, že můj partner je takový, že se kolem něj musí všechno točit a najednou to tak nebylo. On měl pocit, že je hrozně sám a že na něj kašlu. Já jsem měla úplně jiné starosti než řešit jeho. Měl taky představu, jak bych měla zvládat, jak bych měla bojovat a co bych měla dělat a já jsem se prostě chovala jinak, což on do teď nezkoušel. Hodně to bylo neporozumění. Já jsem měla pocit, jako do háje já jsem ta nemocná, tak on by se podle toho měl chovat a měl by mi poskytnout minimálně klid a měl by být ta opora. Opora sice jakás takás byl, ale klid jsem neměla, protože jsem neustále poslouchala jaký on má problémy a jak mu je a já jsem šla stranou. Když jsem mu řekla, cítím se tak a tak, tak on m i řekl jo jasně a zametl to pod koberec.

- Myslíš, že i v tom vztahu se člověk přeorientuje na sebe v průběhu té léčby?

Já nevím, jestli přeorientuje na sebe, ale tím jak je člověku blbě, tak v podstatě spoustu věcí neřeší a nemá ani sílu řešit. Možná se uzavírá trošku do sebe. Řekne si mi je blbě a vy to nikdo nemůžete nikdo chápat tak mi nechte na pokoji.

- Měla jsi pocit, že tomu nemůže nikdo porozumět?

Určitě. On ani nemůže nikdo. Stejně jako já nemůžu porozumět tomu, jak se cítí oni.

- Našla jsi nějaký porozumění s těma ženskýma na onkologii?

Jo tam jo. Tam jsme se bavily o tom, jak fungují ty vztahy a tak. Tam jsou všichni na stejné lodi. Akorát já jsem tam byla hodně. Měla jsem 8 chemoterapií, což pro mě znamenalo osmkrát tam přijet a tři dny tam ležet. Ze začátku to bylo takové, že se dovídáš nové věci a ke konci už mi to lezlo krkem. Protože pokaždé přijdeš do toho pokoje a máš tam nové a nové ženské a pokaždé posloucháš ty nové příběhy a je to přirozené, protože tak to je jediné co si ty ženské v tu chvíli můžou říct. Pak už toho ale bylo hodně. Je ale zase fakt, že já co jsem měla ty chemoterapie po tom ozařování, tak jsem jich měla pět v intervalech po třech týdnech a v těch samých intervalech se tam potkávají ti samí lidé. Takže pak už tam člověk jde po chodbě a je samé ahoj a dobrý den. Už se tam člověk baví s personálem. Jdeš po Motole po chodbě a potkáš sanitářku a ta už volá ahoj a jak je. Tak si člověk říká, že je to zvláštní.

Nějaký pochopení tam určitě bylo, ale stejně je to takové že každý má ten svůj problém a ten je největší.

- Můj kamarád ten říkal, že to úplně nesnáší. Že měl snahu se od toho úplně oprostít. To mi moc nešlo. Ke konci to už člověk ví, že když bude s touhle na pokoji tak ta mu vykecá díru do hlavy a další že je zase moc pesimistická. Už jak jsou tam ti samí lidé, tak si to pamatuješ. Vím, že jednou jsem toho měla fakt dost a vzala jsem si nožas a stáhla jsem si všechny díly Dokonalého světa, což je seriál z novy. Není to úplně blbý, ale v reálu jsem to viděla jednou. Tak jsem si to stáhla a v té nemocnici jsem to strávila se sluchátky a byla jsem uzavřená do svého světa. Byla jsem ráda, že nic neslyším.

- Já když byla máma nemocná, tak jsem sledovala Ordinaci v růžové zahradě to asi nic horšího není.

Je ta turecká telenovela. To bylo vždycky se někdo našel v tom pokoji. Krom jednoho případu, kdy tam byly mladý holky, že to tam někdo fakt pustil.

- Když jsi pak doma vrací se ti ta myšlenka na tu nemoc?

Ono to je všude přítomný. Je to pořád se mnou. Ono to souvisí i s tím fyzickým. Já nejsem fyzicky úplně stoprocentně v pohodě. Takže nastanou situace, kdy si na to fakt vzpomenu z toho důvodu, že něco nemůžu udělat. Nebo dobíhám tramvaj a jsem z toho úplně odrovnaná. Jsou to takové věci, že člověk naráží na ty svoje fyzické limity a to si to uvědomuješ. Když jdeš po ulici a vidíš ty lidi. Tak já když jsem šla tak jsem měla pocit, že všichni jsou šťastný a zdravý a v pohodě a já jsem ta jediná v tom davu. Teď chodím na angličtinu a my jsme brali nemocnice teď. Nějak jsme zabrousili na transfúze a ptal se ten vyučující jestli mi napadá nějaký případ kdy se dává transfúze. Tak první co mi napadlo a co jsem řekla bylo když dostáváte chemoterapii a máte špatný krevní obraz, tak aby se to zlepšilo. Tak na mě tak koukal. I takovéhle věci to připomenou. Nebo si něco přečtu nějaký článek, že známa osobnost je nemocná, tak to mi trochu rozjítí.

- Měla jsi někdy v průběhu té nemoci potřebu ten svůj příběh někomu říkat nebo někam psát. Často mají ženy velkou potřebu ten svůj příběh říkat.

Nějaká potřeba tam asi je. Možná proto jsem tady. Já jsem si nikdy nepsala deník. Během té nemoci jsem si psala takové zápisky a dělám to do teď. Na ten papír jsem hodila pocity, jaké aktuálně mám, co se mi honí hlavou, co řeším a že jsem teď v nemocnici a je to takový a takový. Psala jsem tam ty svoje pocity. Všechno co se mi honilo hlavou. Zjistila jsem, že je to docela očištné. Dokonce jsem přemýšlela, že já jsem si chtěla dělat doktorát, tak to nějakým způsobem zpracovat. Nějak se s tím poprat. Člověk do toho vidí hrozně zevnitř. Má i kontakty. Tak jsem si říkala, ale určitě ne tou formou, že bych to psala o sobě. Já jsem kdysi četla knížku od Murphyho a líbila se mi. Teď jsem jí po čase vytáhla znovu a teď jsem přečetla ty první stránky a jak se člověk cítí v té nemocnici a že je to takové odosobnění jak tam člověk odkládá to oblečení a s tím i ten svůj status tak to úplně sedí. Je fakt, že s přítelem jsem se o tom hodně bavila. Rozebírali jsme to. Shodou okolností, tak teta mého přítele pracuje na Homolce a on tím jak mi chtěl pomoci, tak to s ní začal řešit a pak se ukázalo to, že když si mi nechají v tom Motole tak to není třeba rozebírat. Já jsem v ní našla hroznou oporu a spřízněnou duši. Ona ve finále za mnou chodila do nemocnice na návštěvy a nosila mi tam sladké a do teďka kdykoliv jedu do Motola tak se u ní stavím. Ona jak měla známé, co si prošli onkologickou zkušeností a protože je jaká je tak jsem to hodně řešila s ní. Ona má takový fajn pohled na svět, tak jsem s ní vždycky mluvila a hrozně se mi ulevilo. Na tu jsem to vychrlila.

- Jaké to bylo říct to širšímu okolí?

Strašný. Mě napadlo srovnání. Jak mají homosexuálové coming out, tak to je přesně tohle. Ne že bych se měla za něco stydět, ale tím že to dáš vědět tomu okolí tak si daleko víc uvědomíš, že jsi nemocná. Bylo to dost těžké. Moji nejbližší přátele ti to věděli. Těm jsem to nějakým způsobem řekla. Ti širší známí, to byli lid, co jsem s nimi byla v kontaktu a najednou jsem se

nějak z toho „společenského“ života ztratila. Nechodila jsem na akce a nevidali jsme se a odmítala jsem pozvánky. Už si začínali říkat co se děje. Tak jsem jednou měla pocit, že bych to měla vykřičet do světa. Tak jsem na facebook dala profilovku, kde jsem byla bez vlasů, tak už to věděli všichni. Bylo to hrozně těžký. Najednou jsem si to uvědomovala víc. Fakt mi to došlo, že jsem fakt nemocná.

- Když jsi to dala na ten FB jaké byly reakce?

První byly, co blbneš, proč ses nechala odstříhat. Měla jsem vždycky dlouhé vlasy a všichni mě tak znali. Tak jsem napsala, že jsem nemocná a tohle že k tomu patří. Pak to byla hodně podpora od těch lidí. Ozvali se lidi i z bývalé práce. I když jsme si třeba nebyli úplně blízcí, tak třeba napsali, držím palce. Víceméně kladné a musím říct, že mě to nakoplo.

- Cítila jsi někdy od někoho lítost?

Určitě. Třeba od tety mojí. Od ní to byla vyloženě lítost, když jsme se viděli. Přišlo mi, že někdo to měl v hlavě, ale nedávali to najevo. Nemůžu říct, že převládala lítost. Spíš to bylo okrajové. Akorát u té tety u té to bylo fakt znát – ty chudinko malá a tak.

- Dokázali se tví kamarádi s tebou bavit o té nemoci. Mluvili jste o tom?

Určitě. Kamarádka moje, co je jako moje sestra, tak s tou jsme se o tom hodně bavily. To si myslím, že se trochu i změnil náš vztah. Víc jsme k sobě přimkly, a když se nevidíme tak si voláme a kecáme spolu třeba hodinu a to jsme předtím nedělaly. Je to trošičku jiné. Když nad tím přemýšlím tak ti hodně blízcí přátele, tak ti se o tom dokázali bavit. Ale taková ti co nejsou tak blízko, tak ti ani nevěděli jak. Jsme se třeba potkali a oni tak opatrně našlapovali a nevěděli co říct. Bylo to zvláštní.

- Snažila ses tu propast, kterou oni nedokázali překonat, překlenout sama?

Já nevím. Já jsem se bavila úplně stejně jako kdykoliv předtím. Vyloženě jsem se nedostala do situace, že by to bylo blbé nebo že by ta komunikace vyloženě vážla. Co jsem se bavila s lidmi, co nevěděli jak na to, tak jsme se začali bavit úplně o něčem jiném. Vesměs tím, že jsem to takhle vytroubila do světa, tak ty hovory začínaly tím, jak se cítím a tak. Já nejsem zrovna člověk, který by tu komunikaci dokázal přehodit na to, že je to všechno dobrý a nějak se s tím poprat.

- Často se to překlenuje nějakým vtipem.

Jako občas asi jo. Nevím, jestli vyloženě udělat vtip, ale zlehčit to nebo tak. Záleželo na situaci. Úplně konkrétně si to nevybavuju.

- Jaký byl ten proces, když jsi přišla o vlasy.

Byl docela dlouhý. Já jsem zjistila, že po té první nebo druhé mi ty vlasy ještě nepadaly. Já jsem ale nechtěla doma nacházet ty dlouhý tmavé vlasy, tak jsem si to oholila. To byl fakt mazec. Stála jsem před zrcadlem s tou mašinkou a strašně jsem řvala. Bylo to šílené. Já mám pocit, že mi v průběhu té léčby změnili složení té chemoterapie. Já si myslím, že v té první fázi jsem to asi holit ani nemusela. Ty vlasy mi nepadaly a i mi dorůstaly. Pak jakoby se ten růst zpomalil a po těch posledních dávkách to vypadalo. Já tím, že jsem to hned ostříhala, tak jsem to brala tak že to tak je. Fakt ale je, že jsem si koupila paruku. Chtěla jsem vypadat dobře a nechtěla jsem, aby to na mě bylo na první pohled vidět. Mě hrozně rozčilují ty šátky. Říkala jsem si takhle já vypadat teda nebudu. Nosila jsem tu paruku a ona byla hrozně podobná mým vlasům. Barvou a stříhem, takže ti lidi to třeba ani nepoznali. Ještě k těm šátkům. Jsem si říkala, tak má někdo holou hlavu a dá si na to šátek, tak jsem si říkala, že je lepší na to nedat nic. Pak jsem ale pochopila, že ty šátky jsou důležité, že ti není zima na hlavu. Mě to ale nenapadlo. Jak jsem neměla tu zkušenost.

- Vyrážela jsi někdy bez paruky? Musí být těžké dát transparentně najevo, že je člověk nemocný.

Občas, ale většinou kde mě lidi neznali. Když jsme jeli třeba na výlet a lidi mi tam neznali, tak jsem to tam sundala. Jinak moc ne. Nebo jsem byla pár dní na Šumavě s kamarády a tam jsem jí sundávala a nosila jsem ten šátek. Tam jsme byli furt na chatě a maximálně jsme šli

někam do hospody. Nikdo nic neříkal. Tam to nebylo až takové. Ta paruka je otravná. Když mi to začalo trochu růst tak jsem to sundala, tak ti lidi trochu koukali. Vypadalo to zvláště. Když na tebe blbě koukají v tramvaji.

- To já zvenčí považuji za těžký krok ukázat tu nemoc.

Mě to přišlo právě hrozně těžký. Hlavně navíc jsem měla pocit, že s tou holou hlavou vypadám hrozně. V podstatě jsem to nedokázala bez té paruky. Dokázala jsem to, až když už tam nějaké vlasy byly.

- Ztratí člověk nějaké představy o tom svém těle?

Nevím, jestli ztratí představy. Já mám pocit, že se to moje tělo strašně změnilo a já mám teď trošku problém ho přijmout takovéhohle. Doteď mám třeba bolesti. Šílenou jizvu na břicho a do teď jsem si na to nezvykla. Mám pocit, že se učím mít se znovu ráda. Spíš mi došlo, že dokud mi nic nebylo tak jsem to neřešila. Najednou mi došlo, že tělo mám jenom jedno a že by bylo dobré se o něj starat.

- Cítíš, že se změnil tvůj pohled na svět?

Úplně. Myslím si, že dost. Jednak jsem si udělala pořádek v lidech okolo sebe. Trošku jsem je vyselektovala. Spíš spoustu věcí беру jinak. Řeknu, že to není vůbec důležité. Někaké věci jsem se naučila neřešit.

- Je to o tom, že člověk si přehodnotí co je důležité a co ne?

Jo. Určitě. Stoprocentně. Myslím, že se mi úplně přeházely hodnoty, než jsem měla dřív. Když si třeba vzpomenu, jak jsem dělala školu a jak jsem to chtěla mít hrozně hotové a bylo to pro mě hrozně důležité tak to mi teď přijde jako blbost. Spíš je to, co se týká vynervování z určitých věcí. Já jsem dřív byla hrozný nervák. Před zkouškou jsem byla úplně zelená a jednou mě dokonce nějaký důchodce pouštěl sednout v tramvaji. Teď když to vidím zpětně tak si říkám, že to vůbec nemá smysl se kvůli takovým věcem se nemá smysl vůbec nervovat. Tak si radši xkrát řeknu, že když nejde o život, tak nejde o nic. Takové ty věci, že někam běžím a stresovat se jestli nepříjdu o pět minut později... my jsme si třeba s kamarádkou udělaly výlet do Paříže a trošku jsme zapoměly na čas a měly jsme to pak trošku veselé v tom, že nám nezbývalo moc času na dojezd na letiště. Ta kámoška byla celou dobu hrozně vystresovaná a úplně hotová a já jsem to v tu chvíli brala, tak nám to uletí no co. Jsme prostě blbí a koupíme si jiné letenky a poletíme jindy. Bože. Říkáš si, že to není žádný problém. Že prostě poletíme, když tak jindy. Co se stane? Já jsem věděla, že mám na účtu tolik, abych si mohla koupit letenku a to mi v tu chvíli stačilo k tomu, abych zůstala v klidu. Říkala jsem si, proč se budu stresovat. Ve spoustě věcí to tak je. Jenom si musím dát pozor, aby to nesklouzlo k úplnému flegmatismu.

- Myslíš, že tě okolí bere jinak?

Myslím, že jo. Tak jako opatrně. Všichni se hrozně starají. Třeba jsem se začala bavit s lidmi, s kterými jsem se nebavila. To okolí co to ví, tak si myslím, že na to kouká trošku jinak. Nedokážu, říčí jakýma očima. Jestli na mě kouká jako že chudák. Mám pocit větší ohleduplnosti. Ti lidi se víc starají a zajímají. Určitě to není jako předtím. Měla jsem třeba s někým vlažné vztahy tak jsme víc v kontaktu. Třeba jsem obnovila vztahy se sestřenkou na základě tohohle. To není, že bychom se spolu nebavily nebo nepohodly, ale je to tím, že ona žije v Praze a má svůj život a já jsem byla v Plzni tak jsme se moc nevidaly. Třeba jednou za dva roky. Víceméně to byly příležitosti typu pohřeb, promoce. Teď díky tomuhle, tak si napíšeme a jezdíme na návštěvy.

- Jak to vypadá s tvojí léčbou?

Ještě беру. Teď 15. Jdu na kontrolu a uvidíme. Původní verze byla, že bych to měla brát půl roku, což vychází do března, ale teď mi doktor řekl, ať si to nechám dát až na rok. Je to takový, že občas je mi trochu blbě, ale nijak to neomezuje můj život a беру to normálně.

- To už taková ta léčba pro sichr?

Ono u těchto nádorů je veliké riziko recidivy. Tohle by to mělo oddálit.

- Bojíš se toho?

Bojím se úplně strašně. Je to takové blbé, že u tohohle typu nádoru nejde zjistit, jestli je to blbý nebo ne. Takže mám pocit, že ten strach budu mít napořád, že to nikdy nevyvymizí a vždycky to bude takový strašák tam někde vzadu a vždycky bude ta varianta, že se to vrátí. Není to taková, že bych mohla říct, že jsem zdravá a nic neřešit.

- Chceš ještě něco říct?

Así ne já už jsem se vykecala dost.

Dovětek:

Já, než jsem byla nemocná, tak jsem začala pracovat pro Berounskou charitu. Tam jsem se setkala s paní, co mi měla nemocného syna a v té době mi bylo jako jemu taky nějakých 16-17. Já jsem si jenom říkala, že je to fakt masakr, že je to šílený. Pak za pár týdnů jsem si procházela něčím podobným. U nich to bylo, že byli hodně silně věřící a že se upínali na tu víru a že to brali, že to tak je. To mi přišlo i u té ženské, že to má tak nalinkované. Dneska udělám tohle a zítra odvezu syna na chemoterapii.

- Měla jsi ty něco, co tě drželo, když ti bylo fakt mizerně.

Já jsem třeba si koupila foťák a začala jsem fotit. Taky strašně ráda cestuji a měla jsem vidinu, jak někde jsem a chodím tam s tím foťákem a chodím tam a jsem hrozně spokojená. To jsem si představovala. Vyložene jsem neměla žádnou útěchu. Já jsem byla nemocná a u našich a tam jsou ty aktivity značně omezené. Že bych vysloveně měla něco, k čemu bych utíkala, tak to asi ne. Spíš teď jsem začala dělat věci, při kterých je mi dobře a kam se chodím odreagovat a to v té době úplně nebylo.

- Já jsem i myslela, jestli sis říkala, že musíš žít pro mámu a tátu.

To jsem si asi říkala. Zjistila jsem poslední dobou, že když si představím, že bych umřela, tak by mi to bylo hrozně líto kvůli rodičům. Říkala jsem si, že každý jiný se s tím popere, ale je by to hrozně bolelo. Bylo by jim to hrozně líto. Já jsem jejich jediné dítě, takže by přišli. To si nedokážu představit. Říkala jsem si musím fungovat pro ně. Musím to zvládnout. Je fakt, že jsem to někdy v říjnu, když jsem měla ten strašný víkend, tak jsem to všechno tak nějak probírala a vyšlo mi z toho, že bych umírala hrozně dlouho a že bych byla ve fázích, kdy bych se nemohla hýbat a že by naši byli hrozně v háji. To byly dvě věci, které mně fakt strašily. Hodně.

- Jaký je recept na překonání nejtěžší chvíle?

Nemyslím si, že je nějaký univerzální recept. Každý si to musí probrat po svém. Někdo se třeba upře k víře. Ono by bylo jednoduché říct, že máš myslet na budoucnost a říkat si že bude všechno dobrý, ale já vím, že to nejde. V těch hodně těžkých chvílích pomáhá, když je někdo s tebou. Někdo ke komu se třeba přitulíš a usneš. Někdo kdo ti řekne, že nic není ztracené. Je důležité mít kolem sebe lidi, kteří tě mají rádi. Jinak si nemyslím, že by byl nějaký recept. Každý se s tím pere, jak umí. Pak si třeba řekne, mohl jsem to dělat jinak. Já si taky říká, že třeba v určitých chvílích jsem v sobě měla najít víc síly a zabojoval jinak. V tu chvíli jsem asi nemohla. Nevím.

- Díky.

Jestli ti to pomůže. Já jsem si říkala, že pokud s touhle blbou zkušeností můžu někomu pomoci, tak proč ne.

- Můj osobní pocit je, že se o tom musí mluvit.

No ono se o tom moc nemluví. Mám pocit, že se o tom mluví málo a strašně hezky. Člověk potkává růžové plakátky nechte se očkovat nebo billboardy, kde je holčička s medvídkem a já mám pocit, že je to hrozně mírné. Ti lidé by se měli víc vystrašit. Není to sranda. Každopádně kdybych měla dceru tak jí nechám očkovat a nenechám jí brát nikdy hormonální antikoncepci. Ty hormony prý zvyšují riziko. Prý to podporují. Já jsem třeba během státnic šla tady na náměstí k andělíčkově a držela jsem ho a říkal jsem, ať ty státnice dopadnou a všechno

ostatní ať jde třeba do hajzlu. Tak jsem si pak říkala, že je andělíček pěkný prevít. Takový to jak jsem někde slyšela, že si máš dávat pozor na to, co si přeješ a jak si to přeješ.

František, 60 let

- Jak jste zjistil, že jste nemocný? Jak probíhala diagnostika? Jak to probíhalo v nemocnicích.

Já jsem dělal u Telecomu a chodíme každý rok na pravidelné prohlídky. Jak se dělají na řidičák, elektřinu a takovéhle věci. Šel jsem na normální prohlídku 30. listopadu 2008. Dělali mi EKG, oči. A tam mi říká, ukažte bulku. Já na levý straně krku jsem měl dřív vřed. Tak jsem jí na to upozornil, že se mi to zase udělalo a ona mi říká, že se jí to nezdá. Tak mi poslali na obvodní polikliniku, ty mi poslali na sono a na krční a znova na EKG. Tak jsem šel na EKG a tam bylo všechno v pořádku. Na sono mi dělal sono břicha a celého hrudníku a říká mi, že mám ve žlučníku kamínek. No, a že může být nebo nemusí být operovaný, že o něm nevím 30 let nebo 10 let a nebolí a nic mi nebolelo, ale říká něco tam je musíte do nemocnice. Tak mi napsal nějakou zprávu. Na tom krčním i říká no já nevím bulka tam já a já vám to tu nevyšetřím. Tak jsem šel zase k obvodní a ta mi napsala papíry a šel jsem do Motola na krční. Tam mě zas poslali na krční sono. Říká, že si mi napíchne. Vzali si jehlu a odebrali vzorky a říkají, že se uvidí, jestli to bude zhoubné nebo nezhoubné, ale že musím na internu. Tak si říkám to bude asi operace. Možná že ano možná, že ne. Nikdo nic nevěděl. Ten zas říká, musíme operovat, abychom věděli. No než se to zjistilo tak to chvíli trvalo. Ještě to chtěli stihnout před Vánoci. Tak jsem šel na internu a tam mě přijmuli a doktor říká ne musíme za primářem. To nepatří k nám. Na hematologii. Tak si říkám co zas hematologie. Tam mi vezmou krev, tak jsem z toho byl vyděšený. Ani jsem to nemohl najít. Povídá jo tohle je u nás. Tak se tam čekalo na výsledky. Zjistili, že je to nezhoubné. Mezitím z těch krevních testů zjistili, že to je (*diagnóza nemoci*), ale nikdo nevěděl, jestli je zhoubná nebo nezhoubná. Ted vám to řekne doktorka, že dostanete terapie a vy si říkáte ze je konec světa a teď si říkáte co bude nebude. Tak jí říkám, jestli mám jít k holiči. Ona mi říká, že jsem blbej že je to něco jiného že mi vlas neslezou. Tak jsem dostal 6 cyklu po 3 dnech za sezení ne na ležení. Takže dva panáky. Já tomu říkám panáky. Jednoho půllitrového jednoho čtvrtlitrového. Do toho jsem po 10 minutách musel nějaké prášky polykat, aby se to čistilo. Kdo tohle bere tak je jak feťák. Já kolikrát nevím ani jak jsem se dostal domů. Mezitím s tou nemocí jsem v noci zavolal záchranku. Nic mi večer nebylo a už mi vezli na chirurgii a museli mě operovat z toho. Mezitím jsem dostal ještě svědění po celým těle což byly zase prášky z té terapie, takže jsem to přerušil. Mezitím jsem do toho zlomil pravé rameno. Tak se to zase zdrželo. Pak jsem byl na očním a zase mi chtěli řezat na chirurgii nějaký pihy, tak k tomu nedošlo. Pak jsem byl dvakrát na lumbální punkci. Pak jsem, když už se to vyvrátilo, tak vám to zase spálí nervy, takže mi zase furt brněly nohy. Tak jsem byl na neurologii, tam zjistili, že mám spálený nohy. Takže to brnění cítím. Na destičkách mám špatné krvinky, takže s tím bojuju. Letos jsem byl zase s nateklým varletem ta nemoc vám všechno rozhybe. Ted' jdu zase na tunel. To se musí 4x na ty na hrudník jestli tam najdou uzliny nebo ne. Ještě mi dělali kostní dřev vepředu. Ted mám léku jak v apatice. Ještě si musíte píchnout občas na ředění krve. Zítřej jdu zase. Jsem rozpíchaný víc než fetak už si to nemam kam píchat.

Jaké byly první pocit?

Nebyly, protože jsem byl v nejistotě. Až jsem se dozvěděl, že je to léčitelný nebo relativně na 80-90% a že to není zhoubný, že to není tutový. Že to je rok, 2010. Když mi řekli na hematologii. Ležíte tam a přemýšlíte, co bude. Nejhorší je než se k tomu došlo, že je to léčitelný a není to zhoubný. To se vám trochu uleví, ale zase vás zaskočí léčba. Chemoterapie – to si říkáte no to není možný. Ty 3 dny nevíte, ale pak si zvyknete. Pak už jste tam 5x týdně v té nemocnici, tak si přijdete jak personál tam, protože furt lítáte po oddělení. Furt to

zkoumají. Vyrovnáte se s tím. Je to smutný není to na vás vidět. Akorát jsem ze začátku hodně zhubnul. Z 93 na 63kg. Když foukalo tak jsem se držel, abych neulít. Pohyby byly jako loutka na provázku. Doktorka říkala, že je dobrý že jsem měl hodně kilo. Taky jsou tam lidi kdy si člověk říká jak mohou jít na záchod. Musíte se vyrovnat akorát, že to na vás není vidět. Někdy ráno je mi jak když jdu z vinárny a pak po 3 dnech a některý den je zas radostný. Některý den je vynikající a některý už se od rána necítím, že toho bylo moc.

- Jak jste to řekl okolí?

On každý když to vidí tak se moc nechce ptát to je takový osobní. Vy sama nevíte jak to říct. Co bude. Když skončí léčba tak nevíte, jestli jste za příkopem, před ním nebo za ním nebo kde. Nevíte, kam spadnete. Jako když jdete po provaze. Zase když vám řekne je to dobrý. Když vám řekne zase doktorka řekne přijďte za dva měsíce tak to je jak kdyby vám řekla už nechoďte, jak jste zvyklí tam chodit týdně. A víte, že se to prodlužuje. Pak se ptali jak je když viděli, že jsem přibral. Je to těžký záleží na individuálním přístupu člověka.

- Měl jste někoho blízkého, s kým jste o tom mohl mluvit?

Nechtěl jsem zatěžovat druhé. Mají svoje starosti. Vy sám přesně nevíte Ona vám to doktorka vysvětlí, ale to máte hlavu jak škopek. Aby vám řekla máte měsíc to by bylo hrozný. Tak žijete jako že je to dobrý nebo že se to zlepší. Necítí se blbě ale cítí se lepší pomalu připívá váha. Najednou se z vás stane dědeček nebo něco vyschlého. Připadal jsem si jako Pinochio. Ruce máte stejný, nohy taky ale teď všechno z vás padá. Teď si přijdete jak za dachou a nemáte sílu. Takovou jak jste zvyklí dělat práci a najednou zjistíte, že nakoupit 4 flašky je těžký. To je to horší. Fyzicky se vypořádat. Psychicky to šlo. Spíš mi vadilo to, že nemám tu sílu, jako jsem měl. Báł jsem se, aby do mě nestrčil, abych neupadl. Obléct se je problém. Já měl ještě tu ruku. Ještě to huř hojilo. Říkali, že mám narušený imunitní systém. Já ani nechci přesně vědět ty záznamy. A můžu si je přečíst, ale to bych musel být odborník, abych tomu rozuměl. Mě to ani nezajímá. Mě zajímá, jak jsem na tom.

- Měl jste pocit, že se o vás musí někdo starat?

Ne starat, ale cítíte, že když koupíte 2 tašky piv tak je unesete, ale teď musíte jít třikrát, protože máte úbytek svalové hmoty. A když máte nemoc a do toho ještě tu ruku. Seskupilo se to. Celý život nic. Všechno se mi to srazilo do jednoho. Když nemáte pohyblivé obě ruce a půl roku chodíte s ortézou, tak co chcete dělat. Nemůžete si zapnout bundu. Teď to říkejte u doktora. Přemýšlíte co si vzít aby se člověk nemusel moc oblékat. Tím to bylo problematické. Kdyby to bylo bez té ruky. Jak jsem sedel tam, jak mi dávali panáky. Tak když máte jednu ruku napíchanou a druhou ruku v ortéze a teď si máte vzít prášek. A teď zazvoňte na sestru. Teď zapít a to je každých 10 minut. Z toho jsem byl nervní ze nejsem soběstačný. V autobuse už si třeba dáte pozor. Když nemůžete a teď co dělat. To bylo to nejhorší. To bylo nejhorší, že jsem nebyl pohyblivý. Jsem si přisel jak svatý Petr na orloji. Spát nemůžete. Teď se kvůli ty nemoci všechno dlouho hojí a všechno bolí. Když chcete na záchod tak než se zvednete tak to trvá. Ta ruka na tom byla nejhorším, ta to podtrhla.

- Jaké bylo, že jste mel najednou více volného času.

Já jsem ještě dělal. Nejdřív jsem byl samá neschopenka. Měl jsem zlomenou ruku. Byl jsem na operaci na ušním. Pak řekli, že chodím na hematologii, ať mi to vystaví oni. Tak mi to vždycky na 14 dni nebo na týden vystavili. Když jsem si zlomil ruku tak mi dali neschopenku na traumatologii a tím to bylo. Chodil jsem po těch oddělení jako důchodce. Když řekli ve 4 tak jsem přisel. Když mi řekl ten můj doktor, ať přijdu v sobotu, že má službu tak jsem přisel. V rámci zdraví. Je lepší mít toho svého doktora. Ta moje doktorka o mě ví a od začátku a ví, jak se to vyvíjí.

- Jak jste vnímal přístup lékařů?

Je doktor a doktor. Někdy je zajímalo, že jsem dal 30 Kč a kartičku pojištěnce a to jim stačilo. Někdy už záleží na ty sestře, která se ptá, byl jste tady? Já si z nich dělal srandu a říkal, byl v 5 letech. Ta to vzala sportovně. Pak jsou takový ty komisní a to nemáte chuť tam jít a to

samý jsou doktoři. Třeba na urologii byla tam mladá doktorka a ta říká, počkejte a zavolala si dalšího doktora a asistenta a projednávali to a říkala, počkejte v klidu. Někde máte to, že sedíte a jste nervní a už chcete být venku. Každý ten doktor má jiný přístup. Některý to sekají, jak Baťa cvičky a někteří se vám opravdu věnuje, žádný honění, snaží se vám to vysvětlit.

- Ptal jste se někdy, proč zrovna vy jste dostal tu nemoc?

Neptal. Já když to vidím v televizi. Mně by zajímalo z čeho to je. Protože když slyším kolik má ženských má rakovinu prsu. Tak to musí být Černobyl nebo něco. Protože kolik lidí je nemocných. Kdyby bylo jenom pár, co to mají vrozený. Najednou je toho hodně. Dneska je to pomalu jako chřipka. Mě se to nezdá že je to např. z jídla. Já myslím, že je to třeba radiace z fukušimi a když Američany dělali v pokusy v 50 letech to se nesledovalo a kdo ví, co na nás lili komunisti. To nikdo nic neví. My jsme na venkově pili mléko od krav od koz a nic nám nebylo. Můj osobní názor je, že je něco s ovzduším. Dneska má každý infarkt, tak to musí být z něčeho. Ne že není stres, ale záleží, jak si ho každý udělá. Dřív nebyly mobily, pc. Nevíme co tady je a oni nám to nepřiznají. Jinak to není možný. Něco musí být, kdo ví co tu z kosmu je. My si jenom hrajeme na chytré lidi. To není možný, aby bylo tolik lidí nemocný. Že to má tolik lidí najednou a nezáleží na věku. Mně celý život nenašli nikdy nic max. chřipku. Takový ty základní věci co mělo každý malý dítě. Od té doby mě nic nebolelo. Nejhorší je že ta nemoc nebolí. Nic. Nezvracel jsem. Necítil jsem špatně od žaludku až pak ke konci když mi vezli. Nic jsem necítil žádné bolesti, hlava, nohy – nic.

- Báli jste se v průběhu té nemoci toho, co bude.

Bál je silné slovo. Nemáte se čeho bát. Víte, že jste někde, kde něco máte a víte, že to někam jde. Když vás ale nic nebolí, tak si říkáte no, co tak to tam bylo. Ale kdyby vás to bolelo třeba týden tak už si říkáte herdek. To máte jako zub. Když vás nic nebolí tak, proč byste tam chodil. Nemám důvod a vím, že chodím na kontroly. Tam mi brali moč, krev, kontrolovali oči. Už vám to pak ani nepřijde. Víte, že se něco děje že je něco pokaženého. To máte, jako auto jedete, máte něco pokaženého opravíte to. Teď se to lepší tak uvidíte.

- Probírali jste s rodinou fáze té nemoci?

Neprobírali. Bylo to takový, že nikdo přesně nevěděl a pak o tom mluvíte. Máte v hlavě guláš. Jdete na autobus ani nevíte pomalu na jaký. Máte úplně jiný myšlenky. Nebaví nic – číst, televize. V noci nespíte. Furt se vám vrací, co bude. Když se došlo k tomu, co mi je tak už to potom šlo. Už o tom můžete mluvit. Ale jste 2-3 měsíce v nejistotě bude, nebude, co bude. Až jsem skončil na ty hematologii. Teď nevíte co posílají vás sem tam. Furt nevíte. Když se to dovíte a lepší se to a víte, na co jdete a jak to bude. Zatím od roku 2009 přežívám zkušební vrty, jak tomu říkám. Injekce, prášky. Aby to tělo bylo připravené, kdyby něco. Ta doktorka se snaží mi dávat co nejméně prášku aby si to tělo udělalo samo. Když se to lepší tak se ty prášky vysadí, aby si to tělo odpočalo. Nejsem omezený v jídle. Můžu jíst cokoli. Alkohol nepiju. Teď mi nechutná. Pivo si dám max. skleničku. Mléko nepiju ani jogurty, ementál taky nejím. Nemám problém, jestli nesmím něco jíst. To bylo první, na co jsem se ptal. Říkali mi ať jim co chci a co sním. Já když byl nemocný tak jsem měl hlad, ale snědl jsem první nožičku. Tělo to nevezlo. Oči jedly ale tělo ne. Ten žaludek jsem musel zásobovat po hodině. Musel jsem to dávkovat. To tělo to nebralo. Nebyl jsem omezený. Já už to mám dlouho. Nepátrám po tom. Když jsem zdravý tak jsem relativně zdravý a musím říct. Nevím, jaký budou konce když mi to šlehne tak to bude asi nejlepší.

- Změnila vám nemoc nějak život?

Jste omezený. Musíte na sebe dávat pozor. Nehoním se. Rychle ne. Rozmyslet si to naplánovat si to. Aby se to stihlo bez paniky. Změnil se život. Kdo vás zaměstná už nemáte zájem musíte k doktorovi a nevíte kdy. Teď jdu čtvrtek, pátek a nevím, co bude příští týden.

- Co si myslíte, že je nejdůležitější k překonání té nemoci.

Vy jí nepřekonáte. Vy jí pomůžete. Já bych neřekl, že jsem ji překonal, že je to souboj v ringu. Máte štěstí s tou nemocí a léčba je dobrá. Musí pomoci organismus, terapie a prášky.

Zvyknout si s tím žít, že mám omezení. Nechodit na sluníčko. Celý život jsem hodně cestoval, tak s tou nemocí se mi nikam nechce. Mám prášky a injekce a doktorka říkala, že jenom po Evropě. Já miloval moře a pláže a teď jsem omezený. Tak s kamarádem jezdíme do Rakouska, tam je klid. V tomhle mám problém s cestováním. Už jsem si zvykl, že ani nepracuju. Musíte nějak přežít. V klidu v pohodě.

- Ubyli vám přátelé? Věděli jak o tom mluvit?

Ono se to hodně omezilo touhle dobou přátelství a kamarádství. Dřív když jsem bydlel v Břevnově a skočil jsem do hospody, tak jsem tam dostal, co jsem chtěl. Dneska nevím, kam mám jít. Hodně lidí se odstěhovalo. Hledejte někoho na Barrandově a jeďte za ním. Tramvají sem nikdo nechce tojsou 2 hodiny. A když pojede autem tak si nemůže dát ani panáka. Já bych to nazval spíš známí než přátelé. Nechce se vás nikdo dotknout. Někdo vám řekne, že jste hubený. Normální člověk čeká, až vy mu to řeknete co proč nebo jak bylo. Pak k vám přistupují zase jinak, nebudou chodit po špičák už si na to zvyknout. On je člověk sám vyjukaný. Je jako zajíc a furt číhá. Komu říct a neříct. Co komu je to do koho a proč bych se svěžoval. Ono je lepší to někdy bez protekce. Kamarádství a přátelství to dneska je takový.

Hana, 23 let

V roce 2011 jsem měla hrozné nervy. V práci úplně úplně na hovno. Pak jsem prodělala mononukleózu, o které jsem nevěděla. Byla jsem furt unavená. Chodila jsem v té době na hematologii a tam mi na nic nepřišli. Ta moje diagnóza je taková, že vzniká v těhotenství. Tak mi řekli, že ta placenta mi přerostla v nádor. Tak jsem musela jít na přerušeni včetně té dělohy. Většinou to pak odezní samo, ale u 5% populace ne. Takže jsem měla vlastně „štěstí“ že u mě ne. Takže mě převezli z Brna do Prahy. Já jsem takový typ, že jsem se nezhroutila. Ono to šlo pomalu. Jeden týden je to asi blbě. Druhý je to blbě. Třetí jeďte radši do Prahy oni to tam vyšetřují. Jeden můj kamarád je onkolog a druhý gynekolog takže jsem se s nimi domluvila a jela jsem tam s nimi. Už jsem to čekala. Pak jsem se to dozvěděla a rovnou se mi tam nechali. Příští týden jsem měla jet do Rakouska do alp, takže jsem nikam nejela. Nejhorší co bylo to říct rodičům. Já jsem jim to dávala po malých informacích. Že se to lečí dobře, že je to lehká chemoterapie. Tak nějak jsem jim to řekla. Nejhuř to vzali rodiče z celého okolí.

- Jak jsi podstoupila to, jak jsi jim říkala.

Udělala jsem to tak že jsem si to vytiskla z internetu, jak se to lečí. Bylo to tam hezky popsané. To jsem našim dala. Máti to vzala dobře. Ona je takový držák. Táta brečel. Ten to bral hodně. Přítel byl v pohodě. Ten vlastně jako kdybych vůbec nebyla nemocná. Žádný problém.

- Chovali se k tobě táta jinak?

Jasně. Kupovali mi věci, volal mi, ptal se mi jak se mám. Věčně na telefonu. Furt se vyptával. Ono to bylo ze začátku těžké pro rodiče, a když viděli, že ty chemoterapie zvládám, že jsem výrazně nezhubla, tak se dali do klidu. Pak když jsem si oholila hlavu tak to trochu nesli špatně. Oni vlastně řekli, že bych měla podstoupit 5 chemoterapii. Všichni jsme si mysleli, že to bude rychlovka. Dobře jsem to snášela, takže jsem se já i přítel uklidnili. Jenže teď už mám 13. Chemoterapii.

- Kolik ti jich ještě zbývá?

To záleží na výsledcích. Už to mám docela dobrý. Měla jsem tam už i negativní výsledky. Ale to už říkám od šesté, tak to nechci nějak zakřiknout. Nějak se na to neupínám. Teďka už je to tak pro mě. Řeknou pět a je z toho 12. V té nemocnici ty holky, se kterými jsem se seznámila, odcházejí. Už skončily tu léčbu. Takže já jsem tam takový rekordman na tom oddělení. Už to tam znám. Furt se tam opakuje den. Já kdybych se chtěla vrátit do práce. Nebo já už se vlastně vrátit nemůžu je to na invalidní důchod. Je to dlouhý.

- Jaká byla tvoje představa, když ses dozvěděla tu svoji diagnózu. Bále ses tam něčeho?

Já jsem se tu svojí diagnózu nastudovala na internetu dopředu, takže jsem věděla, do čeho jdu a nějak úplně jsem z toho neměla strach. Ta první chemoterapie byla úplně v pohodě, takže jsem si říkala dobrý už jenom 4. Jelikož mam ty kamarády doktory tak mi se vším poradili. Úplně jsem se z toho nehroutila. Říkala jsem si někdy proč zrovna já, ale to si řekne každý a je to úplná blbost. Je to hloupost jako že jsem se chovala špatně a někdo mě za to trestá. Tam když se koukneš na ty holky tak žádná třeba není kuřačka. To jsem si řekla tak jednou a pak jsem si řekla já kdo jiný. Tak dobře.

- Jak ten prvopočátek bral přítel? Byla jsi těhotná.

On je stejný typ jako já. Já jsem měsíc žila v tom, že jsem těhotná a pak mi řekli, že mám u toho plodu něco takového, tak jsem si říkala no to je v prdeli. My nejsme úplně moc emotivní. Věřím, že pro někoho to musí být hrozná rána. Pro mě to nebylo tak nějak chtěla jsem se hlavně uzdravit a on říkal to samé.

- Nemluvili jste o tom?

To ano, bavili jsme se, kolik budu mít těch chemoterapií. On se bavil hlavně s tím svým kamarádem doktorem. Jinak brečení to neproběhlo. Říkali jsme to je hrozný, ale prostě jsme to přijmuli.

- Často ve vztahu se ženský starají o chlapi, a když se o ne přestanou starat tak to ty chlapi pak těžko nesou.

U nás je to úplně přesně stejně. Já se taky o přítele starám. Mě ta nemoc neomezuje. Jo jsem unavená, měla jsem bolesti. Jelikož jsem doma, tak se o něj můžu starat úplně stejně. Vařím, uklízím, chodíme ven. Nemůžeme chodit teda někam ven pařit. Nemůžeme jet na dovolenou. To nám vadilo. Jediné v čem, tak že jsem byla na 2 operacích tak jsme spolu nemohli spát, tak to mu vadilo nejvíc, ale to je klasika u těch chlapů. My jsme v té nemocnici jako na táboře, takže to tam říkali všechny.

- Jak probíhalo to, když jsi to říkala známým nebo širšímu okolí?

Napsala jsem to kamarádkám. Jelikož mám v Brně jenom jednu dobrou kamarádku tak té jsem to řekla. Ta mě hodně drží. Chodí na návštěvy, na kafe. Pak mám hodně dobrý kamarádky, co jsou z daleka, takže tem jsem to napsala. Ta jedna byla v Řecku a kupodivu se vrátila a každou chvilku za mnou jezdila a druhá málokdy napsala nebo přijela ale spis to bylo tím ze je vytížena. Je fakt, že jsem se nad tím zamyslela ze mi nenapíše jak mi je.

- Setkala ses s lítostí?

Naštěstí ne. Většinou ne. Normálně se s nimi o tom baví spíš mi podporují a drží ze to bude dobrý. Ne ze by někdo říkal ze jsem chuděrka.

- Když se s tebou potkají, ptají se tě přímo na tu nemoc.

Když jsem v nemocnici tak mi napíšu třeba jak mi je. Ale jinak když já o tom začnu mluvit. Normálně si se mnou o tom pokecají. Nebo se ptají, na co si třeba mají dávat pozor. Protože já jsem měla nález na děložním čípku, takže si ze začátku mysleli, že mám něco s tím čípkem. Každý to ale bere jinak. To se tak vídám s mnoha lidmi. Máme tam paní, která je hrozně depresivní a my jí říkáme to nemůžete mít depresi to je na nic. Ona tam tak sedí a hloubá a vůbec se nenechá od nás nakazit tou dobrou náladou. Zůstává v té své depresi.

- Jak se tobě povedlo, že jsi v tom stádiu deprese nebyla?

Asi protože, jsem takový typ. Mám to v povaze. Jsem flegmatik a nehrouťím se. Jednou jsem se z tohohle zhroutila. To bylo nedávno, když už jsem myslela, že tohle skončí a ty výsledky furt nebyly dobrý. Vrátila jsem se z té nemocnice bylo mi blbě a padlo to na mě, ale to mi vydrželo jenom den.

- Čím to bylo?

Asi tím jak jsem se vrátila z té nemocnice, ta nemocnice taky není úplně dobrá. Za prvé tam člověk má hlad, za druhé je mu blbě. Já tam jenom přijedu a už je mi blbě. To je už asi psychický. Takže jsem přijela a už toho na mě bylo moc a zhroutila jsem se ten den. Další den

jsem si udělala vývar a tak nějak jsem se dala do pohody. To je spíš že se sejde víc věci najednou.

- Jaké to bylo potom, co sis ostříhala vlasy?

To mi zrovna vůbec nevadilo. Zjistila jsem, že mám pěkně tvarovanou lebku. Ostříhala jsem se na konci letních prázdnin a do podzimu než byla zima jsem chodila normálně po městě do hola. Lidi neuvěřitelně čumeli. Když se třeba výrazně nalíčíš tak nejde poznat, jestli to máš naschvál nebo jestli si nemocná. Šla jsem po Brně a všichni se zastavovali a otáčeli. To pro mě nebyl problém. Moje kamarádka kadeřnice, i když už měla uprostřed lysinu tak to nechtěla holit. Pro někoho to je těší. Ty vlasy jsou to nejmenší ty zas narostou.

- Bylo ti někdy nepříjemné, jak se na tebe koukají?

Ne, ale jednou jsem jela v tramvaji a byla tam matka s pětiletým klukem a byli to cikáni. Oni možná jak to mají spojený s těma skinama. Tak na mě začal ukazovat a říkal fuj dívej se na ní. To mi nevytočilo. Říkala jsem si, že je to děcko. Oni se na mě samozřejmě požívali. Tak jsem si říkala ježišmarjá jsem střed pozornosti. Jinak jsem s tím nic neměla, že by čumeli, ukazovali. Akorát jednu kamarádku, kterou jsem nějak nepotkala tak ta mě chuděra potkala až v obchodě s oholenou hlavou. Ta mě uviděla a úplně jsem se lekla. Říká, proč jsem se oholila a ona proč. Tak jí říkám, protože jsem nemocná. Tak se to dozvěděla takovým šokem.

- Jaká byla ta její bezprostřední reakce?

My jsme spěchaly a ona že se ozve. Pak mi večer psala, že na mě musí myslet co mi je a jestli se uvidíme.

- Okolí to občas bere hůř než ten nemocný.

Berou všichni. Všichni to v podstatě berou hůř. To je asi u všech co jsem potkala. Ta paní co vedle mě leží její muž to taky špatně nese a že to úplně nechápe. Ona se snaží nevypadat nemocně, a aby nevypadala unaveně. Okolí to bere nejhůř a to bylo v mém případě. Jako já to nehrotím tak to taky nehrotíte. To mi nepomůže. Když budete zhroucení tak mam starost navíc ze si děláte takové nervy.

- Ty ses někdy tvářila lip, než ti bylo?

Občas když jsem přijela domu. Jela jsem třeba hned z Prahy po té chemoterapii tak mi nebylo dobře. Našim třeba vůbec neříkám, že jsem teď začala zvracet, co mi změnili tu chemoterapii. Tak jim to neříkám, protože je vidím jak s mými 48kg by měli strach, že ještě víc zhubnu. Když tam jedu tak se namaluju, upravím se, abych vypadala. Zbytečně kdyby mě takhle viděli tak by si dělali starosti, že jsem bledá, vlasy mi nerostou a obočí mi vypadalo.

- Jaká byla nejtěžší chvíle?

Naposledy. Když jsem si myslela, že tam jedu naposledy a že už skončím. Navíc jsem na tom pokoji byla sama a nebyl tam žádný doktor, který mě léčil, takže mi nikdo nic neřekl. Pak mi řekli, že výsledky nejsou dobrý. Ta frustrace z toho jídla. Už jsem tu léčbu chtěla skončit a doufala jsem, že jí skončím. Už je to 3/4 roku co to lečím a už je to dlouho a tam to na mě padlo. Člověk doufá, že už to skončí a ono to ještě neskončilo.

- Z čeho máš největší strach?

Že se to třeba nevyléčí. Že mi najdou metastáze. Že se mi to vrátí nebo se mi udělá nádor někde jinde.

- Povídáš si o tomhle s přítelem?

Moc ne on má fobii z nemocnic. On když se mnou byl na tom prvním vyšetření tak pak musel odejít, protože z toho málem omdlíval. Byl se mnou na ultrazvuku, takže jsem ho musela ještě křísit. O nemocnici si s ním moc povídat nemůžu, protože mu to vadí. Když mi řeknu, že se neuzdravím tak mi řekne, ale uzdravíš prosím tě na to se neumírá. Úplně na to není, takže se bavím s kámoškami. Chlapi tu nemocnici snášejí hůř.

- Měla jsi někdy pocit bezmoci?

Asi teď naposledy. Ted jenom když jsem si říkala, že tam chodím dlouho a třikrát mi měnili léčbu a nic není vyřešeno. Oni se mi doktoři dívají že tam furt dojíždím. V podstatě že tam se

mnou byly dvě holky co mely to samy a začaly později než já a už mají skončenou léčbu. Tak jsem si říkala, že je to v prdeli, že měli stejnou diagnózu a jsou zdravé a já ne. Jestli to třeba nemůžu mít ještě někde jinde nebo nemám nějakou horší verzi té nemoci.

Co pro mě byl blbý zážitek tak to že jsem se tam seznámila s jednou holkou a byly jsme spolu vždycky na pokoji a domlouvaly jsme se, abychom tam nastoupily i stejně 4 měsíce jsem se spolu léčily. A ta před měsícem zemřela. Já jsem to tak nějak tušila. Ona na to bylo dost špatně. Ale když s tím člověkem trávíte hodně času. Tak je to taky depres. To bylo pro mě taky deprimující.

- Jaký jsi měla v tu chvíli vnitřní pocit?

Každého napadne, že může taky klidně umřít. Ona se to dozvěděla a ta léčba trvala půl roku. Člověk si myslí, že je zdravý a za půl roku umře. Když si to pak člověk uvědomí tak je to úlet. Je zdraví a pak mu to zjistí. Pro ni si přijížděl ten její přítel a bylo vidět, že se mají hodně rádi. Ona dojížděla až ze Zlína a pro něj to musel být hrozný. V poslední chvíli nemohla ani chodit a udělali jí vývod. Tak pro něj to muselo být hrozný. Staral se o ni každý den 24 hodin denně. Ten to musel mít těžký.

- Jak to brala sestra?

Bylo na ní vidět, že to bere trochu blbě. Taky mi pořád volala a vyptávala se mi, jak mi je. Když jsem jí ale řekla, ať přestane kouřit tak nepřestala. Ono je to asi tím že se nevidáme tak často. Ona bydlí v Olomouci, takže si hlavně voláme a vidíme se jednou za měsíc. Takže to se mnou denně neprožívá. Nevím, jestli by to brala hůř, kdybychom se denně viděli. Takhle na to třeba i zapomenou. Mají jiné starosti pak mi zavolají a já jim řeknu, že jsou v pohodě tak se uklidní. Možná je to tak lepší že to líp snáší.

- Kolik ti je?

23. Doufám, že ve 24 už začnu na novo. Ale to už jsem si říkala na vánoce, na nový rok.

- Existuje motivátor, co tě žene, dal v léčbě?

Že se ti chce žít kvůli rodině, přítelovi. Hlavně kvůli rodině. Dneska jsem mluvila s kamarádkou co má 2 děti a doktor ji tak citlivě sdělil, že určite umře a ona tomu svým způsobem nevěří a věří, že se uzdraví a hnací motor jsou pro ni ty děti. Vypadá dobře a je pozitivní. Asi si myslím, že je to ta rodina a až budu zdravá tak bych se chtěla podívat do Španělska.

- Co bude to první, co uděláš až zjistíš že jsi zdravá?

Půjdeme na nějakou dobrou večeři a dám si asi víno. I když to piju docela i teď. Asi to nějak oslavíme. Asi hlavně rodiče bude slavit. Nedělám si úplně nějaký plány, že třeba odjedu do ciziny nebo začnu něco jiného jinak dělat.

- Myslíš, že ta zkušenost z té rakoviny změní přístup člověka k životu?

Ano úplně. Já od té doby jsem víc pozitivní a nehádám se tolik. Když jsem zjistila, že to ubírá energii a čas tak se vůbec nehádám. Já jsem si dřív hodně prosazovala svojí pravdu. Někoho jsem o něčem přesvědčovala a teď už to vůbec nedělám. Když to chceš vědět tak ti to řeknu a když ne tak já se s tebou hádat nebudu. I s přítelem jsme se hádali kvůli blbostem teď jenom mávnu rukou a jsem víc flegmatik. Nehádám se, nerozčiluju se a plánuju nestresovat se v práci. To si myslím, že byla taky trochu příčina té nemoci.

- Takže jsi přemýšlela, čím to mohlo vzniknout?

Jo. Ptala jsem se na to i doktorů. Oni říkali, že to neví. Já mám pocit, že u hodně druhů rakovin a nádorů ani neví jak vznikají. Říkala jsem si proč. Nikdy jsem žádný problémy neměla a ani jsem nebyla ve stresových situacích, jako jsem, prostě ten celý rok. Myslím, že to byla velká shoda okolností. Měla jsem nervy, do toho ta mononukleóza, která oslabí imunitu. A ženský tělo pak vyprodukuje vadné vajíčko tak je možný že to bylo i tím pak ovlivněno. Možná. Říkají, že docela ten stres tomu napomáhá.

- Vy jste měli v rodině rakovinu?

Jenom děda byl silný kuřák, tak umřel na rakovinu plic. Jinak ne.

Pro mě je to náročné i z toho že musím dojíždět. V 5 ráno vstanu a musím jet do Prahy a pak nazpátek. Kdybych se léčila v Brně tak za mnou bude chodit přítel a bude mi nosit jídlo a nemam to tak daleko domu. To je taky hrozný. ČD mají bud přetopeno nebo je tam zima takže je to vždycky zážitek. Takže tohle mě taky nebaví to cestování. Pak pěkně dlouho nepojedu do Prahy.

- Setkala jsi s někým, kdo se ti vyhýbal, aby s tebou nemusel mluvit o nemoci? Já doufám, že ne. Asi ne. Já ten okruh přátel mam malý. Přítel se ptá, aby věděl co mi je. Nikdo se mi nevyhýbal.

- Často se o tom někomu špatně mluví.

To ne to ty kamarádky si o tom normálně pokecají. Neobtěžuje to a nevyvolávala to u nich negativní pocity. To přítel moc ne.

- Myslíš, že u toho přítele je to tím že nemá rad ty nemocnice a nemoci?

Jednak. Myslím si, že je i takový typ že to moc neprožívá. Jsme oba takový flegmatici. Možná to nechce dávat tak najevo. On to spíš dává najevo, že se mě třeba dotkne nebo tak než aby se mě ptal. On je hlavně že si normálně moc nepovídá, takže asi ani o tomhle. Já z něj musím tahat, kde byl a jak se kdo má. On je nepovídávej. Není to tak že by mě mel min rad nebo se mě štítit. Jenom si nepovídá o pocitech.

- Chtěla bys, aby se ti víc věnoval?

Párkrát jsem na něj zkoušela, že jsem mu říkala, jak to nerad slyší o té nemocnici. Ale já si to pak řeknu s těma kámoškami, takže vím, že mám jít spíš tam. Víam, že mu to nedělá úplně dobře. Já mu třeba řeknu, že mi to štve, že to trvá dlouho. On mi řekne to bude dobrý. Úplně že bychom si o tom povídali to ne. Je to tím, že ani jeden nejsme takový typ. Kdybych třeba byla typ holky, co by brečela tak by to třeba taky bral jinak. Když ale vidí, že to zvládám tak to taky zvládá.

- Změnil se nějak váš vztah?

Tak máme se rádi. Ale třeba ví, že nemůžu být těhotná. Nebo mohla bych mít rizikové těhotenství. Tak mě to nevadí a ani jemu to nevadí. Tak se to všechno nějak vyjasnilo a jsme víc otevřený. Jinak se nic nezměnilo.

- Ten vztah se zprůhlednil?

Jo.

- V té rodině to bylo podobné nebo ses snažila...

Tam jsem se snažila dělat, že mi není špatně. Ono mi většinou je špatně tak dva dny a pak je to v pohodě. Že to není tak nějak problém. Snažím se, když mi volají do nemocnice tak jo je mi dobře. Jinak myslím, že teď je to docela dobrý už i taťka je v pohodě.

- Bližší je v tomhle přítel?

Jelikož spolu žijme tak jo. Jsme spolu každý den.

- Ovlivnila ta nemoc tvůj přístup k tomu, co děláš?

Ano třeba nedobíhám šaliny. Vždycky jsem je dobíhala. Chodím pomalu. Nikam nespěchám. Když se mi nechce tak nikam nejdu. I když třeba musím tak to radši zruším-Už se nepřepínám. Nehrotím to. Dřív jsem to hrotila. Všechno s klidem. Říkám si, že nechci nastoupit hned do práce. To radši budu brát invalidní důchod a budu se dávat nějakou dobu do kupy než abych po 2 měsících šla do práce a přepínala se.

- Zjistila jsi někdy, že jsi slabá tak že tě to hodně omezovalo?

Jo. To bylo tak nějak uprostřed. To jsem ráno vstala a odpoledne jsem šla na půl dne spát. Šla jsem třeba nakoupit, ale nemohla jsem třeba do města, protože mě to břicho bolelo. Chodila jsem učit tak jsem přestala. Jinak se dostala že už tak nějak zvládám všechno. I když teď na mě taky padá únava, ale to bude asi jarní. Jinak je všechno dobrý. Ono se říká, že to pak přejde. Zhoršil se mi třeba zrak. Nepoznávám kolemjdoucí bez brýlí. Nebo mám křeče. To je všechno malichernost. To tak člověk bere. Kdybych byla zdravá tak si říkám mam křeče v nohách. Teď si řeknu no co tak je mam. Neřeší to člověk.

- Když to vidíš v nemocnici. Mas pocit že se ti starší lidé s tím smířují hůř? Jak kteří. Asi ale jo. Třeba tady ta paní je o dost starší a strašně se hroutí a je v depresi. Vůbec si nevěří a asi si myslí, že umře. Co mám říkat já. Já jsem mladá holka. Je mi 23 a ona už ten život tak nějak prožila a já jsem teprve na začátku. To že se hroutí to ničemu nepomůže. Zase jsem tam měla paní. Byly jsme spolu na pokoji. Bylo jí kolem 70. Byla tak aktivní. Furt pobíhala a něco povídala a měla k tomu pozitivní přístup. Myslím, že jí to i pomohlo. Vůbec jí nebylo špatně. Oni říkají, že je to hodně o psychice. Já přijdu do té nemocnice. Ještě mi nic nedělají a už je mi špatně. Tak nějak divně. To tam má spousta lidí. Některým začne jenom kapat ta kapačka a začnou zvracet. Takže je jasný, že to není způsobený jenom tím. Lékem, ale i tou hlavou. Nesmí si to člověk nějak moc připouštět. Naposledy jsem měla nějakou depku a už mi taky bylo tak nějak špatně z té kapačky. Celou dobu jsem se mračila a pak jsem si říkala ze příště takhle ne. Ono je pak člověku víc špatně. Já jsem si tak trochu vsugerovávala. Teď jsem tam s tou pozitivní paní a tak nějak se podporujeme. Minule jsem tam byla sama a bylo mi špatně a teď to bylo v pohodě. Takže si myslím, že je to hodně i tím jestli je tam ten člověk, jestli se tam s někým zná, jestli je tam s někým kdo to bere taky pozitivně. Já až tam budu s tou paní co má ty deprese sama tak tam budu mít asi taky deprese. Oni nám i napichují kanyly a to taky není úplně příjemné a oni se i po nějakém čase schovávají žíly, takže vás napichují na pětkrát a to je taky utrpení. To je třeba pro mě větší problém než ty vlasy – napichování kanyl. Ty vlasy mi ani tak nevadí, jako když si vzpomenu na ty kanyly a to mají skoro všichni.

- Pomáháte když se tam bavíte s ostatními na tom pokoji? Je to důležité sdílet to? Určitě hlavně tam nebýt sama. Zase když jsem tam s nějakou paní, co jenom vzdychá tak to bych tam byla radši sama. Většinou jsem se seznámila. Teď s dvěma mladými holkami a pak jsme se navštěvovaly. Ony už tu léčbu ukončily. Takže se tam potkáváme a vím, že tam bude někdo známý a bude spolu třeba na pokoji a že spolu budeme kecat. Říkala to tam třeba i ta paní co tam byla dvakrát a pokaždé byla sama na pokoji a nedozvěděla se vlastně nic od doktoru tak v podstatě to funguje tak že ti doktoři řeknou jenom nutnost a zbytek se dozvíš od těch ostatních holek. Jak si třeba holt hlavu. Co pomáhá na žíly. Hlavně si můžeš pokecat. To je hrozně důležitý. I se podržíte. S některýma jsem v kontaktu doteď. Plánujeme společné lázně. V podstatě sem se těšila vždycky že tam bude nějaká ta kámoška. Až na ty kapačky jsme tam jako na táboře. Panuje tam veselá nálada na tom oddělení.

- Na internetu je spousta blogů kde se vyměňují zkušenosti. No třeba jsem je četla. Jak se to člověk dozví tak to hned začne hledat na internetu. Shodou okolností já to mám tak vzácný že tam o tom nikdo nepsal. Takže já jsem se nic nedozvěděla, ale četla jsem blogy. O tom že bych začala sama něco psát jsem neuvazovala. Nebavily mě nikdy slohovky a nemám k tomu vztah. Napadlo mě to, ale řekla jsem si, že ne. I když na druhou stranu jsem si říkala, že by bylo dobrý, kdybych tam něco napsala, že jsem tam sama hledala a nic jsem nenašla, protože mám alo lidí a nikdo o tom nenapsal. A někdo to pravděpodobně bude taky mít a bude to hledat tak to tam možná ještě napíšu. Spousta lidí když se vyléčí tak pak pomáhají. Spousta lidí to prožívá v té nemocnici. Asi určitě. Už jsem se i dívala ale asi jenom jako dobrovolník. Ani nevím, jestli je taková nějaká možnost.

- Dívala jsem se, že je nějaká vysloveně organizace, co pomáhá pacientům. To většinou bývá Mama help, jako rakovina prsu. Ty gynekologické tam moc nejsou.

- Většinou je to rakovina prsu to je fakt. Což je zvláštní, protože i ty gynekologické je asi výskyt větší. Asi jde o to, i že doma si sama uděláš vyšetření prsa a gynekologické těžko. Napadlo mě to a i by mi to asi i bavilo. Dělal jsem vždycky s lidmi. Jsem mezi nimi ráda a nevadí mi o tom mluvit a mám tu zkušenost. Dokázala bych to. Jsem k tomu ještě docela pozitivní, takže bych je neuváděla nějak v depku.

- Můj kamarád měl taky rakovinu a zjistilo se to poměrně pozdě a on ani nevěděl, že ta nemoc je nebo ho nenapadlo....

To je jako ten sportovec. Mladý kluk 28 let. On teď rozjel kampaň. On měl taky rakovinu varlete. Ani ho nepadlo, že takhle mladý to může mít a ani ho nenapadlo, že když si tam něco nahmatá, že je to špatně. Vůbec ho to nenapadlo. Říkal, že všichni ví o rakovině prsu a všichni ví jak si vyšetřit prso ale o tomhle nic není. Ten teď dělá nějakou kampaň. Mají taky nějakou pomoc, že tam lidé píšou svoje příběhy a oni pak vyberou nejlepší tři a ty získají nějaké ocenění.

- Myslíš, že se o rakovině mluví dostatečně?

O gynekologických si myslím, že už jo a také už i o rakovině prsu. Před dvěma roky jsem byla na vyšetření děložního čípku, protože už jsem tam měla nějaké změny což je před stádium. Pak jsem pak všem kámoškám říkala, ať jdou na vyšetření a ať zjistí jaký ten gynekolog je. Jestli má dobré vybavení ordinace a takhle. Takže v mém okolí se o tom mluví. Jinak to jsou to, o kterých se hodně mluví jinak o těch ostatních moc ne. Ještě možná o leukemii ale to je v podstatě něco jiného.

- Chceš za sebe něco dodat, co nepadlo?

Snažím se chovat jako silná a moc si to nepřipouštět. Jsem ráda, když se mi na to někdo zeptá nebo když si s o tom se mnou povídá. Někdo má třeba problém mluvit o té nemoci a o nemocnici a mě to třeba potěší a dělá mi to dobře, že se o to zajímá.

V podstatě i jak jsme se bavily s těma kamarádka tak říkaly, že se nedá nic dělat než najít nějaká cesta. Buď se začnete léčit, nebo se nemusíš jít léčit a jsou jenom dvě možnosti. Jestli je ten člověk v depresi tak to ti nepomůže. To ani jinak nejde.

- Napadla tě nějaká alternativní varianta?

To mě napadla. Mám kamaráda, který vyrábí výtažek z konopí, tak že by mi ho nechal vyrobit. Hodně to ovlivňuje, že člověk je ze začátku dost sjetý. Tak jsem si říkala, že to asi není úplně nejlepší nápad. Po ukončení té chemoterapie můžeš užívat ten výtažek. Ale třeba ta jedna kamarádka tak ta chodí k homeopatovy a bere homeopatika. Jinak, že by někdo zvolil alternativní léčbu to ne.

- Čím myslíš, že to je, že v té rakovině je ta alternativní léčba vyhledávaná?

Přece jenom chemoterapie není nic příjemného a některý ti můžu udělat za pár let nádor jinde, tak se někdo chce vyléčit zdravějším způsobem. Já jsem dokonce byla na přednášce – Konopí je lék. Tam přednášela doktorka Budařová sestra od toho herce a myslela jsem, že se tam něco dozvím. Nedožvěděla jsem se nic, co by nebylo na internetu plus mě naprosto šokovala, že se vykašlala na chemoterapii a léčí se jenom tím výtažkem. Jsem si jí zeptala kolik lidí takhle vyléčila. Tak řekla, že osobně nikoho nezná, ale že to pomáhá. Já jsem z toho byla osobně v šoku. Říkala jsem, jak to může někomu říct. Věřím, že když má někdo ekzém, nebo křeče tak to může vyzkoušet, ale u onkologických pacientů to může vyzkoušet jenom jednou, tak jak může říct, že to pomáhá, když ani osobně nikoho nezná. To mě šokovalo. Já to můžu konzultovat s tím svým kamarádem anebo si to najít na internetu, ale byli tam starší lidi, kteří tomu mohou uvěřit.

- Co ti na to řekla?

Ona se tam hlavně docela zlila, takže se z toho nějak kroutila. Pak říkala, že si myslí, že to pomáhá, i když k tomu nemá žádné podklady. To mě docela dostalo. Pak jsem se sešla ještě s jedním v rámci toho konopí je lék a shodou okolností ze stejného města. Ten taky říkal, že slyšel lidi si stěžovat, že ona je v tom ortodoxní a že on by to doporučil v rámci té chemoterapie nebo po ní, ale ne nikdy místo ní.

- Že si to vezme na svědomí, že to těm lidem takhle říká?

Ona byla docela taková hypoňka a já to nemám ráda. Já těm prezentacím většinou moc nevěřím. Je to takový alternativní až moc. Nevím, ale taky mě to zarazilo. Já jsem se jí ptala jak je schopná to někomu říct a on tu léčbu pak odmítne a přitom by měl šanci na vyléčení.

Ptala jsem se na to i toho svého kamaráda onkologa a ten říkal, že se dělá výzkum ale, že nejsou zatím žádné výsledky, že by to vyléčilo. Doporučil mi třeba na podporu hulit trávu na podporu proti bolestem, křečím a nechutenstvím, ale ne jako primární léčbu. Taky jsem tomu nemohla věřit. Byl to pro mě docela šok. Jinak jsem o alternativní léčbě neslyšela. Hlavně jsem viděla 13. Komnatu s nějakou spisovatelkou, která měla rakovinu prsu a ta odjela do džungle, kde se léčila s nějakými šamany a pak se vrátila a měla metastáze. Nakonec se vyléčila. Už má vlasy, nový zjev, všechno. Podstoupila klasickou léčbu. Ale teď jsem zaznamenala, že v prosinci umřela, že se jí to vrátilo, Neví člověk, co se může stát.

- Já si taky myslím, že ta klasická...

Je to sice strašná chemie, ale má výsledky. Určitě se každému stane, že potká někoho v životě, kdo se vyléčil z rakoviny pomocí chemoterapie. Já jsem osobně nepotkala nikoho, kdo by se vyléčil pomocí alternativní léčby. Ty výsledky tam jsou.

- Vnímala jsi někdy nádor jako něco cizího v těle?

Ani ne. Ono ty o tom nevíš, když to máš v děloze. Takže mě to vůbec nenapadlo. Ani žádnou holku tam. Ty když máš něco na těle, tak to asi vnímáš jinak. Co oko nevidí to srdce nebolí.

- Takže spíš to člověk bere jako nemoc?

No jako nemoc.

Marie, 70 let

- Kdy vám diagnostikovali rakovinu?

Já jsem ještě za totáče, v 68 roce jsem to objevila. Člověk si to ani nepřipouští. Já jsem měla najednou propadlou prsní bradavku a ani mi to nedošlo, že by to mohlo něco být. Až jsem si to přečetla v časopise zdraví. Tak jsem ho četla a tam byly příznaky rakoviny a tam bylo tohle a najednou mi došlo, že se mi to asi týká. Vůbec jsem nebyla schopná se odhodlat jít k doktorovi. Šla jsem asi až za 3 týdny. Furt jsem se vymlouvala, ale pak jsem šla. Pak to šlo rychle. Tenkrát byla ta péče dobrá. Takže jsem hned šla na operaci. Měla jsem dobrého doktora. Dělal jsem u ČD, takže tam byl doktor z té železniční polikliniky. Takže ten se o mě dobře postaral a volal, že musím na tohle a tohle vyšetření. Byl poctivý a člověk k němu měl důvěru ze začátku, ale pak ke konci my vztah k tomuhle doktorovi vadil nejvíc. On mi totiž nikdy neřekl, že je to rakovina. Prostě mi to neřekl a to mi vadilo. Já jsem to chtěla vědět. Já jsem se ho ptala, ale on to vždycky zamluvil. No ale odoperoval mě. Potom to šlo na ty všechny analýzy ta tkáň. Zase jsem se ho ptala a neřekl mi to. Říkal mi no víte mohlo by to být. Ty buňky nám tam nějak zdivočely, ale že je to rakovina to mi nikdy neřekl. Mě to rozčilovalo. Takže já vždycky než jsem tam šla tak jsem si na něj vymýšlela různé otázky. Tenkrát byl systém poliklinik a karty byly dole v přízemí, a když jel člověk na nějaké vyšetření na oddělení tak tam tu kartu většinou poslaly. Já jsem tam jednou přišla těsně před koncem a ta sestra mi tu kartu dala a říká, ať si jí schovám a ať to nikdo nevidí, že jí nesu. Já jsem samozřejmě šla na záchod a tam jsem si to přečetla. To mě docela šokovalo. Ono to bylo docela jasný já jsem šla na nějaké vyšetření a ta sestra šla se mnou a tu kartu držela v ruce. Oni mi jí vůbec nedali do ruky. To jsem si říkala, že je to něco divného. Tak když mi to ta sestra z té kartotéky dala nic netuší tak jsem si přečetla, že jde opravdu o zhoubný nádor a něco jsem si tam dokonce i rychle opisovala, abych věděla. Ono je to hrozný když člověk neví. Někdo třeba nechce, ale já jsem chtěla vědět na čem jsem. Tomu doktorovi jsem to teda neřekla, že jsem si to prohlídla. Ten doktor pak když jsem mu tu kartu přinesla tak začal těm sestřím nadávat jakto že je v tom takový nepořádek a jak je to přeházené. Tak mi to bylo blbý najednou říct, že jsem to rozházela já na záchodě. Byl to pro mě ale největší šok. Když jsem si to přečetla. Hnedka to říkají natvrdo těm pacientům. Záleží ale jak který doktor jim to řekne. Někdo to nechce vědět ani. Já jsem to chtěla vědět abych byla na čem jsem. Přijde mi to takový normální to vědět. Odoperovali mě a chodila jsem na to ozařování. To probíhalo

dobře. Ani jsem netrpěla nějakým strachem, že bych umřela. Tak nějak jsem to vzala. Říkala jsem si snad mě to vyléčí ta jejich léčba. Měla jsem tam jednu paní, ta chodila ke stejnému doktorovi a leželi jsme spolu po té operaci. Ta udělala hroznou aféru, že jí nechtěli dát chemoterapii. Tenkrát byla asi moc drahá a nedávala se každému. Ona tam udělala skandál. Brečela tam a tu chemoterapii si vybrečela. Já jsem jí taky nedostala tak to pro mě bylo takový, že jsem si říkala, jestli taky mám dělat problémy. Ten můj primář mi pak řekl, že to projednali na jejich schůzi a že mi stačí ozařování. Tak jsem si řekla, že to nechám na těch doktorech. Nebudu takový blázen jako ta paní. Takže ty způsoby léčby pronikají člověku do psychiky. Dneska jsem ráda, protože ta chemoterapie jak to slyším od svých kamarádek tak ty její následky jsou blbý. Ted nám dokonce jedna kamarádka umřela na nějaký druh leukémie. Oni jí dokonce řekli, že to dostala z toho po 10 letech po chemoterapii, že jí to tak mohlo narušit. Nikdy neměla s krví nějaký problémy. Těžko se to dokáže, že to byl důsledek z chemoterapie. Nebo těm kolegyním jak bylo z toho špatně. Tak toho jsem byla vlastně uchráněna. Tahle paní měla strach o život. Já jsem byla operovaná 1. 12. 86 a tu jsem chodila na ty ozařování a tak a myslím, že jsem se z toho dobře dostala. Byla jsem dlouho doma. Do práce jsem šla až v září. Byla jsem na chalupě a tak jsem si tam meditovala. Bylo to takový zastavení v tom životě. Bylo mi asi 44 let tenkrát. Tak člověk už je ve středním věku, zajatý, utahaný z práce. Ta nemoc pro mě byla takový zastavení. Zastavení, že jsem si hezky na chalupě mohla být. Byla jsem tam sama. Manžel a děti za mnou jezdili na víkendy. Tak jsme se tam scházeli. Já jsem tam byla sama a poznávala jsem se s těma lidmi v té vesnici a zašla jsem si tam i do hospody. Takže nakonec jsem to prožila tak že jsem se zastavila a zamyslela nad svým životem. Což nevím jak je to dneska. Já už ani neznám ty metody té léčby. Ono se to hodně změnilo. Tenkrát to bylo ozařování nebo chemoterapie. Možná bylo víc druhů chemoterapie, ale to nevím. Tenkrát hlavně nebyly peníze. Existovalo už CT, ale dostat se na něj. Manžel mojí kolegyně se na něj dostal třeba až těsně před smrtí. Tak dlouho na něj čekal, až za dva měsíce po něm umřel. Tam mu konstatovali, že má zhoubný nádor. To bylo úplně postavený na hlavu. Ty který bylo třeba poslat včas na CT tak ty se nedostali. Na to se čekali fronty. Já jsem ho ani nepotřebovala. Já jsem byla na mamografu. Pak jsem si zlomila obratel před 5 lety a to mě vzali hned. To nebyl žádný problém. Za toho totáče to zdravotnictví byla bída. I když ti doktoři se snažili. To chování k pacientům nebylo dobrý. Dneska si to ti doktoři moc neuvědomují. Třeba se mi stalo, že jsem tam stála svlečená. Já chodila k primáři, což někdo považuje za plus. Já ne, protože on je vytižen spoustou dalších věcí. Takže tam vrazil mladík, co obsluhoval ten přístroj, že nefunguje. Tak to tam začali opravovat. Já jsem tam stála polonahá a bylo mi to hrozně nepříjemné. Oni si to asi vůbec neuvědomovali. Ty doktoři mi taky nic neřekli. I když jsem de facto chodila na onkologii tak se s tím člověkem vůbec nebavili. Tenkrát jsem si říkala, že mu musím něco dát. Tak jsem mu sehnala nějaký obrázek. Peníze to jsem si říkala ne to nemůžu. Tak jsem mu dala obrázek od kamaráda karikaturisty, ale ono to bylo úplně zbytečný. Tak jsem si říkala, že už tam nikdy nebudu nikomu nic dávat. Akorát mě pak častěji posílal na krev. Tam mě zjistili akorát, že mám málo bílých krvinek. Jinak nic vlastně nebyla. Je to strašný skok oproti dnešku to zdravotnictví.

- Mluvílo se tenkrát o rakovině nebo to bylo něco neznámého?

Moc ne. Člověk vlastně o tom nic nevěděl. Já jsem o tom mluvila s kamarádkami a s kolegyněmi. Sousedkám, se kterými nemám tak důvěrný vztah jsem to neřekla. I když se mě jedna ptala jaktakože tak dlouho nechodím do práce tak jsem to tak nějak zamluvila. Dneska bych jí to normálně řekla, že jsem nemocná a i co mi je. Nám tu třeba teď umíral soused a všichni jsme to věděli. Spíš s ním člověk byl kompatibilní po citové stránce. Já jsem o tom řekla jenom důvěrnějším známým. Já nevím, jestli je to dobře zase o tom vykládat každému. To je takové trapné. Je fakt, že s tou sousedkou jsem se docela stýkala a neřekla jsem ji to. Sama nevím proč. Přišlo mi, že jsem taková vyrazená. Že už nepatřím mezi normální lidi. Co když se to rozjede. Co když umřu. Tak jsem se cítila taková izolovaná tou nemocí mezi tou

normální společností. Nevím jak to je dneska. Myslím, že se o tom mluví velmi otevřeně. Vy jste tam navštívila ten náš Jantar. To je skomírající společnost, protože už o to nemá nikdo zájem tam chodit. Protože dneska už se o tom otevřeně mluví. Každá má kamarádku. Já jsem mojí kamarádku to taky postihlo tak ji říkám přijď mezi nás a ona mi řekla že má taky kamarádku co to prodělala. Neměla vůbec zájem, protože ta otevřenost té společnosti je jiná než tenkrát. Tenkrát tyhle skupiny taky nebyly. Já jsem se tam přihlásila až několik let co jsem měla po operaci, když jsem slyšela Marušku Koudelkovou, jak o tom v rádiu mluvila. Tenkrát jsem měla pocit, že když jsem o to nic nevěděla, že bych pak měla zajít za těma ženskými i do té nemocnice a říct jim co bude dál a jak to bude. To tenkrát ještě nešlo. Dneska už to ani nevím. Takže ta svépomocná skupina mě trochu zklamala. Ne v těch akcích. My jsme dělali různé akce – besedy, zvali jsme si odborníky. Spíš mě to zklamalo, že ven směrem jsme vlastně nepronikli. Nevím proč. Jestli to byla naše chyba nebo nevím. Dneska už se tam scházíme jako kamarádky a povídáme si jako kamarádky a nikdo nový tam skoro nepříjde. To vždycky bylo, že tam někdo nový přišel a chodil tam třeba půl roku, než se vrátil do práce a teď už ne. Není už tak akutní ta informovanost o té nemoci si zjišťovat.

- Teď je toho spousta na internetu. Diskuze apod.

No právě. Tenkrát nic nebylo. Jedině v nemocnici když jsem se s někým seznámila tak jsme si tam povídali. Ty lidi co tam seděli v té ordinaci. To se tam sedělo 4-5 hodin. Oni to vůbec neměli zorganizované. Já jsem chodila do Vinohradské nemocnice a vždycky jsem tam hroznou dobu čekala. Teď ještě mezi těma lidmi co jim bylo opravdu blbě na některých to bylo opravdu vidět. Fakt je že dost často jsem si tam začala povídat a tak jsme si popovídali jak se kdo lečí a byly to vlastně takové neformální skupiny. Někdy se přidalo i více lidí, protože nikde nic nebylo. Tak se tam člověk cítí jakoby spojený s těma lidmi. Je to vazba s neznámými lidmi, s kterými bych asi normálně ani moc nekamarádila. Jako tady ta paní co jsem s ní ležela v té nemocnici a my jsme se pak dlouho ještě scházely. Já jsem si pak uvědomila, že je to člověk, kterého bych si za kamaráda nikdy nevybrala, že je to jiný typ, ale stejně nás něco spojovalo. Ta stejné prožitá nemoc a zážitky ta spojuje, takže jsme k sobě byly docela otevřené.

- To určitě platí i teď.

To asi jo.

- Vy jste ležela v nemocnici?

Já jsem ležela v Londýnské. Ta už dneska ani neexistuje. Tam jsem byla operovaná a asi týden jsem tam byla. Ta operace proběhla vcelku v pořádku. Neměla jsem žádné problémy.

- Jak to probíhalo doma? Mluvili jste o tom?

Muž se zachoval dobře. Nikdy nepochyboval, že se neuzdravím. On jako ty mužský a nechce si připouštět. Takže nechtěl si připouštět, že by něco nějaká komplikace mohla nastat. Takže s mužem to bylo vcelku v klidu. Já jsem si tam zřejmě probírala svůj život. Člověk i čte i takovou tu literaturu takový ty psychické problémy které můžou vést i k té rakovině takže se nad tím člověk musí zamyslet. Takže já jsem vlastně nakonec ráda, že jsem tu rakovinu prodělala. Já jsem si to zavinila dost a to sice vztahem k dceři. Já mám 2 dcery a s tou starší jsem měla hrozný problémy. Už to byla taková pubertáčka. Hrozná holka. Užívala se tak na úkor rodiny. Furt někde se cárala. Pak přišla a vyluxovala nám celou lednici a snědla nám všechno. Doma nepomohla. Žila si na svůj účet a myslela si jak je všechno v pořádku. Strašně mi lezla na nervy a vedlo to, až že jsem na ni měla zlost. Já už jsem jí i přestávala mít ráda. Ono to bylo i v jiných věcech. Prostě se to tak nabalovalo, že to vyvrcholilo, že odešla z domova. Myslela si, že je doma vykořisťovaná. Já jsem si pak uvědomila, že jsem to měla brát s nadhledem. Že to byla víc moje chyba než její ten náš špatný vztah. Že jsem taky prožila něco podobného. Já jsem taky v 17 odešla z domova a teď jsem jí to vyčítala. To že odešla jsem jí nevyčítala. Mně se ulevilo. Přitom mám ještě jednu dceru a ta byla o 4 roky mladší a s tou bylo vše v pořádku. Myslím, že to bylo také tím, že jsem byla poučena a taky

že má úplně jinou povahu. Ono mít dvě děti tak vidí, jak jsou jiné i když mají stejnou výchovu a rodiče. Tady ta holt byla takový fláma. Takový pubertální sobec. Já to teď vidím u vnučky, ale to už mi nerozhodí. Došlo to tak že mezi námi to bylo dost blbé. Pak se vrátila domů, protože chtěla studovat vysokou školu. Asi 2 roky pracovala a pak se vrátila, protože věděla, že bez rodičů se neobejde, takže se vrátila a všechno se to uspořádalo. Bylo to také vlivem té mé nemoci, protože já jsem si to takhle všechno uvědomila a to mi vlastně pomohlo. Takže já jsem vlastně ráda, že jsem tu rakovinu prsu měla. Ono to vlastně ani nebolí. To je nemoc, která nebolí. Mě nikdy nic nebolelo. Ty chemoterapie jsem neprodělala. Ta operace moc nebolela. To jsou operace horší někde uvnitř v těle. Třeba v břiše to bolí mnohem víc. Tohle je vlastně povrchové. Pro mě byla největší bolest ze všeho a ta taky souvisela s tehdejší dobou. Já jak jsem byla celá zafačovaná tak jsem byla i zalepená ale takou tou klasickou leukoplastí a to když mi strhávali tak to tak bolelo. Takže to pro mě byla největší fyzická bolest. Jinak jsem vlastně fyzickou bolest neměla. Měla jsem vlastně tu duševní, že si člověk ten určitý strach prožije. To každý má. Potom jsem si to všechno v sobě srovnala a snažila jsem se to s tou dcerou vyřešit. I když i dneska si kolikrát říkám já bych chtěla, aby měla víc času, abychom si o tom mohly víc popovídat. Jenže dneska už její tak 45 a je plně zaměstnaná a je to kolem dětí a abychom byly samy dvě to skoro neexistuje. To spíš s tou mladší. Ta bydlí vedle v domě. S tou se vidím víc než s tou starší, která bydlí kousek za Prahou. Tak ale to je v pořádku. Ona pak během toho studia měla dítě, tak musel přerušit. Tak jsme jí tady všichni pomáhali. V třípokojovém bytě nás bydlelo 6 a všechno jsme to zvládli. V téhle situaci tenkrát za totáče otěhotněla a měla dítě. To byla vlastně taková nalinkovaná cesta. Měla to studium také komplikované. V tom jsem jí také hodně pomáhala. Byla jsem ráda, že jí můžu pomoci a že jí vynahradím to co si myslí že jsem tak trochu zvorala. Ono se to opakuje. Co prožije v dětství tak potom. Já jsem nežila s vlastními rodiči. Ty mi umřeli a žila jsem s tetou a já se pak de facto tou tetou stala, která ale byla vlastně jako moje babička věkově. Takže mi taky nerozuměla. Já jsem vlastně mohla spíš pochopit tu mojí dceru, protože jsme byly o 22 let po sobě. K tomu mě až ta nemoc zabrnkala na hlavu. Kdyby to nebylo tak spolu asi dneska nemluvíme. Možná bych se vzpamatovala, kdyby pak měla to dítě. Bylo by to určitě všechno horší. Já doufám, že to taky pochopila. Ještě jsem s ní o tom nemluvila. Musím s ní o tom někdy popovídat, jak ona na to vzpomíná. Na to období, kdy na mě byla hrozně našťvaná. Takže jsem za tu rakovinu ráda. I když na tu konkrétní dobu nemám extra dobrá vzpomínky. Pak se to za ¾ roku urovnalo a šla jsem normálně do práce. Akorát že v těch vztazích jsem byla jiná a dívala jsem se na spoustu věcí s nadhledem, s kterým bych se předtím neřídila.

- Změnilo to váš žebříček hodnot?

To určitě. To mě posunulo výrazně.

- Pamatujete si, jak jste o tom mluvila? Jak jste to řekla manželovi a dcerám?

Já ani nevím, jestli jsem to dcerám na rovinu řekla. Manželovi jsem řekla, když jsme byli někde v Německu v hospodě a popíjeli jsme a čekali na vlak. Tak jsem mu řekla, že jdu asi za 14 dní do nemocnice a z téhle důvodů. On mi řekl prosím tě ty z toho děláš to určitě nic nebude a tečka. c. Jak jsem to řekla holkám to nevím. Asi jsem z toho nic moc nedělala. Té jedné bylo 20 a druhé 16. Tak nějak co taky mají říct v tomhle věku. Jsou z toho asi taky zmatené. Pravda je, že mi to nějak nevadilo. Pak za mnou chodili do nemocnice s manželem. Manžel se ani nezajímal, jestli to bylo zhoubné. Pak jsem mu to řekla, když jsem si to přečetla v těch svých záznamech. Tak pak to bylo takové, že dal najevo. Já jsem to cítila, že je se mnou. My jsme měli manželství hezké. Pak jsme vlastně byla furt na té chalupě a on tam za mnou jezdil a opečovával mě a vozil mi věci. Ani nebylo za potřebí nějaké velké řeči. To on nikdy nedělal jako typický mužský. Možná dneska ty mladý mužský už jsou jiní.

- Měla jste vysloveně někoho, s kým jste mohla mluvit o té nemoci?

To byli ti nemocní a v práci jsme měli dobrý kolektiv. Tak s nimi. Pak jsem měla ještě výbornou kamarádku, ale až v Bratislavě. Ona mi furt psala a volala, takže s tou jsem si dopisovala. To mám ještě schované ty dopisy. Pak ještě s těma známýma co je to potkalo. Jsou taky lidé co to ani nevěděli. Já jsem i prosila svého muže ať to našim známý ani neříká. Je to takové blbé. Třeba na chalupě máme známé, kam jezdíme a ty to třeba vůbec nevěděli. Tenkrát se o tom moc nemluvalo. Takže jenom pár ženských. Já jsem to musela spíš sama se sebou. Já jsem spíš introvertní typ. Nejsem taková, že bych měla potřebu to řešit. Ani to s někým to rozebírat. Ono to ani nejde. Jenom s těma lidmi co to prožili taky. S tou kamarádkou co to prožila taky.

- Když po těch 5 letech od té nemoci do toho Jantaru. Měla jste potřebu o tom ještě mluvit?

Jo to mě zajímalo. Chtěla jsem s těma lidmi o tom mluvit. Že k sobě budeme mít blíž. On taky člověk pak neměl čas a před tou penzí je člověk taky takový utahaný. No ale jo s těma lidmi jsem tam o tom mluvila. Pro ně to bylo akutní. U mě už to bylo méně akutní. Já už jsem byla 5 let po té operaci. Já si myslím, že si to člověk musí sám v sobě všechno promyslet. Pak ty detaily té léčba to je dobré když si můžu s někým popovídat. Tak jsme si o tom psaly s tou kamarádkou z Bratislavy. Ta to ale taky nezažila. Takže jsme si psaly spíš o psychických stavech. Asi to bylo lepší se svěřit do dopisu než to říct. Jednou bylo takhle v rádiu o téhle nemoci a já jsem tam zavolala a něco jsem tam o té nemoci říkala a nechala jsem tam svoji adresu. Pak se mi ozvala paní, že to její syn slyšel a že ona je z malého města kde si o tom s nikým nemůže popovídat. Tak jsme si psaly. Nikdy jsme se neviděly a pak to taky skončilo a asi se vyléčila. Já jsem jí napsaly ty základní věci. Vypadalo, že už je v pořádku. Taky v rádiu byl nějaký půlnoční pořad a to mě pak nějaká paní volala. Z toho jsem byla docela šokovaná, že se rozhodla, že se nebude léčit. Já jsem jí to vylouvala. Nikdy jsem jí neviděla a párkrát jsme si telefonovaly. To jsem v té redakci nechala svoje číslo. Pak už mi říkala, že je na tom špatně. Tím to skončilo. Protože když se člověk k tomu nakonec rozhodne tak ho nejde nějak přemlouvat moc. Takže pak šla do nemocnice. To ještě nebyly mobily a pak už teda byla nedostupná. Já si myslím, že byla v nemocnici.

- Z čeho jste průběhu té nemoci měla největší strach?

Já už si to nepamatuju. Asi na mě někdy přišly nějaké depky, ale neměla jsem nějakou velkou hrůzu. Já jsem naopak zažila něco, co už asi nikdy nezažiju a nezažila jsem předtím. Já jsem zažila euforii. To byl pocit, který se nedá popsat. Když už jsem se vyléčila a začala jsem chodit do práce. Tak prvních 10 dní já jsem byla tak šťastná ale nic se přitom nedělo. Já jsem jenom chodila do práce a z práce, ale ten pocit té euforie. Pak to zase nějak odešlo. To jsem nikdy předtím a nikdy potom už asi mít nebudu. Takže někde ve mně něco asi bylo a uvolnilo se to tou radostí víc než tím smutkem. To byl krásný pocit. Já jsem ráno vstávala tak šťastná. Ve všedním dnu a zažívala jsem velkou euforii. Ted jsem byla z toho, že jsem v práci řekla, že jsem zdravá. Někde to ve mně vybublalo. Takže to u mě byla největší pocitová změna – pocit euforie. Nejhorší bylo odhodlat se jít k doktorce. První 3 týdny jsem si říkala, že to ta rakovina asi bude. Nikomu jsem to neřekla a furt jsem si říkala ne to není. Pak mi to v noci napadlo co když to je. To bylo to nehorší. Pak jsem šla hned k té doktorce a ta mě poslala okamžitě k tomu chirurgovi a ten hned na mamograf a hned se tvářil vážně a honil mě po vystřeních. Už se ale aspoň něco dělo. Nehorší když člověk neděla nic a jenom na to myslí. Nejhorší pocit bylo, než jsem se s tím odhodlala někam jít. Ono to taky dost vyčerpává. Člověk je po té operaci unavený. Já vím, že ten byl taková, že jsem ráno vstala. Ještě jsem něco udělala a v 11 hodin jsem se sebrala a pravidelně jsem chodila na to ozařování. Jezdila jsem přes celou Prahu. Pak jsem přijela a lehla jsem si a ten den tak nějak utekl. Pak jsem zase musela v domácnosti něco udělat dětem. Vlastně jsem byla furt unavená, ospalá. Takový pocity, že jsem se ani netrápila. Byla jsem v takové stavu, že jsem byla ráda, že to fyzicky zvládám. Protože člověk je hodně unavený. To není bolest, to je únava. Takže ta únava byla i

psychická kromě té fyzické. Já jsem musela myslet, co musím udělat, aby domácnost byla v chodu a já obešla všechny doktory. Já jsem vlastně ani nic jiného nedělala. Já jsem ani číst nemohla. Já jsem se nesoustředila na knihu. Víím, že až po 5 měsících jsem přečetla knihu. Přitom já furt čtu. Já jsem zaměstnáním knihovnice. Do té nemocnice jsem si vzala knihy, ale v té nemocnici jsem číst nemohla. Jednou mi přinesli povídky Roalda Dahla tak ti mi nějak chytli. Asi že to byly jenom povídky. Tak to mě nějak chytlo, že jsem nemyslela na tu nemocnici a na ty problémy. Doma jsem nebyla schopná.

- Je to tím, že člověk se nedokáže...

Nedokáže se soustředit. Jednak je unavený a usíná u toho, a jednak asi někde ve mně to bylo. Nevím. Nesoustředila jsem se. Absolutně jsem se nesoustředila.

- Já musím říct, že mám stejnou zkušenost.

Člověk když je rozrušený tak to asi tak je.

- Vy jste nepřišla o vlasy v rámci ozařování?

Ne nepřišla. Někdo to těžko nese. Já nevím, jak bych to těžko nesla. Blbý je to asi v létě. Je fakt, že ty paruky jsou hezký a těm ženským sluší, ale blbý je to asi v létě. To je pod tím horko. To víím, že si ty ženský stěžují. Oni pak většinou ty vlasy dorostou a jsou lepší ty vlasy. Časem se to asi vrátí, ale ty vlasy jsou asi hustší. Je to vidět. Já jsem to pozorovala na těch ženských. Je to nepříjemné, ale je to provizorium. Většinou v těch parukách vypadají dobře, ale ten subjektivní pocit je asi blbej. Tohle jsem taky byla ušetřena, že jsem nedělala skandály, že chci chemoterapii. Ona mě tenkrát ta ženský říkala ty jsi tak hloupá to jsi měla taky chtít. Já se ti divím. Tak jsem byla taková že jsem si říkala co mám dělat. Taky jsem se toho doktora ptala. Je fakt, že s těmi doktory to nebyly dobré vztahy. Oni se s člověkem moc nebaví. Já jsem si promýšlela, než jsem k němu šla na, co se ho zeptám. Ono to někdy ani nešlo. Přišel tam někdo cizí. Nebyl čas. Ty vztahy s těmi doktory byly blbý. Oni ty doktoři snad tenkrát měli pokyny, že se s těmi pacienty o těch věcech nebudou bavit. On byl chirurg a odoperoval a pak jsem k němu chodila na kontroly. Byl poctivý a posílal mě na všechny vyšetření. Doktor to byl výborný, ale mluvit se s ním nějak nedalo. To člověk potřebuje. Zeptat se ho na nějakou prognózu to vůbec. Když jsem se chtěla zeptat tenkrát primáře, tak ten mě úplně smetl. Říkal mi, o čem to mluvíte. Jak byste neměla mít žádné šance. A šel pryč. Tak to mi vadilo. Nedokázala jsem to nějak prorazit. Dneska jdu k doktorovi a oni jsou ke mně tak slušný. Ten doktor na mě byl tak milý, že jsem měla pocit, že jsem jeho nejlepší pacientka. Mně to úplně fascinuje jaká je to změna. Já neříkám, že je každý takový. Já jsem k němu přešla, protože ten předchozí doktor byl hrozně sprostý. Já jsem asi nějaká přecitlivělá. Takže jsem šla radši sem a tady jsou takový slušný a milý a to nebývalo. Tady když jsem ležela v nemocnici tak to je úplně jiný přístup k lidem, než jsem byla zvyklá.

- Máte pocit, že je něco důležitého pro překonání té nemoci?

Člověk si najednou uvědomí, že by nechtěl odejít. Že tu má děti a všechno. Taková ta jistota. Já víím, že někdo říká, že se chce dožít maturity dítěte a že si dává nějaké termíny. To já ne. Já jsem si to ani nepřipouštěla. I když to člověk nějak tuší. Nepřipouštěla jsem si, že bych měla umřít. Bylo spíš schovaný někde v podvědomí. Je to spíš taková ta jistota v rodině. Mít jistotu vnitřní i vnější. Já jsem žila docela v pohodě. Kromě toho vztahu s tou dcerou. Jinak jsem měla s lidmi dobré vztahy – s manželem, dcerou, v zaměstnání. Žili jsme docela dobře kromě toho, že se to zvrtilo s tou dcerou. Já jsem si pak četla hodně knih o duchovním růstu a rozvoji a tam tu rakovinu prsu přímo říkali, že má hodně vliv na vztahu k dětem. Ten vztah matka dítě že se projeví dost často u těch žen v tom prsu, což já bych s tím souhlasila. Je to takový všechno alternativní způsob vyjádření nemoci, ale já s tímhle souhlasím. Může se to projevit i v těch partnerských vztazích, ale to se asi projevuje jinde. Ten nádor se může objevit jinde, ale na tom prsu je to ten mateřský vztah. Tak to jsem se nad tím vším zamýšlela. Dneska jsem ráda, že jsem tu nemoc prodělala. Ještě jsem byla taková mladá, protože v těch 44 to se člověk cítí ještě dobře. Horší je to, když je potom člověk starší. To se všechno hůř snáší a už se

člověk cítí odepsaný. I když teď jsem se dozvěděla. Já chodím ještě na univerzity 3. věku a do nemocnice a tam říkali, že kdo to měl do 45 roku tak by se měla jít nechat vyšetřit jeho rodina geneticky. Jeho potomci jestli nemají nějaký ten gen, který způsobuje rakovinu. Jedna dcera je psychologka a druhá je genetička. Tak jsem jim to říkala a ta dcera co je genetička říkala: já nikam nejdu. Já s tím stejně počítám, že nějakou dědičnou vlohú mám. Stejně musím žít zdravě, a kdybych se to dozvěděla, že tu vlohú mám, tak by to pro mě bylo horší.“ Což mě zarazilo. Já bych na to mohla jít taky, ale už mi to přijde zbytečné. Moje známá na to šla a ta byla rozhodnutá že kdyby jí našli ten gen tak že si nechá vzít i zdravé prso aby to znova neprodělala, ale nic jí nezjistili. Ty ženské co k tomu mají geny, tak je hrozně málo. Jinak to člověk získává a já vlastně nevím proč, že to tělo začne takhle najednou blbnout a tvořit ty buňky navíc. Tohle jsme neabsolvovaly. Ta starší dcera to taky odmítla. Fakt je, že mám dvě vnučky, tak si člověk říká, že to do té rodiny může zasít. Já nevím. Mě třeba umřela babička, než jsem se narodila, tak třeba taky mohla něco takového mít. Já nevím. Nikdo mi to nikdy neřekl. Takže píšu rodokmen a tam píšu všechny nemoci, aby ty vnoučata, ale i dcery věděly i nemoci. Napíšu tam o každým členu rodiny jaké nemoci prodělal. Není to jenom o těch nemocech, ale je pak dobré, že se ví co v té rodině je.

- Vy jste říkala, že jste to nikomu moc neříkala. Ti lidé, kteří to věděli. Setkala jste se někdy s tím, že oni se tomu tématu vyhýbali? Nebo jak jste spolu o tom komunikovali?

Já jsem to řekla jen těm nejbližším. Jo a ještě jedné známé. To byla kolegyně. Byla mladší než já a já jsem jí měla hrozně ráda. Ty jsem napsala dopis z nemocnice. To už jsem s ní nepracovala. Já jsem jí napsala a ta mi nikdy neodpověděla, ale zřejmě zavolala jiné kolegyni s kterou jsme seděly v kanceláři a ta mi občas pak volala. Já jsem si říkala, proč mi volá a vůbec mi nedošlo, že to asi ví od téhle. Ta mi nikdy na to neodpověděla. Já jsem jí to neměla za zlé. Ona měla široké srdce a lidi se jí svěřovali a ona to nebyla schopná tak nějak všechno pojmout. Byla extrovert. I když jsme se viděly při různých příležitostech, tak na zdraví se mi nikdy nezeptala. To byl jediný případ. Dost mě to překvapilo, protože jsme byly takové důvěrné, když jsme se deno denně vídaly a pak už ne. Ale on má každý svých starostí dost. V podstatě když jsem to někomu řekla tak jsem tušila. Já bych to nikomu neřekla, o kom bych věděla, že ho to uvede do rozpaků a nebude vědět jak na to reagovat. To já jsem si odhadla lidi, kterým jsem to řekla a tím jsem tomu zamezila. Jedné kamarádky manžel taky zareagoval, tak že jí řekl, že dneska je medicína dobrá a ta ti pomůže a víc se tím nezabýval. Tak tu to hrozně vzalo. Já ho taky znám a myslím, že nevěděl jak na to zareagovat. Nebyl schopen soucítění ihned. Ono je to těžké. Já jsem si vybírala. Lidi se ptali. Bylo jim divné, že nechodím do práce takhle dlouho. I na chalupě se divili, že jsem tam tak dlouho. Tak já jsem to vždycky nějak přešla. Ono to jde. Když vidí, že o tom nechci mluvit, tak o tom nemluví sami. To tenkrát ještě nechodili kontroly. Já nevím, jestli je to dneska možné takhle být na chalupě když má člověk nemocenskou. To asi už možné není, ale tenkrát to bylo dobré. Člověk si musí to, co si vybudoval, tak se mu to pak vrací v době těch krizí. Někdo má blbou odezvu i v rodině, ale já si myslím, že si to ten člověk sám způsobí, že třeba setrvává s takovým partnerem. Je to asi těžké takhle to posuzovat. Nevybudoval si to jinak a pak se mu tohle v době té krize vrátí a má to pak těžší.

- Měla jste někdy strach, že by se to mohlo vrátit?

Já jsem dokonce našla něco i na druhém prsu. Tak jsem si myslela, že to holt mám. Nebyla bych první případ, ale ono to bylo benigní. To jsem byla v nemocnici jeden den. To mě vzali na biopsii. Já si to myslím furt. Já mám problémy třeba se střevy. Tak si tak říkám, jestli tam nemám ten nádor. Člověk na to myslí pořád. Nikomu to neřeknu. Každá blbost co trvá nějakou delší dobu tak si říkám není to nádor. Už to mám prostě v sobě. Musí se to nějak holt potlačit. Vždycky s tím počítám, že by to mohlo být horší. Já s tím ale počítám, že asi jednou na tu rakovinu umřu, že se to vrátí. Je to tak vysoká pravděpodobnost. Je to blbé pomýšlení.

Já jsem žádnou bolest neměla, ale ty konce jsou pak blbý. Ti lidi mají bolesti. Toho se jedine bojím, že budu umírat v bolestech. I když jsou teďka ty morfia a všechno, tak stejně je to blbý. Musím to svěřit osudu. Tu rakovinu může dostat někdo, kdo jí neměl stejně tak jako já která jsem jí už měla.

- Čím myslíte, že je ta rakovina teď tak rozšířená?

To jsou ty civilizační problémy. To člověk vidí. Teď v Polsku s tou technikou solí. Ono není, že by potom člověk umřel, ale nikdy nevíte, co bude za deset let. I když to bude za deset let a v malém množství, tak nikdy nevíte, co to s tím člověkem udělá. Teď ten smog a životní prostředí, které nás provází tak to má vliv. Já jsem teď třeba na stará kolena dostala astma. Jako mladá jsem ho neměla. To taky příkladem tomu. Člověk neví, co sní a ještě to okolí. Tady ten pražský smog. Jsou to civilizační problémy. Z jedné strany se nám ten život prodlužuje. Mě je 70 ale není taky o co stát. I když nemám nějaké velké bolesti, ale mám to astma, bolí mí klouby. Tolik věcí mi obtěžuje. I když žiju de facto spokojeně tak stejně ta kvalita toho života je v tomhle věku už dost špatná. On se to člověk musí naučit překonávat a najít si nějaký způsob života. Vlastně ta civilizace nám nepřidává ba naopak nám ubírá. S to medicínou je to takový paradox medicína je dobrá, takže pomůže, ale stejně když má člověk artrózu tak má bolesti. Pak můžu čekat, že třeba půjdu někdy na operaci. Teď to na tu operaci ještě není zralé, ale mě to obtěžuje. Já nemůžu dlouho chodit. Bolí mě to. Není o co stát. Ale jak kdo. Někdo je na tom třeba dobře. To jsem si asi taky trochu zavinila já, že jsem nežila úplně zdravě nebo jsem tolik nesportovala. Já když vidím některé svoje vrstevníky, tak ti třeba jezdí lyžovat. To já bych se vůbec neodvážila. Na kole už jsem přestala jezdit. No všechno už se na to necítím a už to nezvládám ani psychicky. To já bych měla strach na silnici. Jakmile si tu nemoc člověk prodělá tak si myslím, že to v něm nějak je a s každým příznakem co by se k němu mohl vztahovat ho to hned první napadne. I když je to většinou planý poplach, tak stejně to má v sobě.

- Stane se někdy v té nemoci, že si člověk vyčítá, že nežil tak zdravě?

To jo to si člověk vyčítá. To jsem si tenkrát vyčítala. Já jsem se vůbec nezajímala o zdravou výživu. To šlo úplně kolem mě. Potom jsem se začala zajímat a snažila jsem se jíst zdravě. Je to problém zvláště s těma mužskými. Vařit zdravě, tak to by můj muž nejedl. Takže musím dělat kompromisy. Jenže ty kompromisy jsou teď, že jím jako on i když bych neměla. Já jsem sama chodila na kurzy vaření sójových výrobků apod. a dost jsem se o to zajímala. Myslím, že to bylo dobré. Nehodnotím to špatně, ale je to těžký. To by člověk musel žít v nějaké skupině lidí. Já znám třeba paní, která začala žít ve vegetariánské skupině a stýká se jenom s nimi. Zhubla a vypadá dobře, ale v normální společnosti a rodině je to problém. Mladší dcera ta tak taky žila. To bylo dobré, když ještě byla doma, tak ona žila zdravě a nejedla maso a jezdila do přírody a navíc tenhle zdravý způsob života, když jsme tu ještě bydlely spolu, tak to bylo dobré. Podporovaly jsme se. Vařily jsme si jídla a tátovi se uvařilo vždycky něco jiného nebo se najedl v práci. Teď je to rozdíl když jsme sami dva tak musím vařit jeho oblíbená jídla. Taky jí teda zeleninu, ale s tou dcerou to jsme si takhle rozuměly v tomhle způsobu života. Takže to taky mělo vliv na změnu stylu života, ta nemoc.

Lucie, 66 let

(o rakovině) Je to tajemství, a místo aby se svěřili tak se trápí sami v kruhu rodiny. Tady v Praze je to přeci jenom díky osvětě a díky tomu veřejnému povědomí....

- Myslíte, že je to tou Prahou?

Já myslím, že ano. Můžete to být i individuální.

- Já už jsem slyšela spoustu způsobů, jak se o tom v rodině mluvilo.

Já myslím, že je to otázka životního stylu a civilizačních chorob a jak žijeme v neustálém stresu a napětí, tak tělo se pak brání určitým způsobem.

- Vy když jste byla nemocná mohla jste o tom mluvit otevřeně?

Samozřejmě. S přáteli, s kolegy, se známými.

- Ptali se vás na to na tu rakovinu?

Ne já jsem jim to řekla sama. Na pracovišti pokud má člověk tu možnost se vrátit, což já jsem našťástí měla, tak po tu dobu nemoci museli pracovat za mě.

Pak jsem se vrátila k tomu běžnému životu a to bohužel i k těm svým zlovykům, které jsem měla předtím. Moji přátelé o tom mluvili naprosto veřejně.

- V Motole jsem se setkala se dvěma přístupy k rakovině...

Vždyť je to nemoc jakákoliv jiná. Nějak se odejít musí a tohle bohužel může postihnout i mladé lidi a děti. Třeba z toho českobratrského sboru pan Reichert, který působil tady dole pod bránickou v malém kostelíku, tak si vzal jako poslání chodit do Motola mluvit s těmi rodiči postižených dětí, což je velice smutná a těžká práce. Říkal, ale že cítí, že to má význam. Ti rodiče byli beznadějní a zdravotní personál samozřejmě nemá čas a prostor to s nimi probírat. To je asi poslání kněze a psychologa to s nimi probírat.

- Myslíte, že ta rakovina vzniká stresem nebo tlakem?

Já myslím, že vždycky. Já jsem naprostý laik. Já jsem povoláním grafik a vzdělání mám jenom všeobecné. Mám tedy setru, která je starší a je lékařka takže se o tom něco ví a i se věnovala tomuhle problému. Já si myslím, že příčina je jako ve všem v životním stylu. Já co jsem viděla pacientky onkologické tak to spíš byly ženy středního věku co už za sebou měly nějaké poslání. Odchovaly děti a chodily do práce. Byly aktivní a přepínaly svoje síly. To může být podstata cukrovky a dalších nemocí. Tělo se prostě brání.

- Vy někdy jste měla pocit, že jste něco dělala. Nevyčítala jste si někdy něco?

Ne co bych si vyčítala. To prostě ta služba přináší. Měla jsem malé děti. Měla jsem nemocnou maminku, stavěli svépomocně dům. Chodila jsem na plno do práce. Tak to prostě musí být. Tomu se člověk nevyhne. Někdo má třeba snadnější start, ale tímhle se prokousat musí. Tohle prostě přináší život. Můžete třeba dělat šikovnějším způsobem, ale projít životem nějak musíte.

- Vy chodíte do téhle skupiny (*svépomocná skupina pro ženy s rakovinou prsu*). Proč jste se rozhodla tam začít chodit?

Moje dcera pracovala za studentských dob v imce. Při té imce je tahle svépomocná skupina při rakovině prsu. Já nejsem tak těžký případ, ale spíš jsem tam chodila jako do dámského klubu. Před 10 lety takhle skupina byla početná a veliká a byla tam řada žen, co prodělaly tuto operaci a nemoc. Byly to velice aktivní ženy. Paní vedoucí měla tenkrát možnosti grantů, takže občas pozvala nějakou osobnost z oblasti zdravotnictví a psychologie nebo pořádala nedělní semináře na tohle téma, kam chodily odbornice, které se na tohle téma dívaly z různých stran. Po těch letech se jako každá společnost unaví, když nepřijímá nové členy. Po těch 10 letech někdo umřel, někdo se odstěhoval z Prahy a někdo už nemůže chodit, takže tak skupinka je teď docela malička. Abych řekla pravdu tak já už jsem spíš chodím kvůli paní Koudelkové, že je to hodná ženská a dobře si popovídáme. S těmi zbylými ženskýmá je to spíš dámský klub. Tenhle zdravotní problém stejně každý musí překonat sám. Silou odborníků a lékařů. Pustit se do nějakých hlubších zdravotních debat to záleží má odbornících a taky jsem v tomhle lékařům vždy plně věřila. Je také pravda že ty lékaři občas v rámci svého pracovního nasazení nemají občas čas tyhle problémy s pacienty probírat nějak důkladně nebo se jim blíže věnovat. Před 10 lety na to vůbec nebyl čas a ani se tomu pacientovi neříkal pravý stav té nemoci. Teď už se to říká. Svého času se rakoviny se ani neříkali diagnózy přímo těm pacientům, ale členům rodiny a někdy ani to ne. Pacient se pořádně ani nedozvěděl. Lékař si to nechával. Tu léčbu nevysvětlil tomu pacientovi, jak by se mělo. Oni ale na to nemají čas. To chápu. Ten ostatní personál taky ani ne. Potom i tohle je potřeba pacientovi sdělit citlivým způsobem. Když se pacient dohaduje o nějakých svých představách nebo je špatně informován nebo čte nějaké neodborné knížky, tak to může udělat

velkou paseku. Na té psychice hodně záleží. Nebo ještě takové ty rady od léčitelů, kteří to dobře myslí, ale nejsou dobře poučeni tak to může udělat ještě větší paseku než ten samotný problém. Ty psychika je hodně důležitá, ale to je asi u všech nemocí. Manžel i zemřel na cukrovku bylo mu 62, byl psychicky fit a teprve teď vidím, jak to pro něj muselo být hrozné. To tělo už bylo hodně fyzicky vyčerpané, takže veškerou péči lékařů nedokázal. Prostě nedokázal bojovat a vyhrát. Teda bojoval, ale nevyhrál.

- Když jste chodila na tu skupinu. Cítila jste, že vám pomohlo o tom mluvit veřejně? Bylo náročné o tom mluvit?

Ne naprosto ne. Naopak myslím, že když se někdo do tohohle stavu dostane. Většinou se pak člověk dostane do péče lékařů. Po těch všech procedurách a ozařováních se člověk cítí velice oslaben. V tom zdravotnickém zařízení se taky stýká se stejně postiženými lidmi. Já myslím, že spíš naopak, že o tomhle by se mluvit mělo. Člověk když se mu to podaří překonat tak je v určité euforii. Mnoha věcí si člověk ví a na život se dívá víc optimisticky a přejde to do určité hyperaktivity, že se člověk snaží dohnat, co předtím nemohl nebo na to neměl čas. Člověk se dívá i kolem sebe jak zpívají ptáci a rostou kytičky, jak rostou děti. Víc si toho života váží. Tahle věc může člověk pomoci. Když jí překoná. Bohužel se může stát, že se to časem vrátí. To nikdo neví. Viděla jsem to mezi přáteli, že s tou nemocí bojovali a pak se to po čase vrátilo. Já taky nevím, jestli se to třeba nevrátí. Člověk to to nejdřív bere odevzdaně pak si toho začne vážit a pak se zase vrátí ke svému životnímu stylu a bere to jako samozřejmosti. Ta hrozba tady ale je. To je normální život.

- Přemýšlíte nad tím někdy? Nebojíte se?

Ne nebojím se. Rozhodně ne. Já jsem to spíš brala jako odevzdanost. Musí to nějak dopadnout. Snažila jsem se poslouchat doktory. Tenkrát jsem si vážila, že mám dvě dcery, že po mě alespoň něco zůstane. To byla moje největší útěcha. Taky mě potěšilo. Já mám moc ráda hory, tak mi strašili, že nebudu moct chodit a lyžovat. Tak k tomu se člověk velmi rád a dobře vrátí. To je takové sluníčko, že se člověk vrátí k tomu, co měl rád.

- Jaká byla ta první představa o té nemoci?

Odevzdanost. Ne strach o sebe. Žádný pláč. Ale to že s tím musím nějak bojovat a že to nějak musí být. Rozhodně neměl nikdo čas se se mnou bavit. Lékaři ty vždycky jenom přiběhli a řekli mi zítra půjdete na další operaci. Nikdo se se mnou příliš o tom nebavil. Neprobírali to se mnou. Snažila jsem se poslouchat v rámci svých možností. Manžel nějaký slova útěchy to ne. Mužský jsou takový. Tak jsme to nějak překonala. Nikdo ale nevíme, co nás čeká.

- Měla jste u někoho pocit tabu o té nemoci?

Ne. Tak proč tabu. Rozhodně ne. Určitě z té skupinky co chodí k té paní Koudelkové tak nikdo takový není. Ted jsme byly trochu zarmoucená. Jedna taková hodně aktivní žena, která tu nemoc velmi dobře překonala. Před 10 lety byla velmi aktivní. Chodila zpívat, na přednášky. Byla to velmi pragmatická žena. Byla výborná. Měla dceru v Austrálii tak za ní jezdila. Starala se o manžela a byla to velmi silná osobnost. Tak v loni v létě zemřela na leukémii. Odešla velmi statečně. Věděla, že se z toho nevyhrabe. Nebo moje kamarádka z hor, zdravotní sestřička, osobnost taky optimistická. Před 2 lety s námi byla v Patagonii a běhala s batohem po horách a pak po 3 letech odešla a byla to taky nějaká rakovina prsu a později měla metastáze na játrech. Ještě v létě s námi byla na horách. Byla hodně unavená, ale snažila se. Nepřekonala to. Maminka hochu od té mojí mladší dcery, ta taky odešla zhruba po 3 letech a měla metastáze. To jsou věci, které mě straší. Jsou to lidé, kterých jsem si vážila, a chybí mi. Člověk si začíná vážit všeho naplno. Moje maminka třeba umřela na Alzheimeru po 80. Tenkrát se o tom třeba o tom příliš nevědělo. Dneska kdybych byla poučená, tak bych to taky brala jinak. Mě to tenkrát bylo hrozně líto. Já jsem jí nutila do různých činností, aby byla aktivnější. Abych jí z toho nějak vytáhla, a možná jsem jí tím i přitěžovala. Dneska je potřeba o tom mluvit. Jak je lékařský pokrok, tak je i osvěta i mezi laiky a vyvíjí se to. Já jsem třeba měla štěstí a jsem vděčná. Takže tahle skupinka okolo paní Koudelkové byla velice prima a

aktivní, ale je to spíš dámský klub a nepovídáme si o té nemoci, ale spíše o kultuře, rodině, politice. Ta choroba tím že jí všichni překonali a mají ji několik let za sebou, tak není úplně na pořadu dne. Všechny ty pacientky chodí na různé prohlídky, tak si pak mohou sdělovat různé poznatky ze zdravotnictví.

- Vy jste tam chodila, když jste byla nemocná nebo až potom?

Až potom. Každý tam může chodit spíš až potom, protože když se ten člověk léčí tak je unavený a je rád, že je rád. Jezdí do nemocnice na ozařování. Já jsem měla štěstí, že jsem to měla v raném stádiu. Jinak si myslím, že ta chemoterapie je velice vyčerpávající. Ten člověk je pak slabý.

- Co bylo nejtěžší v průběhu té nemoci?

Jednak jsem měla štěstí, že to bylo podchycené včas. Věřila jsem všem lékařům. Nejtěžší asi se to dozvědět. Nemůžu je to dlouhodobý proces. Bylo to spíš těžší, když jsem se dozvěděla o těch svých kamarádech, že odešli. Moje děti už v té době byly odrostlé. Jako jsem se spíš bála o ně.

- Jak ony to přijímaly?

Výborně. Snažily se mi pomoci. Chodily za mnou. Pomáhaly mi. Když jsem se oklepala, tak jsem se jako maminka vrátila ke všem svým povinnostem, tak už to chodí.

- Ukazovaly před vámi strach? Jak projevovaly, že se o vás bojí?

Tak to rozhodně ne. My jsme se to všichni snažili brát sportovně. Já jsem měla štěstí toho brzkého rozpoznání. Asi je ta rodina důležitá to určitě a nejen rodina i celé okolí. Tím, že jsem se mohla vrátit do práce na svoje místo, tak to pro mě hodně znamenalo. Já jsem byla doma tenkrát asi 4 měsíce a po to dobu za mě museli všichni pracovat a určitě to poznali na svém zatížení, ale nechali mě vrátit se. To mi hodně pomohlo. Oni většinou tyhle pacienti odcházejí do penze a to je velká změna životního stylu a musí si na to ty pacienti zvyknout. Potom se zase nějak zaktivizují. Jedna účastnice Jantaru ta je úžasná – jezdí na kole, pomáhá celé rodinně, chodí na různé přednášky, chtěla chodit jako pomocnice do domova důchodců. Nijak se nevzdala. Naopak. Já myslím, že když je někdo aktivní a není zahleděný do sebe tak ho ta nemoc spíš posílí. Jak se říká, co tě nezabije to tě posílí. Tady kárající prst může psychicky pomoci, ale musí to podpořit i to tělo.

- Po návratu do zaměstnání změnilo se něco?

Ne. Já jsem měla opravdu štěstí, že jsem se vrátila na své místo a ke své práci a že za mě ty kolegové po tu dobu pracovali tak to bylo dobré. I teď chodím pracovat a jsem tam mezi mladými lidmi, kterých si vážím. Taky nevím, jak dlouho mi ta práce vydrží, ale je fajn že mohu být v kontaktu. Ty 3 dny mi úplně stačí, protože zase tím že když člověk chodil do práce mnoho let na plný úvazek, tak člověk neměl čas nejen sám na sebe, ale i na ostatní. Myslím si, že by bylo pro ženu fajn, kdyby se dalo chodit na poloviční úvazek, když jsou děti malé. Pak to končí tím, že jsou ženy vyčerpané a přetížené a tělo se brání nějakou formou. Nemusí to být rakovina.

- Teď se mi ozvalo spousta mladých slečen s rakovinou.

To je horší. Jak říkám ta největší útěcha byly ty moje dvě holky. To je horší, ale asi to je životní styl. To jsou nenápadné projevy. Třeba když jsem byla mladá tak Karel Hála, který tu chodil po Pankráci byl jediný muž bez vlasů. Dneska je kdejaký mladý kluk holohlavý. Není to nějaká velká újma, ale s něčím to souvisí. Ty životní podmínky.

Já ještě působím v instituci Argus. Jednou jsem s nimi byla na odborném pobytu ve Švýcarsku a bylo to prima. Byli tam lidé z celé republiky, různého stáří, mentální a sociálního zařazení, ale samí prima lidé, kteří tu rakovinu překonali a vážili si toho. I z nich už někteří odešli. Nikdy člověk neví, co se s tím stane později. Teď mám třeba jít na kontrolu, tak se třeba taky může něco objevit. Beru to ale odevzdaně. Rozhodně se nebojím. Spíš se bojím zubaře. Já si myslím, že je to spíše horší pro rodinné příslušníky. Já vím, že když byli oba rodiče nemocní, tak to pro mě bylo větší trauma. Zvlášť ten táta, kterému bylo 62, a měl velké

plány a pak najednou to šlo strašně rychle. Spíš jsem měla mladého kolegu grafika, který si píchal inzulín, tak o toho jsem se bála. Bála se a strašně by potřeboval mít ještě bezstarostná léta. Tyhle nemoci se prostě musí respektovat. Ne vždycky jsme tak silní, abychom cvičili, drželi diety a pořádně spali atd.

- Setkala jste se na skupině, že mladší lidé to přijímají hůř?

Ne. Do téhle skupiny právě chodily ženy kolem padesátky spíš starší. Třeba jsem se na tom pobytu ve Švýcarsku jsem se potkala s mladou dívkou z Moravy zhruba ve vašem věku, která měla diagnózu rakovinu asi střeva. Nějaká těžká forma rakoviny. Ze všeho se vylízala, ale bylo mladé manželství čili museli asi pak dítě adoptovat. Byla duševně velice silná a zvládala to. Právě, že když to člověka překvapí v mladším věku tak si myslím, že je to horší. Nevím, jestli objektivně ale subjektivně určitě. Mě bylo tenkrát 53. Hlavní je ta psychika.

- Měla jste někdy obavu, že byste mohla odejít a nechat tu manžela samotného?

To jsem si říkala, že tady mám ty dvě holky. Žila jsem v takové naději, že oni jsou pokračování. Kdybych byla bezdětná, tak by to bylo určitě horší. Já jsem měla štěstí, že se to objevilo včas a díky sestře lékařce jsem hnedka šla do procesu léčení. Taky se často stává třeba na venkově, že to ošetření je hrozně zdlouhavé a může se stát, že se ten průběh nemoci promešká. To se stalo třeba mamince a kolegyni z hor. Maminka odešla kolem 50 a myslím, že zbytečně, že kdyby se to podchytilo dřív tak to mohlo mít lepší průběh.

- Cítíte společenství s těmi ženami v té skupině na základě toho společného prožitku, že je vám spolu dobře?

Všechny ty ženy, které tam docházely tak si jich vážím. Já si ale vážím všech lidí.

- Hraje tam roli ten společný prožitek?

Určitě. Jsou věci, které mohou zase chápat jenom lidi, kteří to prožili. Já jsem zase dopadla dobře. Tu svojí nemoc nikde neprezentuju. Tu svojí nemoc nikde jim neříkám schválně. Proč bych je tím zatěžovala? Je to můj problém a díky bohu jsem vyléčená. Můžu pracovat. Můžu všechno a není důvod tím ty lidi strašit. Pokud se setkám s člověkem, který prošel takovouhle nemocí tak si ráda sdělím zkušenosti, ale normální lidi s tím netrápím. Právě o to hůř prožívám, když někdo blízký je nemocný. Každý musíme nějak odejít. Kdy a jak to je záludné. Kdyby vás zajímala knížka svět bez rakoviny, tak tam jsou různé metody jak jí vyléčit. Jsou tam třeba meruňková jádra a přírodní věci a přístupy.

- Ještě když se zeptám na ty alternativní přístupy k rakovině?

Já právě myslím, že v tomhle má hodně naše zdravotnictví slabou stránku toho rozhovoru s pacientem. Ten lékař na to opravu nemá čas. Jednou přiběhla doktorka a pak druhý den přiběhla a řekla ženská je to zlohubná a půjdete na operaci. Takhle to proběhlo a vlastně jsem to s ní neprobírala. Druhý den jsem šla na operaci a nikdo se se mnou nebavila. Tak jsem to brala odevzdaně. Kdybych byla psychicky labilnější tak někteří lidé po takovéhle informaci mohou udělat i nějaký nepřiměřený krok. Zcela zbytečně. Třeba naše jedna příbuzná se po takovéhle nepříjemném sdělení oběsila, zcela zbytečně. Byla to čistě labilní psychika.

- Nabízeli vám pomoc psychologa?

Ne. Na to v té nemocnici není čas. Asi jenom ve výjimečných případech. Nevím jak dneska ale tehdy před těmi 10 lety ani náhodou. Já myslím, že lékařství udělalo velký pokrok. Třeba v porodnictví. Dneska už je to na větší úrovni. Já myslím, že není jenom rakovina, že lidi mají tolik vážných jiných problémů. Ty lékaři by měli mít víc času na ty pacienty, ale nevím jak to zařídít. Ta nemoc v kostce byla odevzdanost-euforie-návrat ke zlovykům. Některé věci, které dělám a neměla bych dělat, ale беру to tak že to musí být.

- Je něco co se opravdu změnilo diametrálně od vašeho vyléčení?

Spíš si víc vážím života. To je ta největší změna. Člověk když je mladý tak všechno bere, že všechno plyne samo sebou a až když ho to postihne tak si říká jejej pozor.

Je problém když se na to přijde pozdě. Já znám jednu redaktorku, co tu nemoc překonala asi před 50 lety. Ona tu nemoc překonala. Ty metody byly hodně ještě v plenkách. Překonala to a

pak byla aktivní. Byla takové sluníčko, učila se jazyka, ale dítě pak už neměla. Že to vlastně musela velmi mladá překonat.

Libuška, 51 let

- Řekni mi prosím kolik je Ti let.

51

- Pověz mi jak to všechno začalo, jaká byla diagnóza.

Já jsem rok chodila do Klatov do nemocnice, protože mě bolelo břicho, teda žaludek. Byla jsem na interně a z té mě poslali na gastro, nejdřív jednou, to nic nenašli, pak mi brali krev a řešili co se mnou. Chodila jsme tam často a oni stále nic nenašli. Nakonec mě poslali na psychiatrii, že si to vymejším. Bylo mi z toho úzko, bylo mi hrozně špatně a oni mě měli za nějakýho blázna. Jenže břicho bolet nepřestávalo a tak jsem šla znovu na internu, tam jsem natrefila na pana doktora, který říkal, že to není možný, aby mi to pořád bolelo, tak jsem šla na další gastro, tam mi našli něco jako vřed. Jenže jemu se to nelíbilo, takže z toho dělal ještě vzorek, to bylo ve čtvrtek a v pátek už mi volal, ať přijedu v sobotu do nemocnice, že je to nádor. Já jsem byla sama tady (na chatě, kde R. část roku žije s přítelem) a byla to snad nejhorší noc v životě. Přemejšlela jsem co a jak teď bude. Celou noc jsem pak nespala a myslela jsem na nejhorší.

- Řekla jsi to v té chvíli někomu?

Vzhledem k tomu, že jsem se odtud neměla jak dostat a přítel byl tou dobou v nemocnici, protože měl sám zdravotní potíže, volala jsem synovi. Tomu staršímu a když pak pro mě Jary přijel hned jsem mu to řekla. On z toho byl vyděšenější, ale mě se ulevilo, že jsem to mohla někomu říct. Hlavně ta noc byla strašná. Byla to určitě nejhorší noc v mém životě. Bylo mi hrozně a zdálo se mi, že už to nemá cenu.

No a pak jsme se dostala do nemocnice, kde mě hned v pondělí operovali. Na sále jsem byla 5,5 hodiny a vzali mi vlastně většinu žaludku. Pak vim, jak mě převezli na jipku a bylo mi strašně a řekla jsem si, že se na to vykašlu a pamtuju si, jak jsem najednou byla v takový místnosti. A byl tam můj kamarád, kterýho mam ráda a kterej umřel pak ještě Karel, který už taky umřel a najednou jsme si řekla, že tady nemůžu nechat Vojtíška (vnuk), že chci vidět jak vyrůstá. Víš teď šel do první třídy a já chci vidět, jak pak vyjde ze školy. Víš co mi řek? Že až bude velkej, chce být doktor, aby mě mohl léčit. Teď má první lásku a vim to jenom já. On má tři babičky, ale řekl to jenom mě. A já prostě chci vidět, jak bude růst, jak vyjde školu a pak půjde někam dál. Proto jsem chtěla žít. A tak jsem si řekla, že musím bojovat. No a pak mě převezli z Jipky na normální pokoj a to bylo už lepší. Tam za mnou chodili kluci a kamarádky. Nejhorší ale bylo, že jsem byla jako malý dítě. Já jsem se učila znovu jíst. Pamatuju si, že první jídlo, který jsem dostala po tom, co mě převezli na oddělení byli meruňkový knedlíky a jak jsem byla na těch kapačkách, tak jsem na ty knedlíky měla fakt chuť. No a já snědla $\frac{3}{4}$ jednoho a už jsem byla plná. To jídlo to mě mrzí nejvíc, já tak ráda jedla a teď už moc nemůžu. I teď se mi občas stává, že se prostě přejim a udělá se mi špatně., to si pak musím lehnout.

No a pak po návratu z nemocnice jsem pozvala kluky sem na chatu a že si uděláme něco dobrého k obědu. Vařila jsem tady na plotně a ten mladší mě pozoroval a pak se mě zeptal, co teď bude. Kluci o mě měli strach.

Oni po té operaci nevěděli co se mnou, část byla pro to, abych šla na chemoterapii, nakonec rozhodl pan primář, ten samý, co mi dělala gastro, že ne a nakonec se to rozhodnutí ukázalo, jako správně, když jsem teď tady a zatím, musím zaklepat se to nevrátilo. Ale tou dobou jsme nikdo nevěděl, mě bylo po té operaci často hodně špatně. Ale už jsem věděla, že chci žít.

- Jak k tvému stavu přistupovali ostatní? Kamarádky?

To jsem ráda, že ses zeptala. Já jsem o dost kamarádek tou nemocí přišla. Ty nejlepší mi zůstaly a pomáhaly mi, ale spousta jich se na mě ani nepřišly podívat do nemocnice, to mi bylo hrozně líto. Přestaly se se mnou vídat a jednu z nich jsem pak dokonce potkala na ulici a ona přešla na druhý chodník, já nevím jestli si myslela, že jí nevidím, ale prostě se se mnou nebavila. Ty tři moje nejlepší kamarádky jsou úplně skvělé. Chodíme se navštěvovat, jedna bydlí tady kousek. A když se mi udělá špatně, tak ony už to vědí, tak mi třeba nechají si u nich lehnout a já ležím a povídáme si.

- Cítila si, že se nějak změnil jejich přístup k Tobě, že s Tebou jednájí jinak.

Jedna z těch mých dobrých kamarádek po tom, co jsem byla po té operaci, za mnou přišla. Byla tam chvíli se mnou a pak začala brečet. Mě bylo hrozně špatně a tak jsem jí ukázala, ať jde pryč. Myslím, že si to nijak nebrala a že to pochopila, když pak přišla příště, bylo to úplně v pořádku a bavili jsme se jako dřív. Já jsem rozhodně nechtěla, aby mi někdo projevoval nějakou lítost. A jak jsem říkala, teď už je to s těma nejbližšíma v pořádku. Ale ještě jedna reakce mě překvapila. Mám tady kousek odsud kamaráda, on sem moc často nejezdí, ale když přijde, tak si vždycky povídáme a já ho mám moc ráda. Neříkala jsem mu, že jsem nemocná a on se to nedávno dozvěděl a tak mi volal a ptal se jestli je to pravda, řekla jsem mu, že je a od té doby se mnou nemluví, zkoušela jsem mu volat, ale nic.

- A jak si to vysvětluješ?

Já vůbec nevím, ale je mi to líto, myslela jsem si, že jsme kamarádi.

- Kdo byl nejbližší, s kým si mohla o nemoci hovořit?

Určitě Jary s tím my si říkáme všechno a pak ty moje kamarádky.

- A co lékaři? Jaký se k Tobě chovali.

Mě nejvíc mrzelo, že když nevěděli co, tak mě prostě poslali na psychiatrii a nikdo se mi za to nikdy neomluvil. Přemýšlela jsem, že bych je žalovala, ale nechtěla jsem ublížit tomu panu doktorovi, který mi ten nádor našel, on mě vlastně zachránil a kdybych je žalovala ublížila bych i jemu. On mi pak vysvětlil, na plastovém obrázku, kde je všude nádor. Zabíral většinu žaludku.

- Změnilo Tě to nějak?

No nemůžu už tolik jíst, to je asi nejhorší, já tak ráda jedla a teď vždycky jen kousek. Já jsem o tom nechtěla moc mluvit. Začala jsem bydlet tady na chatě a tady ten klid a ty stromy, to mi dává velkou sílu. Když jedu třeba do Klatov, tak se pak těším sem nazpátek, protože tady mi je dobře. Já se projdu venku a všechny starosti zmizí. Nebo když přijede Vojtík, tak jsme tu spolu, tady je klid. Vážím si strašně toho, že jsem zůstala na živu a můžu tohle všechno prožívat, vidět jak Vojtík roste a být tady a za ničím se nehonit.

- Co si myslíš, že je za tím masivním výskytem rakoviny v současné době?

Je to určitě stres a to že máme pocit, že musíme všechno stihnout. Já to cítím, vždycky když jsme ve městě. A pak přijedu sem a tady je klid.)

- Přemýšlíš, že se to může někdy vrátit?

Já jsem vlastně rok na to, co mi vyndali ten žaludek začala mít bolesti v podbřišku. Bála jsem se, že je to zase rakovina, tak jsem šla k doktoru a moje gynekoložka mi řekla, že jsou to nějaké cysty, tak mě čekala další operace. Asi jak to tělo bylo takový rozhašený, tak se nedokázalo bránit.

Teď si občas když mě volí žaludek říkám, jestli se to nevrátilo, ale pak se mi další den udělá líp, tak to zas neřeším. Ono kdyby o tom měl člověk pořád přemýšlet, tak se z toho zblázní.

- Je něco, co bys chtěla ještě říct.

Chtěla bych říct, že je potřeba bojovat. Mně se o tom těžko mluví, ale říkám si, že tímhle třeba někomu pomůžu. Jde o to bojovat a nevzdávat se. A myslet na něco, co Vás drží při životě.

Vlasta, 61 let

- Jak moc záleží na člověku, jak tu nemoc bere? Setkala jsem se s ženami bojovnicemi i s pravým opakem. Myslíte, že je to důležité?

Je nesmírně důležité věřit tomu, že to člověk překoná. Já si myslím, že to všechno začíná v hlavě. Já když jsem šla na tu první operaci, tak jsem si říkala, že se z té nemocnice možná nevrátím. Nechala jsem závěť. Když jsem, se dozvěděla verdikt, tak jako by na mě padlo nebe. Šla jsem v nedobré duševním stavu. Já nevím co se ve mně všechno dělo. Ale ta operace úplně změnila můj přístup. Řekla jsem si, že se nedám, že budu dělat všechno co mi řeknou a nebudu kňučet a nekňučela jsem. Můžu vám říct, že je hrozně důležitý osobní přístup a také přístup okolí. Já jsem měla štěstí na přátelích, kolegy, kteří mi denně volali. Já jsem byla po té první operaci hotová. Skoro každý den mi někdo volal. Připadalo mi to, že to patří k mým nejšťastnějším létům po té hnusné operaci.

- Máte pocit, že se vám po té nemoci změnily hodnoty?

Určitě. Člověk si uvědomí, že nejdůležitější je zdraví a potom dobré vztahy kolem. Mít přátele. Vědět na koho se můžu obrátit. Já můžu zase pomoci někomu, kdo je v podobné situaci. To je nejdůležitější.

- Jaký moment rozhodne. Když jste se rozhodla, že nic nekončí a že budete bojovat. Jak k tomu člověk dospěje?

Víte, že já to nevím. Prostě jsem se probudila po operaci a najednou to bylo. Možná, to že jsem se probudila to to možná nastartovalo. Nějaký, že by mě někdo přemlouval to ne.

- Setkala se s tím, že ta nemoc byla někdy tabu. Že někdo nedokázal o té nemoci s vámi mluvit?

Já vám řeknu, že teď už o tom mluvím otevřeně a dlouho. Sama když jsem měla někomu říct, co se stalo, tak jsem byla velice zdrženlivá a tak nějak jsem to tajila. Nerozšiřovala jsem to mezi svými známými a i příbuznými, ale toho jsem se nějak časem zbavila. Možná díky tomu, že jsem začala chodit sem a zjistila jsem kolik lidí to prodělalo a kolik lidí to podstoupilo a měla jsem takový pocit, že je to spíše nepatřičné. Že je to soukromá věc, kterou bych nemusela někomu sdělovat.

- Tady v té skupině, tím že to bylo veřejné téma....

To jo, protože jsme tady všichni stejně postižení. Někdo míň, někdo víc. Někomu se to zopakovalo.

- Pomůže to člověku v pochopení? Pomáhá to společné sdílení v něčem?

Já si myslím, že ano, ale nedokážu to definovat. Už jenom to, že člověk přijde a vidí ty tváře a že se chovají normálně a jen tak mezi řečí řeknou, že jim bylo špatně nebo že mají špatné výsledky.

- Proč jste se rozhodla sem jít?

Já jsem vůbec netušila, že existují takové kluby. Mě to řekla moje dcera, která o nich věděla. Dala mi adresu a kontakt na předsedkyni, tak jsme se šla ze zvědavosti podívat. Kdyby tady bylo nějaké fňukání, tak to teda ne to bych sem nechodila.

- Měla jste doma s kým si o tom promluvit?

Ani ne. Ani mi to nenapadlo, že bych to nějak rozebírala. Jenom jsem oznamovala, jdu na chemoterapii nebo čeká mě tohle a tohle, ale že bych to nějak rozebírala to ne.

- Je to v tom, že ta zkušenost je nepřenositelná?

Já jsem měla takový pocit. Já jsem to například zatajila před rodiči. Bála jsem se co to s nimi udělá, kdybych jim to oznámila takhle dopředu. Takže jsem to udělala tak, že jsem šla na operaci, a když už jsem měla po ní, tak jsem jim napsala dopis.

- Tam jste jim řekla, o co jde?

Taky jsem to nepojmenovala jako rakovina. Napsala jsem tam prostě, že mi museli vzít prso.

- Myslíte, že ta rakovina ten pojem, že je to strašák?

Určitě. Pořád. I když si člověk uvědomuje, že se v tom stále pohybuje, u lékaře apod., jak lékařská věda postoupila, že z toho nemusí být tak šílený strach jako já jsem měla představy. To slovo rakovina je pořád strašák. Ale že by to člověk bral na lehkou váhu, když mu něco najdou, tak to ne.

- Je tam asi nějaký ostych před tou samotnou diagnózou?

No spíš ta obava.

- Mluvila jste s někým o těch obavách? Měla jste s kým o tom mluvit?

No vím, že jsem tenkrát mluvila s jednou kamarádkou. Šla jsem ke své gynekoložce, ta mě poslala na vyšetření a tam měli strašně dlouhý termín. Vím, že jsem se svěřila té svojí kamarádce a ta mi to zařídila u doktora, takže jsem tam šla velice rychle. Ten řekl ostře a jednoznačně, že bude operace a že ten prs už se nedá zachránit a pak už se to rozjelo. Já jsem šla hned do nemocnice se přihlásit. Oni mě objednali za týden a pak už to šlo rychle.

- Po té operaci mluvila jste s pacientkami, které tam s vámi byly?

Já jsem ležela na normální chirurgii, takže tam byla pouze jedna paní se stejnou diagnózou. Ta tomu ale hrozně propadla. Neviděla žádný proužek optimismu. Ta to brala velice černě. Nicméně pak jsme se setkávaly, když jsme obě vyšly z nemocnice a to už se vzpamatovala. Jinak jsem to s nikým nerozebírala.

- Říkala jste to dětem?

Já nemám děti.

- Měla jste po té operaci nějakou chemoterapii nebo ozařování?

Já jsem měla obojí. Naštěstí jsem chemoterapii snášela absolutně bez problémů, nezvracela jsem, nic. Až když mi končila chemoterapie a nasadili mi ozařování tak to mě bylo mírně blbě. Jinak jsem to zvládala všechno dobře. Nicméně jsem, byla rok doma.

- Přišla jste o vlasy?

Ne. Ono záleží na tom koktejlu, takže mě zůstaly vlasy.

- Ony ty ženy tou ztrátou vlasů často trpí.

To je samozřejmé. Člověk si připadá méněcenný. Poznamená to toho člověka. Ale zase když si člověk na druhou stranu dokáže říct vlasy mi zase narostou.

- Cítila jste se někdy sama nebo vyřazená z běžného života, tím že člověku není dobře. No samozřejmě se člověk musel šetřit. Jinak jsem věděla, protože mi vzali i uzlin, tak že mi hrozí i lymfatický otok. Takže jsem věděla, že z počátku si nesmím ani ukrojit chleba. Prostě tlačit na tu ruku.

- Ovlivní ta slabost nějak toho člověka?

Po té chemoterapii a po tom ozařování je člověk slabý. Odpočívala jsem. Spala jsem hodně. Snažila jsem se jíst vitamíny. Jinak na ozařování jsem jezdila normálně autobusem.

- Myslíte, že někdo může pochopit tu zkušenost jaké je to projít tou rakovinou?

Já si myslím, že kdo to nezažil tak to nepochopí. Stav té myslí a co se člověku honí hlavou. Mě ještě na začátku léčby řekla paní doktorka, že jsem riziková pacientka. Tak jsem nad tím taky hloubala a říkala jsem si aspoň tři roky a furt jsem přidávala. Furt jsem se cítila absolutně normálně. Po čase jsem na to absolutně zapomněla. Samozřejmě se chodí na kontroly. Nejdřív častěji a pak po roce. Pak mi v roce 2009 zase objevily nějakou zradu, takže jsem přišla o druhý prso. I když do dneška si myslím, jestli to nebyl nějaký omyl. Jednou si mě pozvali „mama tým“ – onkoložka, chirurg a primářka ze sona a řekli mi, že dva roky sledují něco v tom druhém prsu a že bude bezpečnější, když se to vyndá. Takže mi dělali biopsii, která byla dobrá. Nic tam nenašli. Před operací mi řekli, že nádorové nálezy jsou taky v pořádku. Takže jsem šla veselá. Udělali mi nejdřív malou jizvičku a něco mi vybrali. Když jsem pak šla na stehy tak mi oznámili, že to tam mám znova. Jsem si říkala, že to snad není ani možný, že biopsie a všechno bylo v pořádku.

Jinak si myslím, že kdyby člověk byl pořád doma a viděl věci černě a smutně tak to by byl strašný život. Člověk prostě má být rád, že žije a že je jak je a snažit se žít optimisticky a vidět na všem něco optimistického.

- Panuje nějaké tabu o té nemoci?

To určitě. Já jsem vám říkala, že z počátku jsem o tom vůbec nechtěla mluvit a vůbec tu nemoc pojmenovat. Přišlo mi to divné. Aby mě třeba někdo nelitoval nebo aby se nechoval nějak divně.

- Je to asi také šok, když je člověk celý život aktivní a zdravý?

Ano to teda je darda. Nejdřív jsem to brala jako konec.

Já jsem se dostala k rozhovoru mých kamarádů, jestli se ptali našeho společného kamaráda na jeho rakovinu a jestli s ním o tom komunikovali. Oni sami nevěděli.

Já si myslím, že se člověk bojí, aby se toho druhé nedotkl. Nebo aby se neotevřelo to téma té nemoci a co k tomu má ten člověk říct aby to bylo upřímné. Je to těžké.

- Vy jste se snažila tomu tématu s rodinou vyhýbat?

Dost dlouho.

- V čem to pak bylo, že jste o tom začala otevřeně mluvit?

Nevím. Možná, když už jsem se cítila fyzicky dobře, tak už mi to přišlo vzdálenější. Nebo když už jsem se cítila bezpečnější nebo méně ohrožená. Řekla jsem si, že je to asi za mnou.

- Bylo to v té době, kdy už jste věděla, že už se to srovnalo.

Ano až v té době.

Příloha č. 3: Hlavní příčiny rakoviny celkově a srovnání jejich významu (graf).

Příčiny rakoviny.[online]. [cit. 29. 9. 2012] Zdroj:

<http://www.cba.muni.cz/prevencenemoci/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=4>